ఆర్యధర్మ ప్రత్యక్ష ఫలబోధిన

- ముదిగొండ నాగలింగ శాస్త్రి

శ్రీ

శివాభ్యాంనమః

ఆర్యమత రహస్యబోధిని గ్రంథమాల. ౧-వ సంఖ్య.

ఆర్యధర్మప్రత్యక్షఫలబోధిని.

ఇయ్యది

తెనాలిపురీవిరాజమానసంస్కృత
కలాశాలాసాహిత్యవ్యాకరణోపాధ్యాయుఁడు

ముదిగొండ నాగలింగశాస్త్రిచేత

రచింపఁబడి ప్రకటింపఁబడియె.

తెనాలి
శ్రీవిద్యాగణపతిముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపఁబడియె.

౧౯౨౩

 [వెల రు ౧—౦—౦

శ్రీ

శివాభ్యాంనమః

భూమిక

ఆర్యవర్యులారా,

వేదశాస్త్రవిహితము లగుధర్మములకు ననంత మగు నాముష్మికఫలము కలిగియుండుటగాక యైహికఫలంబును గలదని సూక్ష్మమతు లంగీకరించుచునే యున్నారు. అయినను నాముష్మికఫలముకంటె నైహికఫలము స్వల్పమైనదగుటను, లౌకికజనులు పరలోకశ్రద్ధాళువు లగుటను, ధర్మముల కైహికఫలము కలదని నిరూపించుట పూర్వాచార్యుల కనావసర మయ్యెను. ఇప్పుడైననో పరలోకవిశ్వాసము విరళమైనందున నది యావశ్యకమయ్యెడిని,

మఱియు, పరలోకవిశ్వాసము మిక్కుటముగా నున్న కాలమునను ధర్మానుష్ఠానమునకు ప్రభునిర్బంధంబు నపేక్షితమై యుండినట్లు చరిత్రలవలన దెలిసెడిని, ఇప్పుడట్టిసాహాయ్యకంబు లేమిచేసియు ధర్మమున కైహికఫలప్రదర్శన మత్యావశ్యకముగా గన్పట్టుచున్నది.

ధర్మమున కైహికఫలంబుం గలదనువెడ మహాత్ములసమ్మతియు నున్నదనుటకు నొకనిదర్శనము గనుడు.

ఆచమనము మొదలుకొని కర్మానుష్ఠానము చేయునప్పు

డెల్ల (అంతర్జానుకరః) మోకాళ్లకులోపలనే చేతుల నిడికొని యుండవలయునని మహర్షు లందఱు వచించియున్నారు. అంతట నిట్టియాచారంబు ననుభవసిద్ధమై యున్నది. దీని కేమి ప్రయోజనమని యాలోచింప, నాడీదర్పణ మను వైద్యశాస్త్ర గ్రంథమున,

శ్లో॥ త్యక్తమూత్రపురీషస్య సుఖాసీనస్య రోగిణః।

అంతర్జానుకరస్యాపి నాడీ సమ్యక్ప్రసీదతి॥

మలమూత్రోత్సర్జనము నొనరించి, మోకాళ్లలోపల చేతులనిడికొని సుఖాసీనుఁడై యున్నవానికి నాడి నిర్మలముగా నుండునని వచింపఁబడియున్నది. దీనింబట్టి మహర్షులును వైద్యరహస్యంబు మనంబున నిడికొనియె ధర్మముల విధించుచున్నారని తెలియుచున్నది.

దానింబట్టి, వైద్యశాస్త్రకర్తలును, ధర్మశాస్త్రకర్తలును జనులకు శరీరారోగ్యరూపఫలము లభింపఁజేయునెడ నేకాభిప్రాయులని తెల్లముగు. ఇం దింకొకవిశేషము కలదు. వైద్యశాస్త్రకర్తలు మిథ్యాహారవిహారములచే రోగగ్రస్తులైనవారి రోగముల నివర్తింపఁజేయు నుపాయంబుల వచించి యున్నారు. ధర్మశాస్త్రకర్తలైననో మిథ్యాహారవిహారములు లేకుండునట్లు తగునియమముల విధించి రోగంబులు రాకుండుటకే తగు నుపాయంబుల గనిపెట్టి యున్నారు. కావుననె ధర్మములన్నియు

హికఫలము సూక్ష్మదృష్టిగ్రాహ్య మగుచున్నది. రోగమువ చ్చినమీాద నౌషధముచే రోగము నివర్తింపగా నౌషధఫలము ప్రత్యక్షమైనట్లు రోగము రాకుండఁజేయుకర్మములయొక్క ఫల ము ప్రత్యక్షము కానేరదుగదా?

ఇట్లు పైరుభయులు ప్రజలయారోగ్యమునెడ నేకాభిప్రా యు లగుటయెగాక, ఆముష్మికమునెడను నేకాభిప్రాయులే. ఎట్లనిన,

భక్తిజ్ఞానములకు కర్మము సాధన మని సర్వమతస్థులు నంగీకరించుచునే యున్నారు. శరీరారోగ్యము లేనిది భక్తిని గాని, జ్ఞానమునుగాని సాధింప వలనుపడదుగాన నారోగ్యవిధా యకము లగునౌషధంబులును, అట్టికర్మంబులును భక్తిజ్ఞానంబు లకు సాధనంబు లయ్యెడిని. ఇట్లు ప్రజలు ఆరోగ్యలాభము ద్వారా భక్తిజ్ఞానముల నొంది శాశ్వతసౌఖ్యము గాంచుట శాస్త్రకర్తల మనోగత మగును. దీనింబట్టి ప్రజలయెడ మ హర్షులకుం గలకారుణ్యము నెద్దానితోఁ బోల్ప నగు నో ఎఱుంగను.

ఒక్కరోగమును కుదిర్చినవైద్యుఁడు నూరురూప్యముల గ్రహించియు సంతస మొందఁడు. అట్టియెడ సకలరోగనివారక ములై శాశ్వతసౌఖ్యసాధనము లగు శాస్త్రముల మన కొసం గిన మహర్షుల మహాఋణము నేమిటఁ దీర్చుకొన నగును?

శరీరశోధకము లగుస్నానాదికర్మములే గాక చిత్తశోధకము లగుజపాదికర్మంబులును గొన్ని కలవు. కావున, కర్మములకు చిత్తశుద్ధిజనకత్వమును పూర్వాచార్యు లంగీకరించి యున్నారు.

మఱియు, కర్మంబుల కదృష్టఫలంబుం గలిగియే యున్నది. అంతనను నిందుదృష్టాంశమునకుమాత్రమే యారోగ్యరూపత్వము పేర్కొనంబడియెగాన వీనిఫల మైహికము మాత్రమే యగునా యని కొందఱు మాపైదండెత్తం బనిలేదు. ధర్మమున కైహికఫలంబు గలదనుటకు, మహాభారతము, శాంతిపర్వమున,

శ్లో॥ యథా యథాహి సద్వృత్తం మానవ స్సేవతే జనః
తథా తథా సుఖం ప్రాప్య ప్రేత్యచేహ చ మోదతే॥

జనులు సదాచారము నాచరించినకొలది ఇహమునను పరమునను సుఖమొందుదురని చెప్పంబడియున్నది. కాన నీ యుద్యమము మహాజనసమ్మతమే యగు.

ఇట్లు ఆత్మనిశ్చయము, జన్మాంతరనిర్ణయము, కర్మరహస్యము, ఈశ్వరానుమానము, విగ్రహారాధనము, పరలోకవివరణము, మొదలగునార్యమత పరమసిద్ధాంతములను శాస్త్రానుకూలము లగుయుక్తులచేతనె నిరూపించునార్యమతరహస్యబోధకము లగుగ్రంథములను క్రమముగా ప్రకటింపవలయునను కు

తూహలముచే, నార్యమతరహస్యబోధిని యనుగ్రంథమాలను నె
లకొల్పి యిందీగ్రంథము ప్రథముగాఁ బ్రకటింపంబడియె. హిం
దువులకే ఆర్యు లనుసంజ్ఞ గావున ఆర్యమతమన హిందూమత
మనియే గ్రహింపవలయు.

కావున, మతాభిమానధను లగునార్యవర్యు లీగ్రంథ
మాలకు పోషకులుగను, చందాదారులుగను తోడ్పడి నిజమత
ప్రభావమును లోకమున వెలయింపఁజేసి తన్మూల మగుపరమే
శ్వరానుగ్రహమునకు భాజనులై శాశ్వత మగుకీర్తిని, అనవధిక
ము లగునిహాపరసుఖములను గాంచుదురుగాక.

ఇట్లు,
ఆర్యజనతోషణైక కార్యుఁడు
ముదిగొండ నాగలింగశాస్త్రి
సాహిత్యవ్యాకరణోపాధ్యాయుఁడు
సంస్కృతకలాశాల
తెనాలి.

శ్రీ

శివాభ్యాంనమః

ఆర్యధర్మప్రత్యక్షఫలబోధిని.

నిత్యకాండము ఉషఃప్రకరణము.

క॥ ఉదధిగిరి కన్యకాంచిత ।
హృదయార్థ శరీర మదనహితహతినిరతా ।
ఉదధిగిరి రమ్యసౌధా ।
యనఘగిరిపిగిరానిజబోధ హరిహరనాథా ౧

సీ॥ ధర్మశాస్త్రములం గలధర్మములకు ।
నైహికాముష్మికఫలద్వయంబుగలదు ।
మునులచేఁ జెప్పఁబడెఁట నాముష్మికంబు ।
ప్రకృతమయ్యె వచింప నైహికఫలంబు॥ ౨

సమస్తమగుధర్మశాస్త్రములయందును జెప్పంబడినధర్మములకన్నింటికిని ఐహికము, ఆముష్మికము అనురెండుఫలంబులును గలవు. అందాముష్మికమగుఫలము ధర్మశాస్త్రములయందు స్పష్టముగఁ జెప్పఁబడి యున్నదియే. ఇందు ముఖ్యముగ నైహికఫలము నిర్దేశింపఁబడియెడి. అందు మొదటిదిగాన నుషఃకాలమునఁ జేయ నగుకర్మముల ప్రయోజనము నిరూపించుట ప్రకృతము.

నిదురలేచుట

సూర్యుం డుదయించుటకు ముందు నైదుఁ గడియలుగల కాలమునకు ఉషఃకాల మనిపేరు. ఆసమయమున దేవతలకు, పితరులకును సమాగమము గలిగియుండినకతన అపుడు నిదురింపఁగూడదని స్మృతులయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. రాత్రికిఁ బితరు లధిదేవతలు. పగటికి దేవత లధిదేవతలు. ఉషఃకాలము పగటికి రాత్రికిని సంధికాలము గావున నపుడు దేవతలకుఁ బితరులకును సమాగమము గలుగు. అపుడు నిద్రించునెడ దోషము సంభవించునని హేమాద్రి మొదలగువారిచేఁ బ్రాయశ్చిత్తము విధింపఁబడినది. అందునకుఁ బ్రయోజనము పిదపఁ జెప్పంబడు. అపుడు నిద్రబోవకుండుటమాత్రమే కాదు. ఇఁక పరమేశ్వరుఁ బ్రార్థింపవలయు. పగలు జేయనగుకృత్యము నాలోచింపవలయు. బాహ్యమున కేగవలయు. ఇట్లు చేయునెడ గొప్పఫలము కలదని మునుల యభిప్రాయము. క్రమముగ వానిప్రయోజనము లేమనగా? కాలమును బట్టి కర్మములు విధింపఁబడినవి. అందుచేఁ గాలస్వభావము నెఱింగినఁగాని కర్మములయొక్క ప్రయోజనము తేటపడదు కావున నాకాలముయొక్క స్వభావము నిరూపింపఁబడుచున్నది. సూర్యుం డుదయించినవాఁడై తనకిరణములచే భూమిని తపింపఁజేయుచున్నాఁడు. ఆతాపము సూర్యుం డస్తమించువఱకు పరివ్యాప్తినొందును. పిదపఁ జంద్రాది గ్రహముల కిరణములచేఁ గ్రమముగ నాతాపము ఉషఃకాలము

దనుకఁ జల్లారుచుండును. సూర్యుఁ డుదయింపఁదిరుగఁ దాపంబు గలుగు. అందువలన నుషఃకాలంబునఁ జల్లదనంబు పరిపూర్తి నొందెడిని. అప్పటిచల్లదనము పవలుగాని రాత్రిగాని యెప్పుడును సంభవింపదు. అందును నాల్గైదుగడియలలో నడుమ శైత్యమునకుఁబరమావధియైన యేసూక్ష్మకాలము కలదో అదియే స్నానకాలమని చెప్పఁబడుచున్నది.

ఏలన, రాత్రియందు నింద్రియములకుఁ బ్రచారము మడఁగియుండ మనుజుఁడు నిద్రించును. అపుడు లోనినుండి వెడలు నిట్టూర్పులవలన ముక్కు కనులు రోమకూపములు మున్నగు వానినుండి మలములు వెడలుచుండును. అవి రాత్రులయందు ద్రవరూపముననే యుండును. ఇట్లు కనులు మున్నగువానియందు మలములు స్పష్టముగఁ గానవచ్చుచునే యున్నవి. ద్రవముగానున్న యామలములు సూర్యకిరణసంబంధమువలన గట్టిపడగలదు. ఇట్లు గట్టిపడునెడ నాయాయింద్రియగోళములయందనేక రోగములు జనించును. అవి గట్టిపడుటకుముందు వానిని గడిగివైచునెడ నింద్రియగోళముల కేవిధమగు జబ్బును కలుగనేరదు. ఈకారణముననే 'ఉషసి దివా చనిద్రా, ఉషసి మధ్యాహ్నేచ నిద్రా,' అని యుషఃకాలమునను పవలును నిద్రించుట నేత్రరోగోత్పత్తికి హేతువుగా నిరూపింపఁబడియున్నది. మఱియు నొక్కనిశయ్యపై వేఱొక్కఁడు పండుకొనఁగూడదనియు ఒక్కని వస్త్రమును వేఱొక్కఁడు ధరింపఁగూడదనియు నీకార

ణాముననేయేర్పడినది, ఒక్కడు పండుకొనిన ప్రక్కయందుగాని కట్టుకొనిన వస్త్రమందుగాని వాని మలములు చేరియుండుట నన్యునిమల సంబంధముచే గొప్పయనారోగ్యము కలుగునని యెంచి యిది నిషేధింపఁబడియె. కంటిజబ్బు గలవానికి నుష్ణాతిశయమున కంటిపుసి గట్టిపడుటచే రెప్పలంటుకొనుటయు నపుడు చల్లనినీరుచేఁగడిగివేయునెడ కనులు తెరపిడినొందుటయు ననుభవసిద్ధము. ఇట్లు పగటినిద్ర మహానర్థకరమనియెంచి నిషేధింపఁబడియె. ఇట్లుషఃకాలమున మేల్కనుట కేవలము పరలోకసుఖమునకే కాదు. ఇఁకఁ గొప్పది యగునైహికసుఖమునకు గూడనని తేటపడుచున్నది. అప్పుడు వెలుతురులేనందున కన్ను తెరువఁబడినను విషయమును గ్రహింపనేరదు గాన మూయఁబడినదానితో తుల్యముగనుండును. ఇంద్రియవ్యాపారమునఁ బ్రవేశింపని సమయముననే యింద్రియగోళములను సంస్కరించుట యుక్తము. ఆసంస్కారమిదియని ముందు స్పష్టమగును. ప్రకృతము ననుసరింతము. ఆసమయమునకు బ్రాహ్మముహూర్తమని పేరు. అనగా బ్రహ్మ జగమునుగలిగించునట్టిముహూర్తము జగత్సంబంధమగువ్యాపారమును గలుగఁజేయుననియర్థము. అప్పుడు నిద్రలేచి మొదట పరమేశ్వరుని నామముస్మరించుట, అద్దేవుని ధ్యానించుట, పిదపఁ బగటికృత్యముల నాలోచించుట మున్నగునాచారములు గలవు. ఇది యుక్తమే, రాత్రియందుఁజాలకాలమునుండి యింద్రియములు

నిర్వ్యాపారముగా విశ్రమించియున్నవి. వానిని తిరుగ వ్యాపారమునఁ బ్రవేశపెట్టునపుడు ప్రాణులకృత్యములు తెలియుచుగా భంగపాటుగలవి కావున సర్వప్రాణులయందు దయఁగలవాఁడును, సర్వప్రేరకుఁడును నగుపరమేశ్వరుని మొదటఁ బ్రార్థించుట అత్యావశ్యకమగు. ఇదియకదా ఆస్తికచిహ్నము. పిదప వేదము జదువవలయు. అపుడే యేలఁజదువవలయు ననఁగా, అప్పుడు వెలుతురు లేమిచే నింద్రియములకు విషయసంపర్కము గలుగమికతన మనసు ఇంద్రియవ్యాపారమునఁ బ్రవర్తింపదు. దానబుద్ధిశక్తియంతయు స్వస్థమైయుండు. అందుచేత నాసమయమున మనసు దేనిదేని నభ్యసించునో దానిదాని గ్రహించి తిరుగ మఱువకుండును. ఇందుచే నీకాలము జ్ఞప్తిశక్తికి మిగుల నుపయోగించునది యనియెంచి నేర్పఁదగిన సకలవిద్యలును నపుడు నేర్పఁబడుచున్నవి. అందువలననే కాళిదాసుఁడు శ్లో॥ సతతమపరరాత్రప్రాప్తనిద్రావసానాః కవయ ఇవ మహీపాశ్చింతయంత్యర్థజాతం॥ రాజులు వేకువజామున నిదురమేల్కాంచినవారలై కవులుపదార్థముల నాలోచించునట్లు కార్యముల నాలోచించుచున్నారు. అనిచెప్పినవాఁడాయె. పగటికృత్యముల నపుడే యాలోచింపవలయు ననుటకు నిదియే నిదర్శనము. బుద్ధిశక్తి స్వస్థముగా నుండుటయే దానికి కారణంబగు.

బైలునకేగుట

ఇఁకమీఁద సూర్యోదయముకంటెముందు ద్రవీభూతములు (తడివి) అగుమలములనుఁ బోఁగొట్టుకొనుమార్గము ప్రస్తా

వింపఁబడుచున్నది. పగటికృత్యముల నాలోచించిన వెనుక మలోత్సర్జనమునకై యీశాన దిక్కున కభిముఖముగాఁ బోవలయు. ఏలన, భూమండలమున ధ్రువశక్తి ఉత్తరపుదిశనుండి దక్షిణపుదిశను పొందుచున్నది. ఈయంశము సన్నదికొనఁగలదియై మఱియేవైపునకుఁద్రిప్పినను నుత్తరపుదిశకే దిరుగు దళసూచి (కంపాసు) చే తెలియుచున్నది. ఆధ్రువశక్తి శరీరమునను ప్రక్కన సోకునెడ దానిచే శోధింపఁబడినదై శరీరము మిగుల నైర్మల్యము నొందుచున్నది. ఎటులన, రాత్రియందు నిర్వ్యాపారముగా నుండినకాలుసేతులు మొదలగువానికి ప్రచారము గలుగుటచే సంధులయందు స్థిరముగానుండినమలము లప్పటివాయువుచే బైలువెడలుటయు, విద్యుచ్ఛక్తిప్రక్కనాడులగుండ లోనప్రవేశించి నాడులను కదల్చుటయు, అట్లు కదల్పఁబడిననాడులనుండియు, నడుచుటచే గదలినమలాశయమునుండియు మలములు వెడలుటచే శరీరము మిగుల నైర్మల్యము నొందును.

ఇందువలన ఈశానదిక్కునకుగాని, నిర్ఋతిదిక్కునకుగాని అభిముఖముగాఁబోవునెడ విద్యుచ్ఛక్తి ప్రక్కనుండి శరీరమునఁ ప్రవేశించుటచే శరీరము నైర్మల్యమునొందునని యోచించుట్లువిధింపఁబడియె. ఇఁక తూర్పుదిశకుగాని, పశ్చిమదిశకుగాని అభిముఖముగాఁబోవునెడ అపుడును విద్యుచ్ఛక్తి శరీరమునఁబ్రవేశించి వస్తిని శోధించుగాని ప్రతిబంధింపదు. అందువలననుశరీరమునకు నైర్మల్యమె కలుగును. అయినను ద్రవీభూతము లగుమలములు

సూర్యకిరణసంపర్కమువల్ల నపుడేగట్టిపడఁగలవు.మలములుగట్టిపడునెడచర్మరోగములు గలుగుగావున "ననూర్యాభిముఖంమలం"సూర్యునకెదురుగా మలమునువిడువఁగూడదని మునులునిషేధించిరి.

మలవిమోచనకాలమున మాటలాడునెడ నోరుదెరచుటవలన మలవాసన లోనఁబ్రవేశించును. మలవాసనయన మలమునొక్కపరమాణువులే. అథయమువలన నపుడు మౌనము విధింపఁబడియెను.

మలోత్సర్జన మపానవాయువుచేఁ జేయఁబడు. అపుడు ప్రాణవాయువును కొంతనిరోధించినగాని అపానవాయువు నిజశక్తియుతమై తనకృత్యమును నెరవేర్పఁజాలదు. అందుకై ప్రాణమునునిరోధింప నాప్రాణవాయువు లోనసేకదలుచుండి స్వభావమువలన పైకిలేచునది కావున శ్వాసప్రణాళికలయందుండు మలముల నూర్ధ్వకపాలమున బొందించును. అపుడు రోమకూపములవల్లనుండి వెడలుచు తనయందుండుమలములను రోమకూపములయందునిలుపును. దానంజేసి బట్టతలమున్నగురోగములు గలిగెడిని. కావున నపుడు శిరమునకు వస్త్రము చుట్టుకొనవలయు. అటులైన వస్త్రము స్వభావమున మలముల నాకర్షించునది కావున శ్వాసప్రణాళికలయందుండు మలములనాకర్షించును. ఇందుకనియే వస్త్రము శిరమునకుఁ జుట్టుకొనవలయునని మునులువచించిరి.

మఱియు, మలదుర్గంధము లోపలప్రవేశించునను భ

యమునసే విశేషించి వస్త్రముచే ముక్కును, మూతిని చుట్టు కొనవలయునని చెప్పిరి. అట్లువస్త్రముచు జుట్టికొననియెడ దుర్గంధము లోపల ప్రవేశించును. దానివలన ననేకరోగము లుత్పన్నము లగు. అందునకై యట్లు విధింపఁబడియె.

అపుడు ద్విజుఁడు యజ్ఞోపవీతమును కుడిచెవ్రున ధరింపవలయు. దానికికారణమేమనఁగా, మనుజునకు రక్తాశయము మలాశయమునున్నగునవి శరీరమునకునడుమనేయుండవు. ఇఁక మధ్యభాగము నతిక్రమించి యెడమప్రైపుననే ఉండుచున్నవి. అందువలన భుజించిన వస్తువులున్నగునవి పరిణమించుచు నడమప్రక్కనే కదలుచుండును. అచట పరినిష్ఠితమగు తేటరక్తముచే కుడివైపు పుష్టినొందుచుండును. ఆకారణముననే ఎడమవైపునకంటె కుడివైపు శుద్ధరక్తసంబంధమువలన పరిశుద్ధమని గ్రహింపఁబడుచున్నది. ఇందువలననే శ్రుతియు, 'దక్షిణార్ధో బ్రహ్మవర్చసితరః' దక్షిణభాగము శ్రేష్ఠమగు బ్రహ్మవర్చస్సుకలదని ప్రశంసించుచున్నది. ఈవిధమున కుడివైపు అపుడుడు పరిశుద్ధమైనదే గావున మలవిసర్గ కాలమందు శ్వాసవాయువును నిరోధించుటచే శ్వాసములు లోమార్గమున పైకి లేచునప్పుడు చెవులనుండియు శ్వాసవాయువు వెడలునుగాన అందు కుడిచెవినుండి వెడలు శుద్ధమగు రక్తముతో సంబంధముగలశ్వాసములు నైర్మల్యముగలిగించునవిగావున నుపవీతమునాకుడిచెవియందు ధరింప నధికగుణంబును నిర్దోషతయుకలిగె

డిని. అట్లు ఉపవీతముద్వారా వ్యాపించు నాణ్యము కంఠముచుట్టును వ్యాపించి యందు ద్రవీభూతములగు కఫములను శ్వాససౌఖ్య యుతములుగాఁ జేయగలదని యందునకై యట్లు విధింపఁబడెను.

మలనిశ్శేషనివృత్తికై మృత్తికాదులచే శుద్ధి విధింపఁబడెను. మల భూయిష్ఠమగుచోట నోరు తెరుచుట సంభవము గాన ముఖమునకు గండూషాదులచే శుద్ధి నిర్దేశింపఁబడియె. అతినైర్మల్యముగోరు యతులు మొలవఱకు స్నానమునే చేయుచున్నారు. ఇఁక పాశ్చాత్యులైననో ఆకులు, కాగితములు, చూర్ణములు, మొదలగు వానిచే శుద్ధి నొనరింతురు. అయినను ఉష్ణాధిక్యముగల దేశమున జలముచే శుద్ధి నొనరించుటయే శ్రేయమని గ్రహింపనగు.

ఆచమనము

శ్వాసనాడుల శుద్ధికై యాచమనము విధింపఁబడియె.

మలభూయిష్ఠమగు శరీరమందంతటను శ్వాసములు సంచరించుచుండుటవలన నట్టి శ్వాససంచారముచే శ్వాసనాడులు మలినములైయుండుటంబట్టి యిది యావశ్యకమయ్యెను.

ఆచమన మనఁగా, వ్రేళ్లు ముడిచినందున నావు చెవిని బోలియుండు నఱచేతిలో మినుపగింజ మునుగునంత జలము

ముమ్మారు పుచ్చుకొనుట, పిదపఁ గొన్ని యవయవములను వ్రేళ్లతోఁ దాకుటయు నగును. వాని ప్రయోజనము క్రమముగా నిరూపింపఁబడును.

ఆచమనము ఊపిరిగొట్టములయందలి మలములను తొలగించుటకు సాధనమైన ప్రాణాయామమునకు ముందు విశేషసుఖమునకై చేయఁబడుచున్నది. విసర్జింపఁబడు నిశ్వాసవాయువును పెంపుచేయునదియు, కర్మమునకు ప్రాణమునొసంగునదియు నగు. భుజింపఁబడుపదార్థము నోటినుండి కుత్తుకరంధ్రమునఁబడి కుక్షిలోఁ బ్రవేశించుచున్నదని స్థూలదృష్టుల కందఱకు తెలిసినదే. ఇఁక సూక్ష్మదృష్టులైనవారు యాహారగ్రహణరంధ్రమేగాక సూక్ష్మమగు శ్వాసకోశరంధ్రమును గలిగియున్నదని చెప్పియున్నారు. ఇందే శ్వాసము సంచరించుచుండుగాన దీనికి శ్వాసనాడి యనిపేరు. ఈనాడికి రెండుప్రక్కల రెండు రంధ్రములు గలవు. ఈరెండు రంధ్రముల నడుమ నుండుసూక్ష్మనాడికి సుషుమ్న యని పేరు. ఇది శ్వాసవాయువు నొకమారు కుడివైపునుండియు, ఇంకొకసారి ఎడమవైపునుండియు విడుచుచుండును. ఇందుచే నీనాడికి యిరుప్రక్కల రెండు రంధ్రములు గలవని తెలియుచున్నది. ఇందు కుడివైపునుండి శ్వాస మధికముగా వచ్చుచుండునెడ నాశరీర మధికోష్ణమనియు. ఎడమవైపునుండి శ్వాస మధికముగా వచ్చుచుండునెడ నధికశీత మనియు యోగశాస్త్రజ్ఞుల నిర్ణయము. ఈకారణముననే

ఎడమప్రక్కనుండు ఇడయనునాడి చంద్రనాడి యనియు, కుడి ప్రక్కనుండు పింగళ యనునాడి సూర్యనాడి యనియుఁ జెప్పఁబడును.

శరీరములోని మలరేణువు లీనాడులనుండి వెడలు శ్వాసములచే నాకర్షింపఁబడి వెలుపలికి ద్రోయంబడుచుండును. వెలుపలనుండు పరిశుద్ధము లగు రేణువులు తిరిగి లోనికిఁబోవు నిశ్వాసములచేత శరీరమునఁ బ్రవేశించి గొప్పయారోగ్యమును గలిగించును. ఆకారణముననే పర్వతాగ్రము, నదీతీరము, బిల్వమూలము మున్నగువానియందు పరిశుద్ధము లగురేణువులు గలవాయువు ప్రసరించునని యెంచి యందు తపశ్చర్య విధింపఁబడియె. ఉత్కృష్ట పురుషుల శ్వాసము సోకు రీతి స్నానము చేయవలయునని చెప్పఁబడియున్నది. ఈకారణముననే సౌభాగ్యవతు లగుస్త్రీలు మెడయందును, నాసికయందును బంగారుతోఁ జేసిన సువర్ణాభరణములు ధరింపవలయునని యున్నది. గళమునందున్న నూలు దారము గళమున సంచరించు శ్వాసదోషములను చర్మము గూడ వెలుపలికి ద్రోసి యారోగ్యమును గలిగించును. అందు నూలుదారము పవిత్రముగాను సువర్ణాభరణంబు నారోగ్యము కొఱకే ధరింపఁబడుచున్నవి.

వ్రతాదులయందు స్త్రీలముఖమునుండి వెడలునట్టి మంగళశ్వాసముచే పురుషునకు నారోగ్యము కలుగునని యెంచి మునిశ్రేష్ఠులు సభర్తృక లగు సౌభాగ్యవతులు ముక్కున నత్తు

ధరించుట యావశ్యకమని వచించిరి. అటులేని నది పురుషుల కేల పనిలేదని యడుగుదు రేమో స్త్రీపురుషులకు శరీరవ్యవస్థ భిన్నమై యున్నది. స్త్రీలమదరూప మగుబింబము కాలము దప్పకుండ నివర్తింపదగినది. కాని పురుషుల కట్లుగాదు. ఆకారణముననే స్త్రీవీర్యము దోషముగానె కొందఱిచే వాతాదులలో చేర్చంబడియె. అట్టిమలసంబంధమువలన స్త్రీలశ్వాసంబునధికదుష్టంబై యుండు. ఈసందర్భములనుబట్టి స్త్రీలకు నాసాముఖధారణము నిర్బంధముగా విధింపంబడియె. అచట ధరింపంబడిన కాంచనము శ్వాసదోషమును హరించును.

మఱియు పురుషుని శ్వాసము స్త్రీలముఖముద్వారా లోపల ప్రవేశించి వారికి బాధక మగుటకుపీలు లేదు. స్త్రీలనాసాముఖియే వారిశ్వాసదోషము నడచినట్లే నాసమునుండి వెలుపలినుండి లోనబ్రవేశించు పురుషనిశ్వాసదోషమునుగూడ హరించునుగాన బాధింపదు. ఈకారణముననే పురుషుల కది నిర్బంధవిధి కా దయ్యెను. ఇంక ప్రకృతము విచారింతము.

శ్వాసముచేత నాకర్షింపబడినమలములు వెలుపలికి బోవుట శ్వాసనాడియొక్క సంకోచవికాసములవలనగలుగునుగాని యింకొకవిధమున గలుగనేరదు. అప్పుడు నాడులచర్మము మిగులమార్దవము నొందినగాని నాడులు ముడుచుకొనుట, వికసించుట సంభవింపదు. ఎప్పుడును వాయుసంచారముచే నెండి

యున్న శ్వాసనాళమునందు నీటిసంపర్కము లేక మార్దవము సంభవింపదు. శ్వాసనాళము మెత్తదనము నొందకున్న మలములను విడువఁజాలదు. శ్వాసమలములఁ బోగొట్టుటకు ప్రాణాయామమునకుఁ దప్పు నితరోపకవ్యాపారము ప్రయోజనకారి గానేరదు. అందువల్లనే యాచమనము కొంచెము ముదిమిచే చేయవలయునని చెప్పఁబడియె. జలము నధికముగఁ ద్రావుము చేయుటవలన బలిసిన మనుగాలి యోగమునకు సాధకము గానేరదు. కావున స్వల్పముగా త్రాగవలయునని చెప్పఁబడియె. జలసంపర్కముచేత నాశ్వాసనాడి ముడిచికొనుటకును నీకసంచుటకును (సంకోచవికాసములకు) సౌలభ్యము గలిగి చల్లనిగాలి నిచ్చును వెన్నెముకనంటించి నాసాగ్రము పొంది యెచ్చటనుండో దక పూర్వముగా యున్నవిగాని యొప్పుడు సంక్రమించినవిగాని యగు మలములను నాకర్షించుచు వెలుపలికి వచ్చుచున్నను అందువలన నాచమనము శ్వాసనాళముల శుద్ధికొఱకును మలములఁ బోగొట్టుటకును నుపయోగించుచున్నది. కావుననే అప్పుచెవిని బట్టె యుర చేతిని ముడిచికొని మినుపగింజమునుగునంతజలమును త్రాగవలయును. అంత కెక్కువగాని, తక్కువగాని త్రాగునెడ సురాపానముతో సమానమగునని చెప్పబడినది.

చేతి నాలుగువ్రేళ్లనేల ముడిచికొనవలయు? నని

యనుగుదురని వినుము. వాతపిత్తకఫములనుమూడుదోషములు శరీరమును వ్యాపించియుండుట పలువురకు దెలిసినయంశమే. వాసనాడులు ప్రత్యేకావయవమునకు వ్యాపించియున్నవి. చేరి సంప్రవహింపబడి ఉడికినప్పుడే త్రిదోషములకు సామ్యము సంభవించును. వాతపిత్తకఫములు సమానముగ నుండు హస్తమున నేమాత్రము కాలమైన ధరింపబడినవస్త్రముల పానము చేయబడినయుదకము శరీరమును సమదోషముగా నొనరించు ననుట నిర్వివాదము, దోషసామ్యమునకే సదా, ఈమనవచనమును బట్టి దోషసామ్యావస్థయే యారోగ్యదశ యగును. కావున నారోగ్యమే ఫలమనుట ప్రసిద్ధము,

మఱియు నాచమనమునకు ఉష్ణోదకము, నేతిరు, బురద నీరును కూడదు. ఇవ్విధ మగు నీటియందు మలము లక్షణముగ నుండుటవలన నివి నిషేధింపబడినవి. నిర్మలముగను తేలికగ నుండు జలమే విహితమగునది.

ఆచమనము చేయగనే దవడలు, కన్నులు, ముక్కు, చెవులు, చేతులు, కడుపు, తల మున్నగు నవయవముల తాకవలయు. బొటనవ్రేలు మొదలగు వ్రేళ్లచే తాకుట దేనికన నాయాప్రదేశములయందలి వాతాదిదోషముల శాంతికొఱకనియే గ్రహింపవలయు. వ్రేళ్లలో బొటనవ్రేలు ముఖ్యమైనది కాన దానిచేతనే తాకవచ్చును. ఇందుబట్టి యాచమనము నిష్ప

యోజనమను వీలు లేదుగదా. మఱియు మలముల బోఁగొట్టుటకును సాధన మగు. ఇంతియగాక శ్వాసముయొక్క శీఘ్రగతిని తగ్గించుటకును మూల మగునుగాన నాచమనము ఆయుర్వృద్ధికిని పరమసాధన మగుచున్నది. ఇయ్యది ప్రాణాయామమునకు పూర్వాంగము.

మఱియు సర్వులునకే కర్మములయందు ప్రవేశము గలదుగాన నైర్మల్యము గలిగించుటకే ఆచమనము సర్వకర్మాంగ మగుచున్నది. మద్యపానము మున్నగువానియందాసక్తిగల వారికి శ్వాసనాళములరంధ్రములు మలములచే నిండియుండునుగాన నట్టివారికి ఆచమనముతో ప్రయోజనము లేదనియెంచి తరుచుగ గర్మానుష్ఠానము చేయువానికి నవుమసంభవించు నశుద్ధిని పోఁగొట్టుటకై యిది విధింపబడియె. క్రమముగ నాచమనము చేసి శ్వాసమార్గమును శుద్ధిచేసికొనినవారికి నెప్పుడును శ్వాసమార్గములయందు మలములుండుటకి పోవుటచే దగ్గు, క్షయ మొదలగు శ్వాసరోగములు గలుగవు. ఆరోగములు శ్వాసదోషమువలనను శ్వాసనాడియందుమలములవలనను గలుగు ననుసంగము తెలియునెడ నాచమనమునకంటె సులభముగ మలములను పోఁగొట్టుకర్మము వేఱొక్కటి లేదని తెలిసెడిని. దీనిం జక్కగ ననుష్ఠించునెడ క్షయము మున్నగుగొప్పవ్యాధులు పుట్టనేరవు. కావున మలసంబంధము కలిగినప్పుడును, కర్మపూ

రంభించు నప్పుడును, ముగించునప్పుడు నాచమనము చేయవల యు. ఇందు ప్రమాణము యోగశాస్త్రమునందును, వైద్యక మునందును గలక ధర్మశాస్త్రకర్తలును యోగశాస్త్రము నో, లేక వైద్యశాస్త్రముతో అనుసరించియే ధర్మముల జెప్పు చున్నారు. దాననే ధన్వంతరి స్మృత్యుక్త మంతయు సఫల మనియెంచి దానిని సర్వవర్ణములకు, సర్వదేశములకును సాధా రణ మగుదినచర్యాప్రకరణమున ప్రగ్రహించెరు

అట్లు లయయోగమను యోగవిశేషమైన మంత్రశా స్త్రమునందును మంత్రశాస్త్రజ్ఞు లాహ్నికమును సప్రయోజన ముగా నిరూపించిరి. ఏలన యోగమునందుం దరుచుగ శ్వాస స్వభావము నాడీప్రచారము నవశ్యముగ నిరూపింప దగియున్న ది. మంత్రశాస్త్రమునందును హఠచికిత్సామిలకై స్నానాదుల కొఱకు జలస్వభావము తపముకొఱకు స్థలస్వభావము తెలుప దగినవియే యగు, మొదటినుండి యిందునిరూపింపబడినయంశ ము ప్రామాణికులచే నెట్లు నిర్ణయింపఁబడియుండెనో మాఁ డుడు.

దినచర్యయందు ధన్వంతరి శ్లో॥ ఉదయే సవితుః కాలే ప్రసృ తే స్సలిలస్యయః పిబేదష్టౌ రోగజరాపరిముక్తో జీవే చ్ఛరదాం శతంసాగ్రం॥ సూర్యోదయకాలమున నెనిమిదిమార్లు చేతితో జలముపుచ్చు కొను నెడ రోగము ముసలితనము లేక నూరువత్సరములకు నె

క్కుడగుకాలము జీవించునని చెప్పెను. ధర్మశాస్త్రములయం దైననో ఉషఃకాలమున ఆచమనము మూడుసారులు [అనగా నోటికొకతడవకు ముమ్మారు చేయవలయుగాన] తొమ్మిదిసారులు చేయవలయు ననిచెప్పఁబడియున్నది. ధన్వంతరి యెనిమిది మారులు పుచ్చుకొనిన నాయువు నారోగ్యమును నొసగునని చెప్పెను. గాన విశేషము వ్యత్యాసము లేదు,

మఱియు నాకాలమునఁ జేయు నాచమనముచే పోవురోగము దెలియసిన, శ్లో॥ అర్శశ్శోథాగ్రహణ్యోజ్వర జఠర జరాకుష్ఠ మేదోవికారా మూత్రాఘాతా స్రపిత్త శ్రవణగళ శిరశ్శ్రోణి మూలాక్షి రోగాః॥ యేచాన్యే వాతపిత్తక్షతకఫకృతా వ్యాధయ స్సన్తి జంతో స్తాంస్తా నభ్యాసయోగా దపహరతి పయఃపీత మంతే నిశాయాః॥ మూలవ్యాధి నంజు జిగట విరేచనము జ్వరము కడుపుబ్బుట కుష్ఠవ్యాధి ముదిమి పొట్టపెరుగుట మూత్రమడ్డగించుట రక్తపిత్తము చెవిపోటు గండమాల తలనొప్పి ఆసనరోగము నేత్రరోగము మఱియు వాత పిత్త వ్రణములు కఫ వ్యాధులు మున్నగునవి ప్రాతఃకాలమున జలపాన మభ్యాసముచేయుటవలన హరించుచున్నవని ధన్వంతరి వచించెను. అభ్యాసమువలన ననుటచే ఆచమనమున గ్రాహ్యమగుజలముయొక్క పరిమాణ మభ్యాసముచే తెలియునని సూచింపఁబడినది. ఇదిగాక ఒకనాఁడు పుచ్చుకొనినంతమాత్రమున నిరోగములు నివర్తింపవనియు, ప్రతిదినము నభ్యాసము చేయుటవలననే నివర్తించుననియు, నారోగములు పుట్టిన పిదప నాచమనమున

భ్యాసముచేసినను నారోగములు పోనేరవనియుసూచితమగుచున్నది. ఏడుసంవత్సరములకు మీదనే యీయాచమనము చేయఁబడుచుండుటనుగాన నాచమనముచే నివర్తించు రోగములలో బాలరోగములు చేర్పఁబడలేదు.

మఱియు ధన్వంతరి శ్లో॥ ఆయుష్యముషసి ప్రోక్తం మలాదీనాం విసర్జనం । తదాంత్రకూజనాధ్మానోదరగౌరవవారణం ॥ ఉషఃకాలమున మలాదులను విడచుట వలన కడుపుబ్బరము పేగులరచుట మున్నగు వ్యాధులు హరించు నని చెప్పెను. ఇట్లు ధర్మశాస్త్రములయందుఁ జెప్పఁబడు కర్మములయొక్క ఫలము వైద్యశాస్త్రమునను సరించియె నిరూపింపవలనుపడియెడిని. వైద్యులును యోగశాస్త్రమును చక్కగా నెఱింగినంగాని శరీరతత్త్వ మంతగఁ దెలిసికొనంజాలరు. ఈ యర్థము భిషగ్వరా వరారోహా యోగేషు పరినిష్ఠితాః॥ వైద్యశ్రేష్ఠులు యోగశాస్త్రమున నధికజ్ఞానము కలిగియుందురని యాజ్ఞవల్క్యుఁడు మైత్రేయితోఁ జెప్పెను.

బ్రాహ్మముహూర్తమున మేల్కొనియుండుట బహుఫలంబని ధన్వంతరియే శ్లో॥ బ్రాహ్మే ముహూర్తే ఉత్తిష్ఠేత్ స్వస్థో రక్షార్థ మాయుషః॥ ఆయువు రక్షించుకొనుటకై యారోగ్యవంతుఁడు బ్రాహ్మముహూర్తమున నిద్రలేవవలయునని చెప్పెను.

ఇప్పటివారు పాశ్చాత్యవాసనచే శరీరాత్మవాదులై యున్నారు. ప్రాచీనులైననో ధర్మబద్ధులు నిజ మెఱింగినవారు నగుదురు. కావుననే జ్ఞాననిధియగు నాధన్వన్తరి॥ తత్ర సర్వా

హూ_స్వర్థం స్మరేచ్ఛ జగదీశ్వరం॥ ఆ బ్రాహ్మముహూర్తమున సర్వ పాపనివృత్తికై పరమేశ్వరుని స్మరింపవలయుననియు వచించెను.

దంతధావనము.

ఇక దంతధావనము నిరూపింపఁబడియెడిని

ముండ్లు కలవియు, పాలు గారునవియు నగువృక్షముల యొక్క పుడకలచేతను నేరేడు, మామిడిచెట్లచిగుళ్ళచేతను,దంతధావనము చేయవలయు నని ధర్మశాస్త్రకర్తలు చెప్పియున్నారు. యాజ్ఞవల్క్యాదులు మున్నగువారు ఇటిక రాయి, మట్టి వ్రేళ్లు, రాతిపొడిదంతధావనకు కూడదని నిషేధించి యున్నారు. ఇట్లే మొగలి, ఖర్జూరము, తాటికాయ మొదలగు చెట్లయాకులును నిషేధింపఁబడినవి. కొన్ని పుడకలయందును నొక్కొక రోగమును పోగొట్టుశక్తి కలదని వైద్యకాదులవలన దెలియుచున్నది. దంతధావనమువలనఁబోవు రోగములను ధన్వంతరి దినచర్యయందు ॥తేనాస్యరస వైరస్యగంధా జిహ్వాస్యజా గదాః॥ రుచివైశద్యలఘుతా నభవన్తి భవన్తిచ। నోటికిరుచి తెలియకుండుట నోటికంపు, నాలుకనోరుపీనియందు బుట్టురోగములు పోవునని యు, రుచి తెలియుట, నైర్మల్యము లాఘవము గలుగుననియు, చెప్పియుండెను. ధర్మశాస్త్రములయందు చెప్పంబడు పుడకలు మున్నగునవి వైద్యకమునందును జెప్పంబడియున్నవి. ఎర్రని మద్ది, కానుగ. చండ్ర ఉత్తి, మామిడి, సంపెగ, ఉత్తరేణు, దానిమ్మ, తుమ్మ, మున్నగునవి తెలుపబడి యున్నవి. వీనిని

శోధింప వీనియందు వగరు ముఖ్యముగ గలదు. వగరు జీర్ణశక్తిని కలిగించునదియు, పొత్తికడుపును శుద్ధిజేయునదియు, వైష్యమును హరించునదియు, శీతవీర్యము కలదియు నని వడసినిఘంటువు మున్నగువానియందు గలదు. కారము ప్రధానముగా గలవానితో దంతధావనము చేయునెడ దంతములకు నష్టము కలుగునని యెంచి ... కారాదిపొడి మున్నగునవి నిషేధింపబడినవి. వ్రేళ్ళతో చూపుడువ్రేలితో దంతధావనము చేయ గూడదనుటకు కఫనాడీ యా వ్రేలిచివర నుండుగాన దానికి నెముకతో సంబంధము కలిగెనేని దోషము కలుగునని యెంచి అస్థిసంచయనమున నిషేధింపబడినట్లు దాతాంబులు నస్థిరోగాన నిషేధింపబడెను. ।

ప్రాతఃకాలమున దంతధావనము విధింపబడుటకు కారణమేమన సూర్యోదయమునకు ముందు ద్రవరూపముగా యున్నమలములను పోగొట్టుకొనుట కనియె గ్రహింపవలయు. మఱియు ముందు జేయంబోవు వాచికయజ్ఞరూపమైనమంత్రజపమునకు పూర్వాంగమైన వాక్శుద్ధిని సంపాదించుకొనుటను నుపయోగించుచున్నది. నాలుకగీచుకొనుట సువర్ణరజతాదులచేతను, పచ్చిపత్రాదులచేతను చేయవలయు. శ్లో॥ ...చార్యచర్యయాం ... జిహ్వోల్లేఖనం కార్యం సౌవర్ణం తామ్రమేవవా। తన్మలాపహరం శస్తం మృదు శ్లక్ష్ణం దశాంగుళం। పత్రైర్వా హరణం దు ష్యం వైరస్యం చక్షుషో హితం। శ్రోత్ర నాసోర్ధ్వ విశుధ్యన్తే నరాణాం దం

ధావనాత్॥ నాలుకగీచికొనుటకు బంగారముతోగాని, రాగితో
గాని యీరెండంగుళముల పొడవుగల బద్దను చేయించికొనవలయు
దానితో నాలుక గీచికొనుట ప్రశస్తమగు. దంతధావనము
వలన పిత్తశ్లేష్మములు హరించును. నాలుకకు రుచి [illegible]యు
ను. నోరికి నైర్మల్యము కలుగును. కనులకు మేలు చేయు
ను. చెవినాసులును నిర్మలము లగును. అని చెప్పంబడి యు
న్నది. ఈదంతధావనమును చెప్పంబడు పుడకలు మున్నగునవి
తెలుపుచున్న రోగములు పుట్టకుండుటకే యగు. రోగములు వ
చ్చినవారికి దంతధావనయోగ్యము లగుమార్గములు చెప్పంబ
డినవి. ఇట్లు దంతధావనముచే కదలినవోరియసహ్యమును
పోగొట్టుకొనుటకై చన్నీరు పుక్కిలించి వేయవలయు. ఈయంశ
మును వైద్యకమునందును॥ గండూష మథ కుర్వీత శీతేన పయసా ము
హుః। కఫతృష్ణామలహరం ముఖాన్తశ్శుద్ధికారకం॥ చల్లనినీరు పలు
మారు పుక్కిలించి వేయవలయు. అట్లు చేయునెడ కఫము,
దాహము, అసహ్యమును పోగొట్టి నోరికి పరిశుద్ధిని గలిగించు
నని చెప్పంబడియున్నది. పిదప చన్నీరుచే ముఖము గడిగికొ
నవలయు ననిస్మృతులయందు గలదు. ఈయంశము వైద్యశా
స్త్రమునందును॥ ముఖప్రక్షాళనం శీతపయసా రక్తపిత్తజిత్॥
చన్నీరుతో ముఖము గడిగికొనునెడ రక్తపిత్తము
ను హరించు నని చెప్పంబడియున్నది. అందువలననె మత్తు
ఎక్కినవానికిని, సొమ్మ వచ్చినవానికిని ముఖముమీద చన్నీరుచ

ల్లునెడ వెలికి వచ్చుచున్నది. ఇట్లు బాహ్యశౌచము చేసికొని నిర్మలులై స్నానమునకు పోవలయు.

ప్రాతస్స్నానము.

ఇప్పుడు ప్రాతస్స్నానముయొక్క గుణము నిరూపింపబడి యెడిని. కాలభేదమువలన స్నానములు వేరువేరువిధముగ విధింపబడుచున్నవి. ముఖ్యముగ మాఘమాసమున సూర్యుడు కొంచె ముదయించినవెనుక స్నానము విధింపబడుచున్నది. ఈయర్థము॥ మాఘమాసే రటంత్యాపః కించి దభ్యుదితే రవౌ॥ మాఘమాసమున సూర్యుడు కొంచె ముదయింప జలములు క్షోభ నొందుచున్న వనువాక్యముచే తెలియుచున్నది. అప్పుడు మంచు ప్రబలముగా నుండుగాన నధికముగా నుండు చల్లదనము నివర్తించుటకై సూర్యకిరణము లపేక్షింపబడుచున్నవి.

సంకల్పము, అఘమర్షణసూక్తజపము స్నానమున కంగము లగును. సంకల్పమునకు ప్రయోజన మేమనగ, వేఱువిషయములందు ప్రవర్తించుమనసును ప్రకృతవిషయమునం దుంచుటయే సంకల్పమునకు ఫలము. మనస్సు వేఱువిషయముల నుండునేని యనేకము లగుమనశ్శక్తులు లోనఁ బ్రవేశింపవు కావున సంకల్పము లన్నియు మనసును ప్రకృతవిషయమున నిలుపుటకే యుపయోగపడియెడిని. ఇక అఘమర్షణమంత్రములు జలస్వభావమును జలాభిమానదేవతను, ఆదువలన శరీరమునకు గావలసినగుణమును ప్రతిపాదించును. ఈమం

శము తెలియుటకై స్థాలీపులాకన్యాయమున నొకమంత్రార్థము విమర్శింపఁబడుచున్నది. (శ్రు॥ హిరణ్యవర్ణాః ... విరూపాః॥ ఇప్పటి వస్తుశోధనశాస్త్రము (సైన్సు) చదివినవారు నీరు రెండువిధములుగ విభజింపఁబడిన దని చెప్పి యంత్రసాధనముల ద్వారా కనబరచుచున్నారు. అందొక భాగము మంటలో కలిసికొననేని వెంటనే బంగారువర్ణము కలదై యుండుచున్నది. రెండవది యొండొకయేవస్తువు తనలో కలిసినను దానిని గాల్చుచున్నది. ఇట్లుండ వేదమునందును నదే నొకవిధమున॥ హిరణ్యవర్ణాః=బంగారువర్ణముగలవి. శుచయః= కాల్చునవి పావకాః= పరిశుద్ధిచేయునవి అప్సుమూఁడు భాగములు చేసి అందు వరుణునా స్థానవని జెప్పి కశ్యపపదముచే భూమిని, ఇంద్రపదముచే (ఉప్పు) మేఘము మున్నగువానిని చెప్పి॥ అగ్నింయా గర్భందధిరే॥ అనునాక్యముచే నగ్నిని బుట్టించునవి యనియు, ప్రతిపాదింపఁబడియున్నది. జలము దాని స్వరూపముచే రెండువిధములే కాదు. ఇంకను శోధనచేసి విభజించునెడ రూపాంతరము కలదనియు తేలునట్లు మంత్రార్థముచే తెలియుచున్నది. మఱికొన్ని కాలమునకు శోధకులజ్ఞానమునుబట్టి పరమాణువిభాగములు చేయుటయు సంభవింపనగును. ఈసూక్తమున రూపమువారిన నీటిని మరల నీరుగా చేసెడి వరుణుఁడను నొకపాశధారి పడమటిదిక్కున కలఁడని॥ (శ్రు॥ యాసాంరాజావరుణః॥ అనుమంత్రముచే తెలియుచున్నది. ఈప్రకారము మాంగ్లేయులు మఱికొంతకాలము గడచిన

రోమపదార్థముల సంసృష్టియైనను బుద్ధిపిడిచిపెట్టి యింద్రి లములకు హాపాంతరము కలదనియు నిశ్చయించితురు. ఇట్టి శోధన చేయంజేయ కొలది కాలము సనాతనధర్మమాత్రయు ననుభవమునకు రాగలదని శాస్త్రములు చెప్పెను. ఎవ్వరును పదార్థశోధనయందె పరిపూర్ణమనస్కులు కొన్ని శాస్త్రములకైనను మిగిలియున్న వేదమును యథాగమము చేయగలరని నమ్మకము కలదు. ఇట్టి సంకల్పముతోను, సూత్రములతోను ప్రవాహము మొదలగువారియొక్క దేశకాలముల ననుక్రమింపక స్నానము చేయుటవలన గలుగు ఫలములు లిఖినించుటచే భరతఖండవాసులకు గలుగు ననేకరోగములను ధన్వంతరి చెప్పెను. ప్రాతస్స్నానము తీరు నేత్రరోగము మొదలగు వానికి తగిన ఔషధమని చెప్పబడియున్నది. అతిమూత్రము శుక్లస్రావము మొదలగు రోగములకును, పిత్తాధిక్యమువలన గలుగు కొన్నిరోగములకును తలపుర్రెరోగముల బుట్టెడురోగములకును ముఖ్యముగ చిత్తభ్రమకును ప్రత్యక్షఫలము నొసగు గొప్పదౌషధము ప్రాతస్స్నానమే యని తెలియుచున్నది.

స్నానపానాదులకు నదీజలము ప్రశస్త మైనను కొన్ని కాలములయందు కూడదని వాగ్భటాదివైద్యాచార్యులు నిషేధించియున్నారు. ॥ నాదేయం వారి నాదేయం వసంతగ్రీష్మయో ర్భజేత్॥ వసంతఋతువునందును, గ్రీష్మఋతువునందును నదీజలము గ్రహింపరాదనియు వసంతగ్రీష్మయో రితి॥ వసంతఋతువునందును

గ్రీష్మఋతువునందును బావినీటినే గ్రహింపవలయు ననియు వచిం
చియున్నారు. ఇందునకు గారణ మేమనఁగా, వసంతగ్రీష్మ
ములయందు మిగుల వేఁడియగు సూర్యకిరణములచే కాఁగియున్న
నదీజలములకు స్వభావసిద్ధమగు శైత్యగుణమే సంభవింపదు.
లోతునున్న నూతిజలమున కైనన్ కొంతకాలమే సూర్యకిర
ణసంపర్కము కలిగియుండును. కావున మఱికొంతకాలమున
కు స్వభావగుణము నిలువఁగలదు. అట్లు వర్షఋతువునందును
జలము కలుషముగా నుండుగావున నదీజలము నిషేధింపఁబడి
నది. కావున నే॥ శరద్యగస్త్యే రుదయా దఖిలం సలిలం హితం॥ శర
దృతువునందు అగస్త్యనక్షత్ర ముదయించుటచే జల మంతయు నిర్దో
ష మగునని వైద్యశాస్త్రమునందే చెప్పఁబడియె. స్నానము బ
హుఫలములు గలది కావుననే చారుచర్యయందు ఇట్లున్నది॥ రూపం
తేజో బలం కాంతి శ్శౌచ మాయుష్యమనం వినో॥ దుస్స్వప్ననాశనం పుణ్యం
స్నాన మాయుష్యవర్ధనం॥ అత్యన్తమలినః కాయో నవచ్ఛిద్రసమన్వితః। స్ర
వత్యేవ దివారాత్రిం ప్రాతస్స్నానేన శుధ్యతి॥ రూపము, తేజము, బలము
కాంతి, శౌచము తాపశాన్తి, దుస్స్వప్నములు రాకుండుట, ఆయు
ష్యవృద్ధి, పుణ్యము ననునవి స్నానగుణములు. శరీరము మిగు
ల మాలిన్యము కలదియు, తొమ్మిదిచిల్లులు కలదియు నై రేయిం
బవళ్ళు మలములు స్రవించుచుండుటచే ప్రాతస్స్నానముచే శు
ద్ధినొందును అని చెప్పఁబడెను. స్నానము చేయునపుడు లోన ప్ర
వేశించిన జలము శరీరమునకు గుణముగలిగించునది యైనన

శరీరమునకు వెలుపల నున్న జలము గుణకరము కానందున న
దిపోవునట్లుకై పొడివస్త్రముచే తుడువఁబడుచున్నది.

వస్త్రధారణము.

ఇఁక వస్త్రధారణఫలము ప్రసక్తము. ఈదేశమునందు తరుచుగ నూలువస్త్రమే ధరింపఁబడుచున్నది. అది మిగుల శ్రేష్ఠ ప్రాయమైనది. పత్తిచెట్లవలన గలిగిన నూలువల్ల నేర్పడిన యూనవస్త్రమునకు గొప్పశక్తి కలదు. అది స్వభావముననే శక్తిసహితమై పరిశుద్ధమును జలస్పర్శబాధమునకు గుణాతిశయము నొసఁగుచున్నది. అధికగుణము గలిగియుంటనే నూలువస్త్రము మిగుల వాడుక చేయఁబడుచున్నది. దీనియందేమిగుణము కలదనఁగా, నూలుకుసుమాలవైన ప్రత్తిచెట్టు సమూలంబును మహాగుణవంతమైనది. ఎట్లన, ప్రత్తిచెట్టుయొక్క వేరు నిరేచనము కలిగించును. పత్తికాయ కామిలను, క్షయను పోగొట్టును. ఆకు ఆర్శోరోగమును నివర్తింపఁజేయును. ప్రత్తిపూతయు ననేకము లగునట్టి దోషముల తొలగించును. ప్రత్తిగింజయు కాల్పనచూర్ణము మొదలగువానియందు ప్రధానమై అరుచి మొదలగు రోగముల హరించుచున్నది. అయితే రసమాంసాది దుష్టవ్రణములయందు మాంసక్షయము గలిగి రంధ్రము పడునెడ నచట నిర్మల మగు ప్రత్తినూలు గుడ్డను బాగుగ మర్దించి పొడిచేసి యునుచునెడ మాంసము కలిగి రంధ్రము పూడుచున్నది. అట్లే కత్తిచే త్రెంపు గాయము కాఁగా గుడ్డపేలిక తడిపి త్రే

లికి చుట్టినందున రక్తము కారుట నిలుచుచున్నది. అశ్లేషమ
నరోగమునందు ఉదుకఁబడినతడిగుడ్డను వాసనచూచు నెడ నా
రోగ్యము కలుగుచున్నది. ఈకారణమువలన దూదినూలు
గుడ్డయందు గొప్పశక్తి కలదని నిశ్చయింపఁబడుచున్నది. ఆవ
స్త్రము సర్వయవయవములయందును సమముగ ధరింపఁగూడ
దు. మొలకు దిగువభాగమున నంతటను, పైభాగమున నొ
కానొకచోటను ధరింపవలయు. వస్త్రధారణ మనార్యులకు
సిగ్గుగాచుకొనుటకు, శీతవాతముల నడచుటకుమాత్రము ఉపయో
గపడుచున్నది. ఆర్యులకైనచో శరీరముద్వారా బుద్ధిని సం
స్కరింపఁజేయుటకై యుపయోగపడుచున్నవని సూక్ష్మదృష్టిగల
వారు గ్రహించుచున్నారు. ధరింపదగువస్త్రములలో కార్పా
సముగాక పట్టుచర్మము, మృగచర్మము కంబళము మొదలగున
వియుఁ జెప్పఁబడుచున్నవి. అందు కార్పాసవస్త్రముయొక్క
గుణము చెప్పఁబడెను. మృగచర్మము జింకల మృదువైనది.
ఇది కష్టముగ క్రొవ్విన వారిచేతను, బ్రహ్మచర్యవ్రతస్థులచే వైరా
గ్యమునకు ధరించెను. వనప్రస్థాశ్రమలకు నుపయోగించు
పులితోలు ప్రశస్తమైనది. ఈచర్మములు మేదస్సువలన జని
ంచుచున్నవి. వీనియందు వైద్యుతశక్తి స్పష్టముగాఁ గనఁబడుచు
న్నది. ధావళి పండులగునవియు నట్టింటే యుండు. గోజాలు
మొదలగునవి ఓషధుల నన్నిటిని భక్షించుచుండును. ఆయో
షధులశక్తివలన వానిరోమములును వైద్యుతశక్తిచే పూర్ణము

లై యుండును.

కాంగ్రాపు వస్త్రము మంచిశక్తిగల దైనను దానిని బిగువుగా ధరించునెడ సంచార్చిత రక్తమునకు హాని గలుగు. ఈ దేశము ఉష్ణాధిక్యము గలదికావున నిందుండువారలకు వస్త్రము తగిలితగులనట్లు ధరింపఁబడిన దైనను గుణమును గలిగించును. ఇది నిదర్శనము. ఈదేశపు స్త్రీలు తరుచుగ రవికలను బిగువుగ ధరించుచున్నారు. వారలయొక్క భుజములను జూడగా వస్త్రము బిగువుగా ధరించినందున నందు రక్తము స్వభావగుణమును విడిచి వెల్లదనము పొందియుండుట స్పష్టముగా గనఁబడుచున్నది. దీనిబట్టి శీతాధిక్యముగల ఉత్తరదేశములయందు దృఢమగు వస్త్రము బిగువుగా ధరింపఁబడుచున్నను ఈదేశముయొక్క స్వభావమునుబట్టి లోపల గాలి యసంకటముగ దిరుగునట్లు తేలికయగు వస్త్రమును తగిలితగులనట్లు ధరింపవలయునని విధింపఁబడియున్నది.

అట్లు యవయవములయందు నేకరూపముగా వస్త్రము నేల ధరింపగూడదు? అని యడుగుదురేని వినుఁడు. శరీరము ఊర్ధ్వకాయము (నాభికిపైభాగము.) అధఃకాయము (నాభికిక్రిందిభాగము.) అని రెండు భాగములుగ కలిగియున్నది. ఇందు మీఁదను, క్రిందను నున్న యింద్రియములయొక్క యుత్కృష్టాపకర్షలనుబట్టి యూర్ధ్వకాయము పవిత్రమనియు, నధఃకాయ మపవిత్రమనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నది. ఊర్ధ్వకాయమునందు రోగ

ము జన్మించునెడ నౌషధములచే నవద్వారములగుండ మలముల నుపోగొట్టి శీఘ్రముగా నివృత్తిచేయుటకు శక్యమగును. అ ధఃకాయమునందే రోగము జనించునెడ ప్రస్వేదనము, శస్త్ర ము, అగ్నిమున్నగుచికిత్సలచే గాని నివర్తించుట లేదు. దీనింబ ట్టియు నూర్ధ్వకాయము పవిత్ర మనియు, నధఃకాయ మపవిత్ర మనియు నిశ్చయింపఁబడుచున్నది. ఈయర్థమును దెలుపుట కే యుపనయనకాలమున వగాంజి గట్టబడుచున్నది. ఇచటనిరంత రముగు వాయువునలన గలిగినరోగములు పోవుటకును, ఆవా యువునకు ప్రకోపమును గలిగించుమేదస్సు మొదలగునవి నిరం తరము బైలువెడలుటకును అధఃకాయమునందు ఎల్లప్పుడును వస్త్రము ధరింపవలయునని విధింపఁబడెను. అచట నెల్లప్పుడు వస్త్రము ధరించునెడ నది యచ్చటిచెమట నాకర్షించును. అం దుచే రోగములు జనింపవు. అచట మేదస్సు పెరిగనేని చెమ ట గట్టిబడును. చెమట రోమకూపములయందే యూరిపోయెనేని గజ్జిమున్నగు రోగములు గలుగును. అచ్చట నెల్లప్పుడు వస్త్ర మును ధరించునెడ నదియచ్చటిచెమట నాకర్షించుటచే మిగుల నారోగ్యకరమే యగుచున్నది. దీనిం బట్టి యూర్ధ్వకాయమున ధరింపఁబడువస్త్రముకంటె నధఃకాయమున ధరింపఁబడువస్త్ర మపవిత్రమైనది.

ఊర్ధ్వకాయమున యజ్ఞోపవీతమునవలె వస్త్రము ధరిం పవలయునని చెప్పఁబడినది. దానికి కారణ మేమనఁగా, ర

త్తశుద్ధిస్థాన మని ప్రసిద్ధ మైనహృదయము కేవలము వక్షమున మధ్యభాగమున నే లేదు. అది కొంచె మెడమువైపునకు మిగిలి యున్నది. అందుచేత రక్తము గట్టిపడియెనేని నాళము లన్నిటియందును బ్రవహింపనేరదు. అట్లు ప్రవహింపకున్న నసంతతములగు రోగములు జనించును. కావున నాహృదయస్థానమందుండు నుష్ణమును గాపాడుటకై వస్త్రము ధరింపబడు. ఇతరాంగములయందైననో ఈదేశ ముష్ణాధిక్యము కలదియోగావున నుష్ణ మపేక్షింపబడదు.

స్త్రీలకును వస్త్రధారణ మిట్టి యదే. అయినను వారలయందొక విశేషము కలదు. రక్తవస్త్రము పురుషులకు గూడదని నిషేధము కలదు. స్త్రీలకది యావశ్యకము. ఎరుపురంగునందు సుధాసంబంధ ముండుటవలన గుణాధిక్య కలదు. కావున నెర్రని వస్త్రముధరించునెడ శరీరసంబంధ మగునుష్ణ మధిక మగును. దానిచే రక్తము ద్రవీభూతమై నియతముగా వెడలుచుండును. కావున స్త్రీలకు పురుషులకంటె వస్త్రములు భూషణములు మున్నగునవి అధికముగా నుండవలయునని విధింపబడినదె గాని యితరులకుంబలె కామముచే నిర్ణయింపబడినవి కావు. అందువలననే॥ స్త్రీయం సంభావయేన్నిత్యం భూషణాచ్ఛాదనాదిభిః॥ వస్త్రములు, అలంకారములు మొదలగువానిచే స్త్రీలను సన్మానింపవలయునని మొదలుగా స్మృతులయందును జెప్పంబడినది. స్త్రీలకును ఎడమభాగమున హృదయమున పురుషులకుంబలె

వస్త్రము ధరింపదగిన దని యెఱుంగవలయు. అందువలననే ఎల్లప్పుడును కర్మముచేయుటయందు ప్రవర్తించు త్రైవర్ణికులకు ఎల్లప్పుడును యజ్ఞోపవీతము విహితమైనది. అది చర్మమైనను లేక వస్త్రమైనను సుష్ణగుణము కలదియే గావున॥ నిత్యయజ్ఞోపవీతీ యని ధర్మములయందును, శ్రు॥ అజినం వా సో వా దక్షిణత ఉపవీయ॥ అని శ్రుతియందును విధింపఁబడియెను. అపరిశుద్ధమగు నధఃకాయసంస్పర్శంబున సంభవించు నశుద్ధి పరిహారమునకై వస్త్రముధరింపఁగనే యాచమనము విధింపఁబడినది.

పుండ్రధారణము.

అనంతరము పుండ్రము ధరింపవలయు. ఇందు రెండు విధముల వికల్పములు గలవు. కొందఱు తిర్యక్పుండ్రమును, మఱికొందఱు ఊర్ధ్వపుండ్రమును ధరించుచున్నారు. తిర్యక్పుండ్రమున భేదము లేదు గాని యూర్ధ్వపుండ్రమునం దనేక భేదములు గలవు. పుండ్రములేక చేసినకర్మము నిష్ఫలమని చెప్పఁబడుటవలన పుండ్రము కర్మాంగ మగుచున్నది. సర్వవిధమగు పుండ్రంబు నానాదేవతలను భజించుటయం దాసక్తి గలవారలచే నానాదేవతాచిహ్నముగా ధరింపఁబడుచున్నది. ఎటులన, శైవులు తిర్యక్పుండ్రమును, వైష్ణవులు ఊర్ధ్వపుండ్రమును ధరించుచున్నారు. శివోపాసన జేయువారలబొట్టు ఏకవిధమైనదిగావున మొదట దీనిప్రయోజనము నిరూపింపఁబడుచున్నది. దీనికి త్రిపుండ్రమని పేరు. ఇది భస్మముచే నాచరింపఁబడును.

ఆయాచోట్ల నడ్డముగాఁ బెట్టుకొనఁబడుచుండుటచే దీనికి తిర్యక్పుండ్రమని పేరు కలిగెను. ఇత్యాది ధర్మశాస్త్రములయందును, శ్రుతులయందును, ఉపనిషత్తులయందును విధింపఁబడుచున్నది.

వానిలో జాబాలమను నుపనిషత్తు భస్మముయొక్క స్వరూపమును బాగుగ నిరూపించుచున్నది. ఎట్లనిన, పశుపతియగు పరమేశ్వరునియనుగ్రహముచే పశువుల (జీవుల) యొక్క మలము (దోషము) పరిపక్వమగుటకొఱకు నాదబిందువుల కత్రితనుగు తత్త్వము త్రివృత్కరణము చేయఁబడును. అదియెట్లన, తమమునుండి రజమును, రజోగుణమునుండి సత్త్వగుణమును పొంది యిట్లు క్రమముగా సత్త్వమునందు లగ్నించి యుండుట కోరవలయు. ఇదియే త్రివృత్కరణము. ఈయర్థమును బోధించుటకే ప్రతికర్మము చేయునప్పుడును ఈరేఖలు ధరింపవలయు. కావుననే జాబాలశ్రుతి భస్మమును జేయుప్రక్రియ నిట్లు చెప్పెను. గోమయ మగ్నిచే దహింపఁబడి భస్మ మగును. అందు గోవులు నంద, భద్ర మొదలగు పేర్లు కలవియు సస్త్రాహారములు తినకుండునవియు కావలయు. గోవులనగా పశువులు (జీవులు) అని శ్రు॥ ఏతావంతో వై పశవః॥ అను శ్రుతివలన తెలియుచున్నది. ఆగోవులయొక్క మలము గోమయము. అది జీవులయొక్క అవిద్యారూపమగుమలముతో పోల్చఁబడుచున్నది. ఆగోమయము (మలము) అగ్నిరూపుఁడగు రుద్రునిచేఁ గాల్పఁబ

డుచున్నది. అందువలన మొదటినైల్యమును విడిచి కాలునప్పుడెఱ్ఱదనముపొంది కొనకు తెల్లగా శేషించును. ఇందు అగ్ని రుద్రాంశము. నలుపు అనగా తమోగుణము. ఎఱుపు రజోగుణము. తెలుపు సత్వగుణము. దీనింబట్టి పశువుల (జీవుల) యొక్క యనాదిసిద్ధ మగుమలము రుద్రునియనుగ్రహము లేక దహింపఁబడదు. అట్లు దహింపఁబడగా జనుఁడు శుద్ధసత్వస్వభావుఁడుగా శేషించుచున్నాఁడు. అనునర్థ మేర్పడుచున్నది.

గోమయ మేలాటిదన, గోవుయొక్క శరీరమున పలువిధములగు నోషధులు పరిపక్వ మగుటవలన గలుగునది. గోశరీర మైననో పిత్తప్రధాన మగురోచనమునకు నివాస మైనది. కాన బహుగుణము కలదియు, పిత్త్యాదులవలన సర్వలోకోపకారక మైనదియు గాన గోశరీరము పరమపవిత్రంబును పరమపూజ్యంబు నైనది. గోశరీరమునందలి యాశక్తియే గోమయంబునను గలదు. కాన నదే రసవిషాదులదోషంబుల నడచి పరిశుద్ధి జేయునని వైద్యకమున గౌరవింపఁబడియున్నది. అందువలననే సూ॥ శోధకద్రవ్యాణి గోశకృద్భస్మచ॥ గోమయము, భస్మము శుద్ధి చేయువస్తువులని కల్పసూత్రకారులచే చెప్పఁబడియున్నది. అట్టి గోమయమును గ్రహించుటకు అదివరకు మూడు దినములనుండి పుచ్చిన బలదూర్వాద్యోషధుల నావులకు మేపి యావుల గోమయమును క్రిందబడక ముందె నంతరిక్షముననె గ్రహింపవలయు. అట్లు గ్రహింపఁబడిన గోమయమును మట్టిపాత్ర

యందుంచగూడదు. లోహశక్తి యధికముగా నుండునుగాన వెండిపాత్రమున్నగువానియం దుంచవలయు. అంతమాత్రము చాలదని యం దావుపాలు మొదలైనవియుఁ జేర్పవలయునని చెప్పఁబడియున్నది. ఆవుపాలు, పెరుగు, నెయ్యి వీనిగుణ మందఱు నెఱింగినదే. గోమూత్రముగూడ నైననో అద్భుతము. ఇది నంజు మున్నగు మహావ్యాధులఁ బోగొట్టును. కాల్చఁబడిన యినుము మున్నగు లోహములఁ బరిశుద్ధి చేయును. ఇట్టి గోమూత్రముతో పిడకలు చేసి ఇనుపవిగాక తక్కిలోహపాత్రములయందుంచి యెండించి దానియందగ్నిని బ్రవేశపెట్టి పరమేశ్వరస్వరూపముగా భావించుచు విరజామంత్రములచే దహించుచు నాలుగు జాములను (పిండ్యపుగాజలను) చల్లవలయును. వట్టిగాని, తేమకగాని యుంచగూడదు. దీనిభావమేమనఁగా, ఎవఁడేని మనుజుఁడు అనేకజన్మములందు శాస్త్రోక్తసుఖదుఃఖములను ననుభవించి వానియందు దృఢవిరక్తి నొంది తిరిగి జన్మాంతరములు నివర్తించుటకై పూర్వపుణ్యవశమున జ్ఞానము నార్జించియు, ప్రారబ్ధవశమునఁ బడి యున్న దేహమును పునఃపునస్సాధనము గాకుండ పరమేశ్వరప్రీత్యర్థమగు హోమము చేసి దాని ప్రసాదరూపమైన భస్మమెటులను ధరించవలెనని గ్రహింపవలయును. ఇట్లు శివభక్తునిచే గ్రహింపఁబడిన భస్మమును శిరమునందును, లలాటమునందును వక్షమునందును భుజములయందును ధరింపవలయునని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. నాభి

యందు, సంధులయందును ధరింపవలయునని స్మృతులయందు
ను, పురాణములయందును జెప్పంబడియున్నది. సంధులయందు
కఫ మధికముగా నుండునుగాన అది గట్టిపడిచేష్టకు బాధకము
గునని యది గట్టిపడకుండుటకును, సంధులయందే భస్మవీర్య
ము ప్రవేశించుట సంభవముగావునను నచట ముఖ్యముగా భ
స్మము ధరింపవలయునని చెప్పఁబడియెను. మఱియు, రోమ
కూపములయం దంతటను దోషము వెడలుచుండుగావున నాదోష
ము నివర్తించుటకై భస్మముచేత నుద్ధూళనము విధింపఁబడి
యెను.

అందు భస్మము చేయుమంత్రములు విరజామంత్రము
లు, ఆమంత్రములయందు సర్వదోషములు హోమద్వారా
విపాప్మత్వరూప మగుమోక్షము ప్రార్థింపఁబడుచున్నది. ఆ
భస్మము మూఁడురేఖలుగా ధరింపబడును. ఈమూఁడురేఖల
చే సూచితపదార్థత్రయము నెఱుంగుటయే ఈసంఖ్యకు ప్ర
యోజనము. అందు నాదరూపమును ప్రకటించుటకై రేఖా
కార మేర్పడినది. ఈనాదముచే తెలిసికొనదగినది పదార్థత్రి
యము. అవి శ్రుతులయందుఁ జెప్పఁబడియె. వానిసంగ్ర
హ మేమనిన, పశువు, పాశము, పతి అనుమూఁడుపదార్థములు
ను, బ్రహ్మవిష్ణురుద్రు లనుత్రిమూర్తులును, సత్త్వరజస్తమము
లనుమూఁడుగుణంబులును, భూమ్యంతరిక్షస్వర్గము లనుమూఁ
డులోకంబులును, జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తు లనుమూఁడవస్థలును

చంద్రసూర్యాగ్ను లనుమూడు తేజస్సులును. అకారోకారమ కారంబు లను ప్రణవాంతరమాత్రలును, ఋగ్యజుస్సామము లనుమూడు వేదములును, ఆణవమాయిక కార్మికంబు లనుమూడుమలంబులును, ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియ లనుమూడుశక్తులును, భూత భవిష్యద్వర్తమానంబు లనుమూడు కాలంబులును. ఇవ్విధంబున నీసంఖ్యయందుం జేరని వస్తువే లేదుగాన సర్వంబును త్రిపుండ్రముచే చెప్పంబడునని యుపనిషత్తులయందు సవిస్తరముగాం జెప్పంబడెను. ఇట్లు సర్వమును దెలుపు త్రిపుండ్రమును శ్రు॥ త్రిపుండ్రం భస్మనా కార్యేత్ అని శ్రుతి విధించుచున్నది.

మఱియు జాబాలశ్రుతి విభూతి, భస్మ, భసితము, క్షారము రక్ష అని భస్మమునకై దునామములు కలవని చెప్పుచున్నది. ఈనామములకు దగుకారణంబును కలదు.

లోకమునందు, కపిల, రక్త, కృష్ణ, శ్వేత, చిత్రవర్ణభేదమువలన గోవులు ఐదుభేదములు గలిగియున్నవి. వానిపాలకెట్లు గుణభేదము కలదో వానిగోమయమునకు నట్టిభేదము గలదు. వానిపాలకు గుణభేద మెట్లనిన. ధన్వన్తరి॥ గవాం సితానాం వాతఘ్నం కృష్ణానాం పిత్తనాశనం॥ కఫఘ్నం రక్తవర్ణానాం కపిలానాం త్రిదోషజిత్। అని చెప్పియున్నాడు. అగ్నిపృథ్వ్యంశవహ్న్యంశములు పిత్తమున నుండు ననియు ఆకాశవాయువులు చేరి వాతమనియు, జలమూత్రము కఫమనియు, అందు పిత్తము పచ్చనిది, ఉత్పత్తిసాధనము బ్రహ్మయనియు. వాతము స్థి

తిసాధనము, నీలవర్ణము, హరియనియు, కఫము ప్రళయసాధన
ము, శ్వేతరూపము రుద్రుడనియు వైద్యకరహస్యంబున గలదు.
అట్లు శ్రుతియు గోవుల భేదమునుబట్టి వానిశరీరకములయందు పృ
థివ్యాద్యంశములు కలవని యందుండు శక్తులను నిశ్చయించి
జనకములగు గోవులభేదమునుబట్టి జన్యమగు భస్మమునకును
భేదమును బోధించుచున్నది. అందు పృథివ్యంశము కపిలవర్ణ
యగుగోవునందధికముగానుండునుగానదానివలన గలిగినభస్మము
భూతి యను పేరుగలది యని చెప్పెను. ఇది రాజులు కోరదగి
నదిగాన శ్రు॥ఐశ్వర్యకారణా ద్భూతిః. అని వివరించెను. అట్లే
శ్రు॥భస్మ కల్మష భక్షణాత్॥చిరపరిపాకముచే పరిణతములగు
పాపములు శరీరము నాశ్రయించి మలరూపముగా నుండును. జ
లమునకు మలశోధకత్వముకలదుగాన జలతత్త్వమునకధిష్ఠానమ
గుగోవువలన కలిగిన భస్మము మలములనాకర్షించు నని భావము.
మూడవది భసితము శ్రు॥ భాసనా ద్భసితం ప్రోక్తం॥ అని వి
వరించెను సమస్తమును ప్రకాశింపజేయునదిగాన భసితమ
ని పేరుగలిగెనని యర్థము. తేజస్సునకు ప్రకాశకత్వశక్తి గ
లదు. అట్టి తేజస్తత్త్వమున కధిష్ఠాన మగుగోవిశేషమున గలిగి
నది భసితమని భావము. నాల్గవది క్షారము. శ్రు॥ క్షారణా
దాపదాం క్షారం॥ ఆపదయనగా నవిద్య దానిని పారదోలునది
యని యర్థము. పారదోలుట వాయువుయొక్క ధర్మముగా
వున ఆవాయుతత్త్వము ప్రధానముగా గల గోవువలన గలిగిన ద

ని భావము. అయిదవది రక్షా, అనునది. శ్రు॥ రక్షారక్షాకరీ సదా॥ భూతప్రేతపిశాచాదులు భవభీతి వీనినుండి రక్షించునదిగాన రక్ష అని దీనికి పేరుగలిగెనని భావము. ఆసంరక్షణము పరోక్షమైనదిగాన పరోక్షమైనయాకాశతత్త్వము ప్రధానముగా గల గోవువలన గలిగెనదని భావము.

ఇఁక స్నానముచేయఁగనె భస్మము ధరింపఁబడుటకును, భస్మధారణమున కాగ్నేయస్నానమని వ్యవహారము కలుగుటకును కారణము నిరూపింపఁబడుచున్నది.

ప్రాతఃకాలమున స్నానము చేసి శుద్ధవస్త్రముల ధరించి భస్మము ధరింపవలయునని విధికలదు. దానిభావమేమనిన స్నానమువలన శరీరమందంతటను శైత్యము గలుగఁగా శరీరచర్మ బహిర్భూతములగుమలములు పోయినను లోనిమలములు గట్టిపడును. అవి గట్టిపడునెడ పూర్వము చెప్పఁబడిన విధమున వ్యాధి తటస్థించును. అట్లు వ్యాధి తటస్థింపకుండుటకు సంధులయందును, భ్రూమధ్యమను బుద్ధిస్థానమునందును, భస్మము ధరింపఁబడుచున్నది. స్నానముచే శరీరము శుద్ధమైనను బుద్ధిశుద్ధియు నావశ్యకమే. బుద్ధిస్థానమున నుష్ణము గాపాడకున్న బుద్ధిశక్తి యకుంఠితము గానేరదు. మఱియు బుద్ధి ననుసరించి శరీరము ప్రవర్తించుటకును సంధిబంధములయం దున్నకఫము ద్రవీభావము నొందకున్న సౌలభ్యము కలుగదు. కావున సంధుల యందును, బుద్ధిస్థానములుగా ప్రసిద్ధములైనశిరోలలాటాదుల

యందును భస్మము ధరింపఁబడుచున్నది. సర్వసామాన్యము గా కర్మములు చేయుకాలమునందు బుద్ధిశుద్ధియు, సంధిసా కర్యంబును నపేక్షితములే కావున భస్మధారణము సర్వకర్మాంగ మగుచున్నది. అయినను స్నానమువలన శరీర మంతయు చల్లబడియోగాన నప్పుడు బుద్ధిస్థానాదులయందుష్ణమును గాపాడుటకై యవశ్యముగా భస్మధారణము విధింపఁబడినది.

భస్మమునకు శీఘ్రముగ జలమును బీల్చుశక్తి గలదని వైద్యశాస్త్రమువలనను అనుభవమువలనను దెలియుచున్నది. జలమును బీల్చుటకు మృత్తికసూర్యకిరణము నపేక్షించునుగాని అట్లుభస్మ మపేక్షింపదు. భస్మఘుటికను గ్రహించి దీనికొనమాత్రము నీగునకు దవిలించినను నీరు నంతను గ్రహించును. శిరోరోగసుధికముగా సంభవించియున్నపుడు భస్మ నొకగుడ్డ సంచియం దునిచి యాసంచిని తలగడగా నిడికొని నిద్రింపవల యునని వైద్యకమునఁ జెప్పఁబడియున్నది. శిరమునందలి కఫమునకు మూలమగుజలము భస్మముచేత నాకర్షింపఁబడి భస్మమునందె లయించునని భావము. ఇంతమాత్రమెగాక జలసంస్పృష్ట మగుభస్మమునుండి వెడలుసుగంధము పైత్యమును బాగుగ శమింపఁజేయును. స్నానముచేత పిత్తప్రకోపము, ధాతుపౌష్కల్యము గలుగునని చెప్పఁబడియెను. పిత్తము ప్రకోపింపనదియె ప్రతిదినంబును పరిణతమై యనలపిత్తమగుచు వాంతిని

గలిగించును. సజలభస్మముయొక్క సుగంధము లోనం బ్రవేశించి వాంతిని శాంతింపఁజేయును. గాన ప్రాతఃకాలమున సజల మగుభస్మముచే ననగుంఠనము (సర్వాంగవయవములకు పూత) చెప్పఁబడియెను. మఱియు, ప్రాతఃకాలమునందది సూర్యకిరణములకు పిత్తజనకత్వము కలదని నిరూపణము కాగలదు. కావున నే॥ అభుక్త్వామలకం పథ్యా॥ ఈ మొదలగు వచనములచే ప్రాతఃకాలమునందుగు పైత్త్యహరం మగుపదార్థము సేవింపవలయునని చెప్పఁబడి యున్నది. జలసంస్పృష్ట మగుభస్మముయొక్క సుగంధమునకు పైత్త్యహరత్వము అనుభవసిద్ధము. ఇఁక, ఆగ్నేయం భస్మనా స్నానం॥ భస్మోద్ధూళనము చేసికొనుట ఆగ్నేయస్నాన మనునంశము వివరింపఁబడును. స్నానమనగా బాహ్యము, నాభ్యంతరము నగుమలమును బోగొట్టు నొకానొకకర్మము. అందు భస్మద్రవ్యకమునందు ఆగ్నేయత్వ మధికముగా గలదు. ఇం దిదిరహస్యము. జలము రోమకూపములద్వారా శరీరమునఁ బ్రవేశించి యందు శైత్త్యమును గలిగించి మలమును పోగొట్టుచున్నది. ఆజల మీకార్యమును నిర్వహించుటకై ప్రవాహ వేగమును, జలాధిక్యమును నపేక్షించుచున్నది. వలన, కొంచెము జల మొకయవయవమునఁ బడియెనేని అది వాయువుచేత నారిపోయి కార్యమును నిర్వహింపనేరదు. అందునకై పూర్ణమగు కార్యసిద్ధ్యర్థమును గోరి తటాకాదులయందుగాని, నదులయందుగాని స్నానము చేయవలయునని

విధింపఁబడియున్నది. భస్మము స్వభావమువలన వాయువుచే గాని, సూర్యకిరణములచేగాని పోవునదికాదు. ఆవాయ్వాదుల సంబంధమునందు ఈభస్మమునకు వీర్యమధికమాయగును. ఆ కారణమువలన భస్మధారణము ఆగ్నేయస్నానమని చెప్పఁబడియెను. అగ్ని నొకచోట నుంచుకొడ నెంతవేగముగా లోనఁబ్రవేశించి నీరునాకర్షించునో భస్మంబు నట్టులే యాకర్షించుగాన శ్లో॥ ఆగ్నేయం భస్మనాస్నానమనియు, శ్లో॥స్నానాద్యశక్తస్స తత్ భస్మస్నానం సమాచరేత్ అనియు విధింపఁబడియున్నది.

ఊర్ధ్వపుండ్రము.

ఇఁక నూర్ధ్వపుండ్రము నిరూపింపఁబడును. ఇయ్యది అథోర్ధ్వగతికామానా మూర్ధ్వపుండ్రం విధీయతే॥ ఊర్ధ్వలోకగమనము గోరువారలకు ఊర్ధ్వపుండ్రము విధింపబడుచున్నది యనుశాస్త్రముచే విధింపఁబడుచున్నది. ఆయూర్ధ్వలోకగమనము పరముక్తి, క్రమముక్తి యని రెండు విధము లగు. ఇది నిలువుగీరలుగా నుండునుగాన నూర్ధ్వపుండ్రమని చెప్పఁబడుచున్నది. ఇందువిష్ణుభక్తు లధికారులు. ఇది మృత్తిక, చందనము ఈరెండిటిచే ధరింపఁబడుచున్నది. ఈయూర్ధ్వపుండ్రము సచ్ఛిద్రము, అచ్ఛిద్రము, సపాదము, విపాదము మున్నుగా ననేక భేదములు కలిగియున్నది. దీనివిధులు, ప్రయోజనములు క్రమముగాఁ జెప్పఁబడును. అందు చందనద్రవ్యకము వాసుదేవోపనిషత్తునందు చెప్పఁబడియెను. గోపీచందన మనునది మృత్తేయనియు.

అది జలముచే నూర్ధ్వముగ ధరింపఁబడవలయు ననియు, ఇదివి
ష్ణుమూర్తికి ప్రీతికర మనియు తెలుపఁబడియున్నది. భస్మము
శీఘ్రముగా దర్శనమును కొంచె మాకర్షించును. మృత్తు సూ
ర్యకిరణసంయోగమువలన క్రమముగా ద్రవమును నిశ్శేషముగా
నాకర్షించును. భస్మము శరీరమున కొంచెము సేపుండును.
మృత్తు చిరకాల ముండును. ఈశక్తి శ్వేతమృత్తునం దధికము
గా గలదు. అందువల్లనే యిది ధరించిన చోట తెల్లనగా గు
ర్తు పడుచున్నది. మఱియు దీనిని భగవంతునిచరణరూపముగా
ధరించుటవలన గొప్పపుణ్యంబును గలదు. ఇది ధరించిన
వానికేగాక యీవిషయము తెలిసిచూచినవానికిని సుకృతంబు
గలుగును. దీనిరహస్య మేమనగా, భగవంతుఁడగు విష్ణు
మూర్తి యందఱకునున్నాఁడనియును. ఆదేవునిచరణ మందఱకు
రక్షకముగదా. ఆచరణము రెండుశక్తులయొక్క రూపములచే రెం
డువిధము లైనది. ఆరెండుశక్తులు చేతనిక స్థావరముజంగమ
మునగు. స్థావర మనగా భూమిజంగమ మన లక్ష్మియు నగు. ఇందు
అచేతనముభూమియు, చేతనము లక్ష్మియునగుగదా. అందువలన నె
లోకమున భూమి అచల యనియు, లక్ష్మి చంచల యనియు వ్యవ
హరింపఁబడుచున్నది. ఇంక మృత్తురూపమైనది భూమియు, హరి
ద్రాచూర్ణరూప మైనది లక్ష్మియు నీరును భగవంతునిచరణమున
ప్రపత్తి గలవారలే, వారలను ధరించుట వారలకు భక్తియగు
విష్ణుమూర్తి మాకు పూజ్యుఁడను భావమును దెలుపుచున్నది.

మఱియు నారోగ్యము, నపవర్గంబును రెండే పురుషులు కోర దగినవి. అందు భూమి సర్వౌషధులకు నివాసభూత మైనదిగాన దానిచేత నారోగ్యంబును, లక్ష్మి బ్రహ్మవిద్యారూపిణి గావున నామెచేత ముక్తియు గలుగు. ఇట్లు భగవచ్చరణముల వలననె యిష్టసిద్ధి గలుగుగావున ఆరోగ్యము నపవర్గమునొసగు స్థావరజంగమముల నధిష్ఠించిన భూలక్ష్మీరూపమైన శక్తిద్వయముచే నాశ్రయింపఁబడినచరణములుగల భగవంతునిచరణములఁ ధరించుట యావశ్యకము.

ఇంక మాధ్వులు పంచముద్రలతో గూడినపుండ్రమును ధరించుచున్నారు. అందునకు పంచాయుధపరిమండితుఁ డగు నారాయణమూర్తిని స్మరించుటయే ప్రయోజనము. భస్మపుండ్రము, ఊర్ధ్వపుండ్రము ఈరెండును కొన్నిరోగములయందు నివర్తకముగను, కొన్నిపాతకములయందు ప్రాయశ్చిత్తముగను విధింపఁబడినది. ఎట్లన, కఫరోగమునకు॥ మృత్పుండ్రం ధారయే న్నిత్యం మాస మేకం కఫార్దితః॥ కఫరోగి యొకమాసము మృత్పుండ్రము ధరింపవలయుననియు,॥ భస్మచ్ఛన్నో భస్మశయ్యాశయానో రుద్రాధ్యాయీ ముచ్యతే సర్వపాపైః॥ భస్మచ్ఛన్నుఁడై రుద్రాధ్యాయమును పఠించువాఁడు సర్వపాతకముల నుండి విముక్తుఁడగుననియు చెప్పఁబడియుండెను. ఇట్లు మృత్పుండ్రాదిధారణమునకు కఫాదిరోగనివర్తకత్వము లేకున్న నీవచనములు సార్థకములు గానేరవు. ఈవిధమున పుండ్రధారణ

ము స్వప్రయోజన మనుట నిస్సంశయము. ఇట్లు సర్వకర్మాంగము లగునీపుండ్రములను కులాచారమును బట్టియు నుపాస్య దేవతలను బట్టియు ధరింపవలయు. ఇట్లు పుండ్రము ధరించి ప్రతిదినము సూర్యుఁ డుదయించుటకు ముందు వర్ణానుసారముగా భగవదుపాసనారూప మగుసంధ్యోపాసనము చేయవలయు.

సంధ్యావందనము.

ఏదిమాత్రమున్నను సర్వకర్మఫలము లభించునో మఱియెద్దాని నాచరింప ప్రతిదినంబును దెలియక చేయుపాపములు నశించునో అట్టిసంధ్యావందనము నిరూపించుట ప్రకృతము. దీనియందు ఆచమనము, ప్రాణాయామము, తీర్థతర్పణము, మూలమంత్రజపము, అని నాలుగువిభాగములు గలవు. వర్ణభేదమును బట్టి మంత్రములు, తంత్రములు వేఱ్వేఱైనను ఈ నాలుగంగములు మాత్ర మందఱకు సమానములు. వీనిలో నాచమనముయొక్క ప్రయోజనము నిరూపింపఁబడియెను, ఇఁక ప్రాణాయామాదులయొక్క ప్రయోజనము వానిస్వభావము, వానిలక్షణము తెలుపఁబడుచున్నవి

ప్రాణాయామము

ప్రాణాయామమన స్వల్పమైనది కాదు. యోగరహస్య మంతయు నిందుగలదు. ప్రాణాయామ మనునంగము

మాత్రముచే చాలవరకు సంధ్యయొక్క ప్రయోజనము గ్రహింపఁబడును. స్మృతికర్త లందఱును ప్రాణానాయమ్యలని ప్రాణాయామము నియతముగా ననుష్ఠింపవలయు నని చెప్పుచున్నారు. ప్రాణముల నాయమనముచేయుట (నిరోధించుట) నభ్యసింపవలయు ననియు నట్లు లభ్యసించుటవలన గొప్పఫలము గలదనియు ఋషుల యాశయము.

లోకమున మనుష్యుఁడు కోరదగిన యన్నివస్తువులలో నాయువుకంటె గొప్పవస్తువు లేదు. ఇది యొక్కటి లేకుండునెడ తక్కిన దంతయు నిష్ఫలమే కదా. కావుననే వైద్యశాస్త్రమున॥ ఆయుః పూర్వం ప్రార్థనీయం మనుష్యైః స్వస్యాభావే కస్య హేతోః ప్రయాసః॥ తానే లేకుండిన తాను పడు ప్రయాస మెవ్వనికగు. కావున మనుజులు మొట్టమొదట నాయువునే కోరవలయు నని తెలుపఁబడియున్నది. ప్రాణాయామాభ్యాసమున కాయుర్లాభమే ఫలము. శ్వాసము ఖర్చుపడకుండు నెడ నాయువు వృద్ధి నొందునని యోగులనిశ్చయము ఈయంశము వైద్యులు నంగీకరించియే యున్నారు. ఇందు గలరహస్య మిది ప్రతిమనుజునకును వానివానికర్మమును బట్టి యాయువు నిర్ణయింపఁబడియే యున్నది. ఆయువన ప్రాణధారణమే యగు. ఆప్రాణవాయువు స్వభావముచే నెప్పుడును తిరుగుచుండును. అయ్యది ప్రతిదినము ౨౧౬౦౦మార్లు శ్వాసముద్వారా తిరుగుచుండునని యోగవిదులు కనిపట్టిరి. కా

వున పూర్వోక్తగణనిర్ణీత మగునాయుర్దినసంఖ్యచే శ్వాససంఖ్యను హెచ్చింప వచ్చినశ్వాససంఖ్యయే ఆయుర్నిర్ణయమున ప్రధానముగాని దినసంఖ్య ప్రధానము కానేరదు.

బుద్ధిమంతుఁ డీయాయుష్షును ధనమువలె నధికముగా ఖర్చుపెట్టకుండునెడ ప్రతిదినము కొంతయంశము మిగిలి మొత్తముదినములమీఁద నదియె యధికముగా పెరిగిన దగును. ఒక్క ప్రాణాయామమును బాగుగఁ జేయునెడ పదునాలుగు శ్వాసములు బిగఁబట్టఁబడును. ఇఁక ప్రతిదినము చేయుననుకర్మమును పూర్ణముగాఁ జేయునెడ నొక్కొక్కదినమునకు నూఱుప్రాణాయామములు కొఱతఁబడును. కర్మము నింతను సంక్షేపించి యొక్క సంధ్యోపాసనమాత్రమును చేయువాని కైనను ఒక్కొక్కకాలమునకు పదునాలుగుచొప్పున మూఁడుకాలములను నలుబదిరెండు శ్వాసము లగును. ఇట్లు పదవసంవత్సరము మొదలుకొని యభ్యాసము చేయువానికి ఆయుస్సు నారోగ్యము నియతముగా వృద్ధి నొందు ననుటకు సంశయము లేదు. ఇది యాయుష్షు నయత్నముగా వృద్ధి నొందించుమార్గము. ఇట్టిదానిని యత్నముతో నింకను నభ్యాసముచేయునెడ నందునకు దగుఫల మెట్లు చేకూరకుండును? కావుననే యనేకులు చాలకాలమునుండి ప్రాణముల నియమించి శరీరమును దృఢపరిచికొని గొప్పగొప్ప సిద్ధుల నొందియున్నారు. ఇట్టు లాయుష్షునకు కల్పతరుప్రంబోలు నీప్రాణాయామ మార్యులచేతనే కనిపెట్టఁబడియెగాని

దీని నన్యు తెలుంగరు. ఈప్రాణాయామాభ్యాసము శై ల్యముననే చేయవలయు. బాల్యమునందు చిత్తము శ్రోత్ర విషయముల గ్రహింప సమర్థత గలదై యుండు. కావున నే డవవత్సరముననే బ్రాహ్మణున కుపనయనము చేయనగు నని మునులు పఠించి యున్నారు. ఇట్లు లేడవవత్సరము మొదలు కొని యోగాదుల నభ్యసించు నెడ వాని కాయురారోగ్యములు వృద్ధి బొందు నను నిర్వివాదము. సగర్భము నగర్భము న ని యీప్రాణాయామము రెండువిధములు. రేచకము, పూ రకము, కుంభకము నని యిద్దానికి మూడంగములు గలవు. ఇందుమంత్రోచ్చారణ లేనిది అగర్భము. మంత్రోచ్చారణగలది సగర్భము. యోగవిదుల యభిప్రాయ మేమనిన వ్యవస్థితము గ ప్రాణము నిరోధించుటకు గానముముఖ్య కాలనియమముకా బట్టి గొన్నియక్షరము లపేక్షితము లైనట్లు ఈప్రాణాయామ మునందును గొన్నియక్షరము లపేక్షింపబడుచున్నవి. అవి ప్రతిశకవరు వెవ్వేరైనది కూడదు. ఎప్పుడు నొక్కవిధమైనవే కావలయు. ఆవర్ణములచే నొక్కొక్కప్రాణాయామమున నెన్నేసి మాత్రలకాలము సంగ్రహింపబడినది. తెలియుచుండును. కా వున నింద వర్ణాంతరముల గ్రహించుటకంటె సకలవేదమాత యగుగాయత్రినే వినియోగించుట శ్రేయ మని యీమంత్రవ ర్ణములే గ్రహించుచున్నారు.

ఇచట మంత్రము నుచ్చరించుచుండు శ్వాసముల లెక్కిం

చుటమాత్రమే ప్రయోజనము కాదు. ఇంకేమనిన, గాయత్రీమంత్రార్థము ననుసంధానము చేయుట సంభవించును. ఇట్టి వారలకు ప్రాణాయామముచే హృదయములోని దుర్మలములు నశింప హృదయము పరిశుద్ధం బగుగాన నచ్చట పరమేశ్వరుని ధ్యానంబును సమకూరుటం జేసి మహాఫలంబు గలుగు. అప్పుడు మనస్సు మంత్రార్థము ననుసంధించుచుండును, వాక్కుమాత్రము నుచ్చరించుచుండును, కాయము ప్రాణము నిరోధించుచుండును ఇట్లు త్రికరణములు నొక్క కార్యమునం బ్రవర్తింప గలుగును. ఇట్లు త్రికరణశుద్ధిగా పరమేశ్వరుని ధ్యానించునెడ నాయురారోగ్యములు పెంపొందునని వేర చెప్పవలయునా?

ఇంక సంధ్యాసు ముద్రాభేదమునకు ఫలము నిర్దేశింపబడును బ్రహ్మచారులు ప్రాణాయామసమయమున అంగుష్ఠము ననామికము ననురెండువ్రేళ్ళచే నాసిక గ్రహింపవలయు నని శాస్త్రకర్తలు నిర్ణయించియున్నారు. అంగుష్ఠము పిత్తనాడికాధారమగుటచే నగ్నివలె నౌష్ణ్యము నాశ్రయించి యున్నది. నాసికకు దక్షిణభాగమున నున్న పింగళ యనునాడియు సూర్యనాడి యని చెప్పబడుచు నుష్ణగుణమునే వహించుచు నంగుష్ఠాగ్రమున నున్న నాడికి సమానజాతిగలది యైయున్నది. కావున నంగుష్ఠాగ్రము దక్షిణనాసాగ్రమున నుంచవలయు. దానంజేసి శరీరమున నూడి కుడిముక్కునుండి వెడలు శ్వాస

ముచేత నాకర్షింపఁబడు నాయుష్ణాతిశయము బొటనవ్రేలియం
దుండునాడిచే వెలుపలికి దీయఁబడుచుండును. అట్లే ఎడమ
భాగమందును అనామికయందలి కఫనాడిచే ఎడమముక్కున
నున్నయిడ యనుచంద్రనాడియందు సంచరించుశ్వాసము ద్వా
రా శరీరమందలి కఫాధిక్యము వెల్వరింపఁబడుచుండును. కా
పుననే యీశ్వాసము సోకినయద్దమునందు కుడియెడమముక్కు
లనుండి వెడలునిట్టూర్పులయందు వర్ణభేదము గానఁబడుచు
న్నది. కఫపిత్తములభేదముచేతనే వానియందు వర్ణభేదమేర్పడి
యున్నది. బ్రహ్మచారులకు విద్యాభ్యాసము నియతమై యున్నది
కావున శరీరపాటవ మావశ్యకము. కావుననే వారలకు 'కర్మము' సం
గ్రహముగాను భోజనము యథేష్టముగను విధింపఁబడియెను.
వారలు యథేష్టముగా భుజించునెడ జీర్ణశక్తి కలుగుటకై పు
రుషప్రయత్న మవసరము. కావుననే బ్రహ్మచారులకు మిగు
ల జీర్ణశక్తిని గలిగించుపిత్తమును ప్రదీపింపఁజేయు ముద్ర విధిం
పఁబడియె. మఱియు, మనసు పిత్తము ననుసరించి యుండును
పిత్తము స్వస్థంబైనంగాని మనస్సు విషయమునుగ్రహింపఁజాల
దు. కావునను బ్రహ్మచారులకు నుష్ణాధిక్యమును గలిగించు
ముద్రవిధింపఁబడియెను. ఇద్దానిచే వారలకు మనశ్శుద్ధిమాత్ర
మే కాక శుక్రము అస్థులయందు లీనమై శరీరమునకు బలము
కలిగించును. కావున నీముద్రయె యతులకును విధింపఁబడి
యెను. గృహస్థులైననో ఒకవైపున బొటనవ్రేలితోను వే

రొక వైపున తక్కు నాలుగు వ్రేళ్ళలోను నాసిక గ్రహింపవలయు నని విధింపఁబడియున్నది. బొటనవ్రేలి స్వరూపము తెలిసినదే. రెండవ వైపున తక్కు నాలుగు వ్రేళ్ళను చేర్చుట బొటనవ్రేలియం దగు నుష్ణాధిక్యమును శమింపఁజేయుటకొఱకని గ్రహింపవలయు. దీనివలన వీరి యుష్ణగుణము శుక్రము నష్టులయందు విలీనము చేయదు. గృహస్థులకు శుక్రమునం దపేక్ష గలదు గాన వారల కిట్టిముద్రయే విధింపఁబడియెను. యతులకు శుక్రాపేక్ష లేనందున బ్రహ్మచారులకు విధించిన ముద్రయే వారికి విధింపఁబడియెను.

రేచకము, పూరకము, కుంభకము నను ప్రాణాయామము మూఁడువిధములు. ఇందు లోపలి శ్వాసమును వెలుపలికి వెడలగొట్టుటకు రేచకమనిపేరు. వెలుపలిగాలిని లోన ప్రవేశపెట్టుటకు పూరకమనిపేరు. గాలిలోపల నిండుకుండ పూర్ణకుంభమువలె నునుచుటకు కుంభకమనిపేరు. ఈ మూఁడిటికి ప్రయోజనమేమనిన, వెలుపలనున్న పరిశుద్ధమగు వాయువు నిశ్వాసముద్వారా లోపల ప్రవేశించి శరీరమున కుపకారకమగుట పూరకమునకు ఫలము. అట్లు అపరిశుద్ధమగులోనివాయువు ఉచ్ఛ్వాసముద్వారా బైలువెడలుచు లోపలిమలరేణువుల వెలుపలికి వెడలగొట్టి శరీరమున కుపకారకమగుట రేచకమువలని లాభము. ఇట్లు ప్రాణవాయువు వెలుపలికిఁబోవుచు లోపలికి వచ్చుచును శరీరమును పోషించుచు

న్నది. అయిన నీపురుషుఁడు విషయములయం దగునతివ్యాసంగమువలన నపరిశుద్ధ మగువాయువునుగూడ లోనికి బీల్చుచుండును. పరిశుద్ధ మగుగాలిని పీల్చినను లోపల ప్రవేశించినగాలి రక్తమును శోధించి యందలి మలరేణువులను గ్రహింపక ముందే యాగాలిని వెలుపలికి విడుచుచుండును. ఇట్లు విషయవ్యాసంగముచే శ్వాసముల నవ్యవస్థితముగా విడుచునెడ మనుజుఁడు తప్పక చెడిపోవు నని యెంచి భగవంతుఁడు రేచకాదివిశేషములుగల ప్రాణాయామము నుపదేశించెను. రేచకముయొక్క ఫలము రేచనమువలన లోపలిమలరేణువులు వెలుపలికి పోవునని యందఱెఱింగినదే. ఇంక యోగదృష్టము, శ్రుతాదృష్టము నగుఫలము ప్రత్యక్షవిరోధము లేకుండ నిరూపింపఁబడును.

శ్రు॥ పద్మకోశప్రతీకాశం హృదయం చాప్యధోముఖం

అను శ్రుతి హృదయముయొక్క స్థితిని చెప్పుచున్నది. హృదయము తామరమొగ్గవలె నుండును. అది యధోముఖముగా నుండును. దానియందు సంకోచవికాసరూపమై సకలప్రాణులకును జీవనాధార మైనయొకశక్తి కలదు. దానిప్రక్కలనే శ్వాసము వచ్చిపోవు ప్రణాడులు గలవు. హృదయమున కిరుప్రక్కల నున్న శ్వాసనాళములు వెలుపలివాయువుచే నిండింపఁబడియుండ వానిచే నాక్రమింపఁబడి హృదయము ముణుచుకొనును. హృదయము ముణుచుకొనినప్పు డందున్నరక్త

ము నాడులద్వారా శరీరమంతట వ్యాపించును. ఇక శ్వాస వాయువు వెలుపలికి వచ్చినప్పుడు ప్రాణప్రణాడి ముడుచుకొను ను. గాన నప్పుడు హృదయము వికసించియుండి రక్తమును తనయందు ధరించుచుండును. ఇట్లు శ్వాసము వెలుపలికి పో వునప్పుడు ప్రాణప్రణాడి ముడుచుకొనుగాన దానినిబట్టి హృద యము వికసించుటయు, శ్వాసవాయువు లోపలికి వచ్చినప్పుడు ప్రాణప్రణాడి వికసించునుగాన దానింబట్టి హృదయము ముడు చుకొనుటయు సంభవించును. ఇట్లు హృదయము ముడుచు కొనుటచే రక్తము దీనినుండి వెడలి శరీరమం దంతట వ్యాపిం చుటయు, నది వికసించుటచే రక్తము దానియందు యుండుట యు సంభవించుచున్నదిగదా. దీనివలన శరీరపుష్టియు, రక్త ప్రచారంబును నియతంబు లగును. మఱియు హృదయము రక్తమును పరిశుద్ధి చేయునదిగాన నచ్చటిమాలిన్యములు ప్రా ణప్రణాడులద్వారా వెలుపలికి త్రోయంబడు చుండుటంజేసి హృదయము, ప్రాణప్రణాళులును శరీరస్థితికి మూలము లగుచున్నవి.

ఇందు స్వభావమునను ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములవలన శ రీరపోషణము జరుగుచున్నది. అయినను జనుఁడు మంచివా యువుతో నిండియున్న పర్వతాగ్రము,నదీతీరము మొదలగు ప్రదే శములయందుండి మితముగ శ్వాసమును విడుచునెడ క్రమము గా హృదయము వికసించి శొల్లలికింబు నెక్కుడు రక్తమును

గ్రహించును. అంత తిరుగ గాలిని పూరించినపుడు అచ్చట పరిశుద్ధ మగుగాలిని లోన పూరించుటవలన నందున్నరక్తము శుద్ధి నొంది స్థానముల్లు తప్పకుండ ప్రవహించును. మఱియు నప్పుడు గాలిని పూర్ణకుంభమునుంబలె పూరింప నాగాలి హృదయమును బాగుగ సంకోచింపఁజేసి యందున్నరక్తమును వహించునాడులయందు ప్రవేశించి వానిని పరిశుద్ధము చేయును. రక్తముచే నిండియున్నయానాడులు స్నానాదులచే ఘనీభావము నొందియుండెనేని అందున్నరక్తమును కుంభకము చేయఁబడిన వాయువు నిర్మలము చేయును. అట్లు నిర్మల మగురక్తము భ్రూమధ్యమును (కనుబొమలనడుమ)సహస్రారమును పొందును. దానంజేసి మనంబును నిర్మలం బగు. గావున పరతత్త్వమునుధ్యానముచేయ శక్తియుక్తంబగు. యింతియగాక మనస్సు ఇంద్రియప్రాణాదులలో ప్రవేశించి వానిద్వారా వస్తుతత్త్వమును గ్రహింపఁజాలి యుండును. కుంభకదశయందు గాక యితరకాలదశయందు హృదయమున రక్తముయొక్క రాకపోకలు సంభవింప కుండవు. కావున కుంభకదశయే శిరమున నున్నరక్తమును శుద్ధిసేయఁ జాలియుండును. కాబట్టి సిద్ధిని గోరువారు దీనికై యత్నించుచుందురు. ఈకుంభకమువలన బుద్ధికి ప్రకాశము ఇంద్రియములకు పాటవము,ఆయుష్యునకు వృద్ధి రక్తమునకు శుద్ధి,శరీరమున నున్నమలములు తొలగుటచేగాన శరీరము నిర్మలమగుట యీ మొదలగు ననేకగుణములు గలవు.

ఈకుంభకము శక్తికొలది క్రమముగా పెనుప దగినదై యుండును. ఇదియె ప్రాణగతిని నియమించును. రేచకము పూరకంబును నొక్కవైపునాసికతోనే చేయగూడదు. ఇరుప్రక్కలనుండియు శ్వాసము వెడలుచుండునట్లుగాను, ఇరుప్రక్కల నుండియు లోపలికిగాను నిరుప్రక్కల మార్చికొనుచు చేయవలయు. ఇట్లు లభ్యసించు వానికి కుంభకము క్రమముగా వృద్ధినొంది శ్వాసమును సూక్ష్మ మగునట్లు సుషుమ్నయందు ప్రవేశపెట్టును. అప్పుడే జీవునకు నిశ్చల మగుస్థితి కలుగుంగాన శరీరంబును వృద్ధ్యాదులకు సాధన మగుసూర్యకిరణాదుల తేజమును గ్రహింపదు. ఈయవస్థయే ప్ర॥ నైన మగ్న స్థితి యనుశ్రుతిచే చెప్పంబడియెను. కావున కుంభకావస్థ యవశ్యము సాధింపదగినది. ఇది యేకకాలమున ఫలింపదుగాన క్రమముగా నభ్యాసము విధింపంబడినది. యోగాసనదశయందు చిత్తము నిశ్చలముగా నుండదేని గాన బాల్యమునందె దీనియభ్యాస మారంభింపవలయు. వాయువును స్వల్పకాలము ధరించి నెడ నది శరీర మంతను వ్యాపింపదు. కావున శరీరము శిథిలపడక యారోగ్యమును, ఆయుర్వృద్ధిని నొసంగనేరదు. కాబట్టి ప్రాణాయామమున కుంభకమునే ముఖ్యముగా ననుష్ఠింపవలయు. ఆకుంభక మొక్కమారు సిద్ధించునది కాదు. కావున తొలుత మూడు, పిదప నాలుగు, పది, పంద్రెండు మాత్రా కాలము కావున క్రమముగా నభ్యసింపవలయు. ఇట్టియభ్యా

సాతిశయమువలన నిప్పటికిని నీటియందు మునిగి యొకటిరెండు దినంబులు శ్వాసమును ధరించియుండువారు కలరు. పూర్వము కొంద అనేకవత్సరంబులు సమాధియం దుండి పిదప కుంభకమునుండి లేచి శ్వాసమును విడిచి రని వినుచున్నారము. కావున యోగమునకు ప్రాణమును బోలు ప్రాణాయామము మహాఫలము కలదియనుట నిర్వివాదము. ప్రాణాయామము యొక్క ప్రయోజనము యోగమునందు వైద్యకమునందును, వేదాగమ పురాణాదులయందును నధికముగా గలదు. ఇం దధికఫలము గలదని బౌద్ధాదులును నాసక్తి కలిగి యున్నారు. ఇట్లు సంధ్యోపాసనయొక్క యొకయంగంబునక యింతఫలము కలిగియున్నది. ఇంక నన్నియంగంబులతో గూడినసంధ్యోపాసనకుగాని యార్యధర్మంబు లన్నింటికిగాని యెంతఫలము కలదో యద్దాని ధీమంతు లూహింతురుగాక.

ఇంక ప్రోక్షణమునకు, అర్ఘ్యదానమునకును, ఫలము నిరూపించుట ప్రకృతము. ఇందు వర్ణభేదమునుబట్టి మంత్రములు వేర్వేరైనను ప్రోక్షణము సర్వసాధారణముగానే విధింపబడెను. ఈప్రోక్షణము చక్కగఁ జేయునెడ దీనికి పిమ్మట జేయంబోవు నర్ఘ్యదానమునకు నధికారము కలుగుట ఫలమని శాస్త్రమునఁ జెప్పంబడియున్నది. అది యుక్తమే. ప్రోక్షణమున, శిరమున జలము జల్లుకొనుట అదివ్రేళ్ళచేతగాని, దర్భలచేగాని చేయవలయు. అందు దర్భలచే చల్లుకొనుట

ముఖ్యము. దర్భలశక్తియో అద్భుత మైనది. ఎట్లన, త్రి
దోషములసామ్యము పొందించు ననియు, అగ్నితో సమాన
ము లనియు, ఉష్ణవీర్యముగలవి యనియు, అతితీవ్ర మైనశక్తి
గలవి యనియు, ఇంకుడు (చిల్ల) గింజవలె జలదోషము నడ
చునవి యనియు, లోహమును శోధించునవి యనియు, పితరుల
కు ప్రియములైనవి యనియు పుణ్యభూమియందు మాత్రమె
యుండునవిగాన పవిత్రములైనవి యనియు, ననేకవిధముల పొ
గడ్త నొందుచున్నవి. వైద్యశాస్త్రమున దర్భలయొక్క క
ల్కము సన్నిపాతజ్వరమును పోగొట్టునని చెప్పబడియుండుటచే
నివి త్రిదోషహారము లని తెలియుచున్నది. ఇవి యగ్నితుల్యము
లైగలవిగ, అగ్నిగర్భము లనిదీనికి ప్రసిద్ధి గలదు. దర్భలు తడిసి
యున్నను నిప్పు తగులగానె సురసుర గాలును. కావుననె
దీనికి అగ్నికసి బర్హి యని నామముకలదు. ఈనాటికియాసి కష్ట
నాశి యుండునుగాన దానిదోషము హరించుటకై ఇట్టి
యుండు దర్భపవిత్రమును ధరింపవలయు నని నియమింపబడెను.
ఇందువలన దీనియందు తీవ్రశక్తి కలదనియు నుష్ణశైత్యము కల
దనియు తెలియుచున్నది. ఇంకుడుగింజవలె నీరును నిర్మలముచే
యుశక్తి దీనియందు గలదని ప్రత్యక్షముగనె కనబడుచున్నది.
ఎట్లనగానేని, కన్నెల మడుగు నీరుగల గోతులయందు దర్భగుబురు
లుండునేని యానదియందు గల మాలిన్యమును దర్భలాకర్షించుచు
న్నవి. దానచె యాచట లాగి తేర్పడుచుండుట. మఱియు, మలిన

మగు జలమునందు దర్భలు త్రుంచివైచు నెడ నాజలము మిగుల తేలిక నొంది నిర్మల మగును. కావున నీదర్భలయందు జలమును శుద్ధిచేయుశక్తియున్న దనుట నిశ్చితము.

మఱియు నీదర్భలను గాల్చి భస్మము చేసి యాభస్మమును లోహములకు బట్టించు నెడ లోహములమాలిన్యమప్పుడె నివృత్తి యగును. భస్మసామాన్యము కంచుమున్నగువాని శుద్ధిసేయును. దర్భలభస్మమైనచో రాగిని గూడ శుద్ధిసేయును. కావున నివి క్షారము పుంఖపుంఖములు కలిగియున్నవని తెలియుచున్నది. అందువలననె శిల్పశాస్త్రమున బింబముల శుద్ధిసేయుటకు చింతపండువలె శరక్షారంబును విధింపఁబడియె. శిల్పు లిప్పుడు దానినె వినియోగించుచున్నారు. శరక్షారము గలిపిన నీరునంగు వెండి, బంగారు నుంచునెడ నప్పటనె శ్యామలము నివృత్తి యగును. దీనింబట్టి యియ్యది లోహదోషములం బోగొట్టునని తెలియుచున్నది. దర్భలయొక్క క్షార మితరక్షారములవలె నల్పతీక్ష్ణమైనది కానేరదు. దర్భలక్షారము సున్నమువలె నోరు పొక్కించును. కావున నిది తీవ్రతరక్షారకోటి యందుఁ జేర్పఁబడియెను. దేవతలకు పితరులకును ప్రియములని శాస్త్రముచేతనే తెలియుచున్నది. పుణ్యభూమి యగు భారతఖండంబుననె యుండుటంబట్టి పుణ్యభూమియందు మాత్రము మొలచి యున్నదని తెలియుచున్నది. కావుననె యియ్యవి ఖండాంతరములయందు లేవు. సమశీతోష్ణం బగు దేశంబునని

యివి పుట్టుచుండును. కాబట్టి కర్మభూమి యగునీదేశంబుననే వీనికి వినియోగంబు కలిగియున్నది.

ఇదిగాక, సూర్యకిరణములకు ప్రచారము బాగుగ నున్నప్పుడే ఈదర్భలకు శక్తి యధిక మగును. కావుననే వీని నమావస్యనాడు గ్రహించుచున్నారు. అట్లు గ్రహించుట కప్పుడివి బహురసము గలిగియుండుటే కారణ మగు.

కాబట్టి దర్భలతో ప్రోక్షణము చేయగా జలదోషము నివర్తించుగాన నారోగ్యము గలుగు ననుటకు సంశయము లేదు. అన్నివిధము లగు ప్రోక్షణములయందును నివి వినియోగించుచున్నవి. అట్లు లభిషేకజలమందును కూర్చగ్రంధి యుపయోగింపఁబడుచున్నది. ఇది యంతయు వీనియందు జలమును శుద్ధి జేయుగుణ ముండుటవల్ల ననియె గ్రహింప నగు.

విస్తార మగుజలము గలచోట దర్భ యుండునేని యచట నారోగ్యకర మగుగాలి యుండునని నిశ్చయించి భగవంతుఁడగుధన్వంతరి యారోగ్యశాలయొక్క నిర్మాణమును చెప్పునప్పుడు ఆశాల కీశాన్యదిశను దర్భలతోఁగూడిన గొప్పతటాక ముండవలయు నని వచించియుండెను, కావున దర్భలకు జలశోధకత్వము నిశ్చితము.

మఱియు, శుచి యైనవాఁడుగాని యశుచి యైనవాఁడుగాని సంధ్య నుపాసింపవలయు నని చెప్పుటచే సంధ్యాకాలమున స్నానముచేయుట సంభవింపకున్నను శుచిత్వము సంభ

పెంచుటకై ప్రోక్షణ ముపయోగించును. దర్భలు దొరకకు
న్నయెడ వ్రేళ్ళచేతనే ప్రోక్షణము చేసికొనవలయు. వ్రేళ్ళు
సమదోషము కలవి కావున నట్టి వ్రేళ్ళచే ప్రోక్షణంబును దోష
సామ్యమును గలిగించునదియె యగు,

అనంతరము. శ్లో॥ గోశృంగమాత్ర ముద్ధృత్య జలమధ్యే జలం
క్షిపేత్॥ జలము నావుకొమ్మంత పైకెత్తి జలమధ్యమున విడు
నవలయు. ననువచనముచేబట్టి జలమును గాయత్రీమహామం
త్రముచే నభిమంత్రించి విడుచునెడ నదియె నర్ఘ్యప్రదాన మగు
ను. ఇట్టి నిర్ధాని సంప్రదాయము, ఫలంబును నిరూపింపఁబడును.

అర్ఘ్యప్రదానఫలము.

జలము నావుకొమ్మంతమాత్రము పైని కెత్తి జలమునం
దు విడువవలయు నను విధివలన ప్రాతఃకాలమున పరమాత్మను
ధ్యానించుచు నరుఁడు తూర్పుదిశ కభిముఖుఁడై దోయిలింగో
జలము గ్రహించి దేవతీర్థముచేత నర్ఘ్యమియ్యవలయు. అంత
ట సూర్యుని ధ్యానించుచు సకలప్రాణులయొక్క బుద్ధులను
ప్రేరణజేయులక్షణము గలపరమేశ్వరుని ధ్యానమున కంగము
గా నాత్మప్రదక్షిణము చేయవలయు. ఏలన, సూర్యుఁ డుద
యింపకముందు స్నానాదులచే సమధాతువులు గలశరీరమున
కు బుద్ధిప్రసారణమునకై రక్తముయొక్క ప్రచార మపేక్షింపఁ
బడును. సూర్యోదయానంతరమునోలె సూర్యుం డుదయింప
కముందు రక్తము స్వభావమున ప్రసరింపదు. మఱియు, స్నా

కానేరదు. కావున ప్రాతఃకాలమున నవశ్యముగా నర్ఘ్య మియ్యవలయు.

అర్ఘ్య మిచ్చునెడ బుద్ధిమాంద్య మెట్లు పోవు నందు రేని వినుఁడు. సమదోషములు కలవానికి బుద్ధిమాంద్య ముం డనేరదు. అంజలిముద్రచే మూడుమార్లు జలమును విడుచు నెడ సమదోషత్వము కలుగును. దైవతీర్థ మెప్పుడును త్రిదోషములను సామ్యము నొందించునదియే. శ్లో॥ అంగుళ్యగ్రే స్మృతం _వం॥ అనువచనమువలన చేతి వ్రేళ్ళకొనలయందు దైవతీర్థ ముండును. స్నానాదులచే శోధింపఁబడినమలము లావిరిరూపమున నాడులద్వారా బైలువెడలి నాడులకొనల నాశ్రయించి యుండును. అందు క్షణముసేపు నిర్మల మగుజలము ను ధరించి ముమ్మాఱు విడుచునెడ నాడ్యగ్రముల కాశ్రయము లగు వ్రేలికొనలయం దావిరిగా నున్నమలములు జలమున గలిసి వెడలిపోవును. దీనింబట్టి యప్పుడు జలము విడుచుట లాభకరమె యగును

అట్లైన, కేవలము జలమును బట్టి విడిచినమాత్రముచేత నె నైర్మల్యము గలుగునెడ అర్ఘ్యదానము హస్తప్రక్షాళనము తో సమాన మగుఁగదా యందురేని వినుఁడు.

అప్పు డిట్లు స్నానముచేసి, శుద్ధవస్త్రమును ధరించి, పుండ్రము పెట్టికొని, కార్యాంతరమున ప్రవర్తింపక, ప్రాణము ల నియమించి, యాచమనము చేసి కుశాగ్రములచే జలము

కానేరదు. కావున ప్రాతఃకాలమున నవశ్యముగా నర్ఘ్య మియ్యవలయు.

అర్ఘ్య మిచ్చునెడ బుద్ధిమాంద్య మెట్లు పోవు నందు రేని వినుడు. సమదోషములు కలవానికి బుద్ధిమాంద్య ముండనేరదు. అంజలిముద్రచే మూడుమార్లు జలమును విడుచునెడ సమదోషత్వము కలుగును. దైవతీర్థ మెప్పుడును త్రిదోషములను సామ్యము నొందించునదియే. శ్లో॥ అంగుళ్యగ్రే స్మృతం దైవం॥ అనువచనమువలన చేతి వ్రేళ్ళకొనలయందు దైవతీర్థ ముండును. స్నానాదులచే శోధింపబడినమలము లావిరూపమున నాడులద్వారా బైలువెడలి నాడులకొనల నాశ్రయించి యుండును. అర్ఘ్యక్షేపణము సేయు నిర్మల మగుజలము ధరించి మూడుమార్లు విడుచునెడ నాడ్యగ్రముల కాశ్రయము లగు వ్రేలికొనలయం దావిరిగా నున్నమలములు జలమున గలిసి వెడలిపోవును. దీనిబట్టి యప్పుడు జలము విడుచుట లాభకరం బగును.

అట్లయిన, కేవలము జలమును బట్టి విడిచినమాత్రముచేతనే నైర్మల్యము గలుగునెడ అర్ఘ్యదానము హస్తప్రక్షాళనము తో సమాన మగుగదా యందు రేని వినుడు.

అప్పు డిట్లు స్నానముచేసి, శుద్ధవస్త్రమును ధరించి, పుండ్రము పెట్టికొని, కార్యాంతరమున ప్రవర్తింపక, ప్రాణముల నియమించి, ఆచమనము చేసి, కుశాగ్రములచే జలము

ప్రోక్షించుకొని, పవిత్రుండై, సూర్యకిరణములు లేనందున నిద్రియముల నిరోధించి, యేకాగ్రచిత్తముతో నర్ఘ్యదానమున హస్తయుగమును వినియోగించునెడ నియ్యది హస్తప్రక్షాళనముతో సమ మగునా? కానేరదు.

మఱియు. బ్రాహ్మముహూర్తమున జాగరణము సేయుటవలన నేత్రములయందు నైర్మల్యము గలిగెను. పరమేశ్వరుని ధ్యానించుటవలన చిత్తమునకు నైర్మల్యము సంభవించెను. మలవిసర్గమున కుచిత మగుదిశను గూర్చిపోవుటచే నాడీసంధులకు నిర్మలత్వము వచ్చెను. మలవిసర్జమునచేతను, శౌచముచేతను బాహ్యశౌచము సంఘటించెను. గండూషములచేతను, స్నానముచేతను సర్వాంగశుద్ధి యేర్పడెను. వస్త్రధారణముచే బాహ్యమలములు నివర్తించెను. ఆచమనముచే శ్వాసప్రణాడి శుద్ధి నొందెను. ప్రాణాయామముచే నాడీశుద్ధియు, మనస్సునకు నైశ్చల్యంబును కలిగెను. రేచకముచే రోగములములు వెడలిపోవుటయు, పూరకముచేత రక్తశుద్ధియు కుంభకముచేత నాడులయందు వాయువు ప్రవేశించుటచే దార్ఢ్యంబును సంభవించెను. అనంతరము కుశప్రోక్షణవిధిచే కేశములు మొదలుకొని పాదములదనుక తేజము ప్రసరించెను. అంతట దోసిలితో నర్ఘ్యమును విడుచునెడ నిది హస్తప్రక్షాళనముతో సమ మెట్లగును? అప్పుడు జలముమాత్రము చల్లబడుచున్నదా? చూడుడు. సూర్యున కభిముఖముగా నుం-

టయు, ఆత్మప్రదక్షిణంబును, దేవుని ధ్యానించుటయు, మొదలుగా నర్ఘ్యాంగములు గలిగియున్నవి. ఇవి సఫలము లని క్రమముగా నిరూపింపఁబడును. శ్లో॥ అప్రవాహోదకస్నానం విప్రపాదావనేజనం। గాయత్రీజప మర్ఘ్యంచ ఆదిత్యాభిముఖం చరేత్॥ అనువచనమువలన సూర్యున కభిముఖముగా నర్ఘ్యము నియ్యవలయునని తెలియుచున్నది. అటులేని సూర్యోదయముకంటె ముందుగా నర్ఘ్య మిచ్చు నప్పుడు సూర్యాభిముఖ్య మెట్లు సంభవించునని యడుగుదురా? అందునకై స్మృతి శ్లో॥ ఈష న్నమః ప్రభాతేతు మధ్యాహ్నే ఋజుసంస్థితః। గాయత్ర్యా ప్రక్షిపే దర్ఘ్యం సాయం తూపవిశ న్భువి॥ కొంచెము వంగినవాఁడై ప్రాతఃకాలమునందును, సమముగా నిలుచుండినవాఁడై మధ్యాహ్నమునందును, కూర్చుండినవాఁడై సాయంకాలమునను నర్ఘ్య మియ్యవలయునని చెప్పుచున్నది.

ఇది యుక్తమే. ప్రాతఃకాలమున సూర్యుఁ డుదయించు పఁబోవుచు భూమియం దున్నమనకు కొంచెము దిగువన నున్నవాఁడు. అయినను ఆసూర్యునికిరణశక్తి భూమిని వేధించుచు మనుజునియందు సంక్రమించుచున్నది. కావున నప్పుడు కొంచెము వంగినవాఁడై అర్ఘ్యము నియ్యవలయు నని యున్నది. మధ్యాహ్నమున నైననో సూర్యుఁడు స్పష్టముగా కనపడుచున్నాఁడు. కావున నప్పుడు ప్రత్యక్షముగా శిరముచే సూర్యకిణములసారము గ్రహించుటకొఱకు నిలుచుండి యర్ఘ్యము

నొసగవలయు నని చెప్పఁబడెను. సాయంకాలమునందు సూర్యుఁడు కనఁబడుచుండఁగనె ఆర్ఘ్యము నియ్యవలయు. అప్పుడా సూర్యునిశక్తి తగ్గిపోవుచున్నది. గాన కూర్చుండి యర్ఘ్యము నియ్యవలయు నని యున్నది. సూర్యాభిముఖ్యము ముఖ్యము గావున ప్రాతఃకాలమునందు సర్వరోగహరంబును, పిత్తప్రధానంబును నగు సూర్యకిరణములసారము అప్పుడు భూమి నిరుపార్శ్వముల వేధించుకిరణములద్వారా జలములయందుఁ బ్రవేశించియున్నది. కావున వానిద్వారా శరీరమునఁ బ్రవేశించి శరీరమును మిగుల పరిశుద్ధి నొందించుచున్నది.

ఇట్లు సూర్యకిరణశక్తిచే శోధింపఁబడిన ప్రేళ్లు గలహస్తముచే జలము నింకొకజలమందుగాని, దర్భలతో గూడిననేలయందుగాని విడుచునెడ నప్పుడె యచ్చటినుండి యొకానొకశక్తి బైలువెడలి మనుష్యునిశరీరమునఁ బ్రవేశించును. దానిచే శరీరముకు పారిశుద్ధ్యము ప్రబలమగును. కావున నీయర్ఘ్యదానము జలము చల్లుటతో సమానముగాని, నిష్ప్రయోజనముగాని కానేరదు. ఇఁక ధ్యానము విశేషింపఁబడును.

ధ్యానము.

ధ్యానమున కపేక్షిత మగుసంగిజాత మంతయు మేల్కాంచినది మొదలు సంపూర్ణ మయ్యెను. కావున సూర్యోదయమునకు ఘటికలకు ముందు భగవద్ధ్యానముతో గూడ నర్ఘ్య మొసఁగుట యావశ్యకము. వలన జాగరణాదులచే

శుద్ధములగు నింద్రియప్రణాడులకు అదివఱకు లౌకికవ్యాపారము నప్రవేశము లేదు. ఇంద్రియములను పనులయందు ప్రవేశపెట్టుటకు ముందు భగవంతునియందర్పించి యద్దేవునిచే ననుగ్రహింపఁబడి నపదంపడి వానిని తగినపనులయందు వినియోగించుట కార్య సాధనము. సూర్యకిరణములు వెడలగనె యింద్రియములు స్వభావముననె లౌకిక కార్యములయందు ప్రవర్తించుచుండును. కావున నాయింద్రియములు ముందుగ ధ్యానమున వినియోగింపఁబడుచున్నవి.

ఈధ్యాన మప్పుడు కేవల మార్యులచేతనే చేయఁబడుట లేదు. ఇక మ్లేచ్ఛులును ధ్యానమునకై యాఱుకాలముల నియమించి కొని ప్రాతఃకాలమున ధ్యానము చేయుచునె యున్నారు. బౌద్ధులును నప్పుడే చేయుచున్నారు జైనులును సూర్యకిరణము లు రాకముందే భగవంతుని ధ్యానింపవలయు నని నియమించు కొనిరి ఇట్టి నియమము చేసికొనినవీరల కందఱకు నొక్క యభిప్రాయ ముండితీరవలయు. అది యేదందురేని, పనుల యందు ప్రవర్తింపఁబోవు నింద్రియముల ముందుగాఁ భగవంతు నియందుఁ బ్రవేశపెట్టుట న్యాయ్య మనునదియే. కావున నర్ఘ్యంబును, ధ్యానంబును సఫలంబు లని యేర్పడినది. ఇక నందు వినియోగింపఁబడుమంత్రంబును సకలజీవులయొక్క బుద్ధిని ప్రేరణచేయు, బ్రహ్మమునే బోధించుచున్నదిగాన నామంత్ర మున కందు నుపయోగము లేకపోదు. ఆమంత్రము కర్తవ్య

మగునర్థమునే తెలుపుచున్నది గాన సార్థకమే యగు.

ఆత్మప్రదక్షిణము.

ఇట్లు సూర్యాభిముఖ్యముచే పరిశుద్ధి నొందిన చేతివ్రే ళ్లకొనలచే జలమును విడువఁగా నాజలమునుండి వెడలుశక్తి సారము శరీర మంతట వ్యాపించునని యాత్మప్రదక్షిణము (చుట్టుతిరుగుట.) విధింపఁబడినది. అర్ఘ్యోదకమునందు పుష్పములు, దర్భలు నుంచవలయు నని కాత్యాయనుండును, హారీతుండును, భరద్వాజుండును చెప్పియుండిరి. ఒక చోట దర్భలేని సంధ్యోపాసనమే నిష్ఫల మని నిందింపఁబడినది. అందు దర్భల గుణము తెలిసినదే కదా. పుష్పములందును సౌగంధ్యముచేత నట్టి వాక్యమునకు ప్రాణాయామునకు దార్ఢ్యము నొసంగు గుణము కలదు. కావున నట్టి గుణముగల పుష్పములచేతను, దర్భాగ్రములచేతను మిశ్రిత మగున ర్ఘ్యము నియ్యవలయు నని యారోగ్యలాభప్రదాత యగుచారుచర్యయందుఁ జెప్పియున్నారు. ఇందు అర్ఘ్యదానమె ముఖ్యము. అందును పరమేశ్వరధ్యానము ముఖ్యము. కావున నెయ్యది సంకటమున జలము దొరకనియెడ మంత్రమువాత్రము చదివినను కర్మము చెడనేరదని స్మృతులయందుఁ గలదు. కాబట్టి యర్ఘ్యదానము హస్తప్రక్షాళనముతో సమము కానేరదు. ఆ కారణముననే కాలము తప్పకుండ నర్ఘ్య మిచ్చుచున్నవానికి బుద్ధి విపులముగా నుండుచున్నది. అందువలన నుదేశముల

నురాక్షసులను సంహరించుటకొఱకీయర్ఘ్య ముపయోగించు నని వచించు వేదవాక్య మర్థవాద మనియు, ఈవాక్యమును శోధింప మందేహశబ్దము మందబుద్ధినే బోధించు ననియు కొందఱు చెప్పుచున్నారు. పరోక్షమున నిజముగా మందేహు లనురాక్షసు లున్నను, వారల నియర్ఘ్యము సంహరించుచున్నను, ప్రత్యక్షమున మందబుద్ధిని తొలగించుచుండుటంజేసి మనకీ యర్థము గ్రాహ్యముగనే తోచుచున్నది.

ఇచ్చోట సూర్యునే ధ్యానము చేయవలయు నని స్మృతులు చెప్పుచున్నవి. శ్రుతు లైనచో సూర్యునియందున్న పరమేశ్వరుని ధ్యానము చేయవలయు నని నిర్ణయించుచున్నవి. అం దగు రహస్య మేమనిన, అనేకబ్రహ్మాండములను ధరించున ఖండిత మైనట్టియొక ఈశ్వరశక్తి కలదు. అదియే శ్రు॥ యేనేదం భ్రామ్యతే బ్రహ్మచక్రం॥ అను శ్రుతిచే చెప్పఁబడుచున్నది. ఈశక్తియే సూర్యమండలమునుండి వెడలి భూమిని, భూమియందగుజీవకోటిని సర్వమును వ్యాపించి భ్రమింపఁజేయుచున్నది. ఆశక్తియే మాకుపాస్య మైనది. అద్దానికి చైతన్యంబును గలదు. ఈయంశ మీశ్వరనిరూపణమున నిరూపింపఁబడును.

అట్లు లేని అర్ఘ్యదానము సూర్యు నుద్దేశించియా? లేక సూర్యమండలాంతర్వర్తి యగునీశ్వరు నుద్దేశించియా యని యడుగుదురేని వినుఁడు

వేదము బ్రహ్మాండముల కన్నిటికిని **సాధారణ** మైనది

గాని యొకలోకమునకే సంబాధించినది గాదు. కావున సర్వసమ మైనకర్మమునే విధించును. అట్టియెడ మనకు సూర్యమండలమే యుపాస్య మగునేని ఆసూర్యమండలమున నున్నవారు వేఱొకసూర్యు నుపాసింపవలయు. ఇంకొకసూర్యుడు లేడనుటకు వలనుపడదు. శ్రు॥ యస్మిన్ సూర్యా అర్పితా స్సప్త సాకం॥ అను శ్రుతియే యేడుగురు సూర్యులు కలరని చెప్పుచున్నది. కొందఱు శోధకులు బృహస్పతిని నాల్గవచంద్రునిగా గనిపెట్టినట్లు పూర్వపురుషులును కశ్యపుని నెడవసూర్యునిగా నిర్ణయించిరి. అంతకు సూర్యునకేవి యుపగ్రహములో వాని కాంతి సూర్యునియందే యనియు. తక్కు సూర్యుల కాంతి కశ్యపుడను మహాసూర్యునిదే యనియు శ్రు॥ తే అస్మై సర్వే కశ్యపా జ్జ్యోతి ర్లభన్తే॥ అను శ్రుతి చెప్పుచున్నది. ఇట్లు మన పూర్వపురుషులతపోగరిష్ఠమైన వేదములవలననే కశ్యపుని మొదలుగా నెనిమిది సూర్యులు కలరని తెలియుచున్నది. కాబట్టి సూర్యమండలముగాని, సూర్యుడుగాని యుపాస్యము చెప్పినను ఉపాస్యవస్తు ప్రసక్తము గాదు. సూర్యుల కన్న శ్రేష్ఠుడు యగుపరమేశ్వరుడే యుపాస్యవస్తు వని యంగీకరించు నెడ నిశ్చితమగుచున్నది.

తైత్తిరీయమునందు మహానారాయణోపనిషత్తునందు గాయత్రీరహస్యము బాగుగ నిర్ణయింపబడియున్నది. అందు మొదట సూర్యుడుండుట ప్రస్తాపింపబడుచున్నది. అయ్యది తేజోమయ

మైనది. మనజీవనము సూర్యమండలప్రభాధీనమైనదిగావున నా మండలము అపరిచ్ఛిన్నమగు పరమేశ్వరశక్తి నుపాసించుటకు స్థానమని చెప్పఁబడియె. ఆమండలమే యుపాస్యము కాదు. ఇఁక మండలమున కాధిపత్యము వహించినసూర్యుఁ డనుదేవుఁ డుపాస్యుఁడగు. ఈయుపాసన సూర్యునందె పర్యవసానము నొందదు. ఇఁక నాసూర్యున కంతర్యామియు, సర్వప్రచోదకుండు నగుపరమేశ్వరునందు పర్యవసానము నొందును. అన్నియు యీ యర్థమును (శ్రు॥ ఆదిత్యోవా ఏష ఏతన్మండలం తపతి॥) అను ఉపాసనాస్థాన మగుమండలమును, దానికధిపతి యగు నాదిత్యుని మొదట ప్రస్తావించి, పిదప (శ్రు॥ య ఏషో౽న్తరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషః॥) అనువచనముచే సూర్యున కంతర్యామి యగు హిరణ్మయపురుషుని ప్రస్తావించి, పిమ్మట (శ్రు॥ నమో హిరణ్యబాహవే హిరణ్యపతయే అంబికాపతయ ఉమాపతయే పశుపతయే నమో నమః॥) అని శ్రుతి సర్వాంతర్యామిస్వరూపమును స్పష్టీకరించెను.

ఈనిర్ణయము నెఱుఁగక కొందఱు, ఆర్యు లచేతన మగు సూర్యమండలము నుపాసించుచుందురని యాక్షేపించుచున్నారు. ఆర్యులు సూర్యమండలమునుగాని తదధిపతినిగాని యుపాసింపరు. ఇఁక నామండలాధిపతి కంతర్యామి యైనపరమేశ్వరునే యుపాసించుచున్నారని నిర్ణయింపఁబడియెఁగదా?

మీశాస్త్రము సూర్యమండలమున కధిపతి యగుసూర్యునిహృదయమున నున్నఅంతర్యామిని ఆర్యుల కుపాస్యునిగాఁ

జెప్పునేని? ఆసూర్యమండలమున కేమి లక్షణము? ఆమండలము
న కధిపతి యగుసూర్యున కేమి లక్షణము? ఆయధిపతి కంత
ర్యామి యగుపరమేశ్వరున కేమి లక్షణము? ఆయనయుపా
సన కేమిలక్షణము? అని యడుగుదురేని వారల కిది స
మాధానము.

మాశాస్త్రము సూర్యమండలము తేజోమయ మనియు
అది సోమాదిసర్వగ్రహములను ప్రకాశింపఁజేయునది యనియు
అందు సప్తర్షు లగు వాలఖిల్యాదు లుందురనియు; అదిసంవ
త్సర మను కాలము నిర్ణయించుటకై మూఁడుకాలము లను నాభు
లు గలచక్రముగా సంచరించు ననియు సర్వభూతముల యారో
గ్యము. ఆకారముల పుట్టుక వర్ణము మొదలగువానికి కారణమ
నియు మనుష్యాదు లుండుటకు మహదవకాశముగ నున్న తనయుపగ్రహ
ములయందు వసించుచున్న వివేకు లగుజనుల యుపాసనకొఱకు
స్థానము గలదియు, అనేకము లగునుపగ్రహములకుఁ గూడిన దని
యు, క్రమముగా జ్ఞానోదయమునకు కారణ మగుటచే వేద
రూప మనియు చెప్పెను. ఇఁక మండలాధిపతి యగుసూర్యు
ని, ఆదిత్యుఁ డనియు, కాశ్యపి యనియు, వాలఖిల్యముఖసేవితు
డనియు, పుణ్యాత్ములచే పొందదగినవాఁ డనియు చెప్పెను.
ఇఁక నాయాదిత్యాంతర్యామి సర్వోపాస్యుఁ డనియు, సర్వ
ప్రేరకుఁ డనియు, సర్వసాక్షి యనియు, పరమేశ్వరుఁ డనియు,
పశుపతి యనియు, ఉమాపతి యనియు, నీలగ్రీవుఁ డనియు చె

ప్పెను. ఇక నేమి చెప్పవలయు? ఫలప్రదుఁ డనియే ఆదిత్యాంతర్యామి యగుపరమేశ్వరుఁ డుపాసింపఁ బడుచున్నాఁడు. సూర్యుఁడు తానంతయు ప్రకాశించువాఁడు గావునను, మనదృష్టిచే గోచరించువాఁడు గావునను ఆతని ఉపాసన పండితులు మొదలుకొని పామరులవఱకు విధింపఁబడినది. ప్రాతఃకాలము మొదలగు నియతకాలములయం దుపాసన ఆర్యుల కందఱకు సాధారణమైనది. కావున పితరులచే కనిపెట్టఁబడిన సర్వరక్షక మగు మార్గము ఆర్యులచేతనే కనిపెట్టఁబడియె. అగ్న్యాదిత్యోపాసన చెప్పఁబడినను ఆదిత్యదంతర్యామిని గూర్చి చెప్పఁబడినదియే గాన శాస్త్రకారు లాదరించిరి. ఇట్లు సూర్యోపాసనతోఁ గూడిన యర్ఘ్యదానాదికముయొక్క మహిమయు నిరూపింపఁబడియె.

ఇట్లు అర్ఘ్యదానము చేసియు ధ్యానము చేసియు సకలపాపనివృత్తిం జెంది పరిశుద్ధి నొందినవాఁడు సూర్యాదిగ్రహజాతమునకు తర్పణము చేయవలయు. ఈప్రక్రియతోఁ జపమను నొక యాగముతప్ప సంధ్యోపాసన ముగియును.

ఇఁక జపము అందఱకు సుఖప్రదమనియు పరమాత్మను పొందించుననియు ప్రతిపాదింపఁబడును.

జపము.

జపమను కర్మము పాశ్చాత్యులకు, మ్లేచ్ఛులకును గలదు. కాని వారు కాలతత్త్వము నెఱుంగరు. జపమైననో కాలనియతమైనది. అయినను వారు జపమునకు కాలనియమ

ము నేర్పించ లేరు. జపము చేసినందున భగవన్తుని భజింతు రు. అయినను వారు ప్రార్థించవలసినవిధము నెఱుంగరు, మఱికొందఱు ప్రతిదినంబును భోజనంబునకై భగవంతుని ప్రార్థించుచుందురు. అట్టి మనుష్యులకు పని లేదు. అది మృగములకును కలిగియున్నదే. గాని నిద్రయు మైథునము చేసు. ఆహారనిద్రాభయములు మనుజులకే గాదు. మృగములకును గలిగియున్నవి. అయినను మనుజులకు పరమేశ్వరునిదయచే గొప్పబుద్ధి కలిగియున్నది. ఎవరు లాంబుద్ధిని బాగుచేసికొందురో మఱి యెవ్వరు [illegible] బుద్ధి సన్మార్గమునందు ప్రవేశ పెట్టుదురో వారే మనుజులు. అట్టి [illegible] దేవుని ప్రార్థనచేయ [illegible] [illegible] మనుజుడు [illegible]

జపము మనస్సు [illegible] మొదలగు మనస్సు [illegible] మనస్సును [illegible] చేయుటకు [illegible] దోషయుక్త మైనను, [illegible] సంస్కారయుక్త మైనను బహుమనోరథమార్గముగనున్న మనస్సును చేయుచున్నది. ఆర్యులశాస్త్రము మనుష్యుల మనస్సును నియమించి న్యాయ్యమగుమార్గమున నిలుపుటకే యుపయోగించెను. కావుననే జ్ఞానము, యోగము, కర్మము మొదలగు శాస్త్రములన్నియు మనస్సును నిగ్రహించుటకు ముఖ్యముగా నిరూపింపబడుచున్నది. మనస్సును [illegible] [illegible]

ను. మనస్సు దోషయుక్తమై స్వప్నాదులయందు బహుశరీరసాధ్య మగుజన్మవ్యాపారము నంతను కల్పించుచున్నది. మఱియు, బలహీనునకు నున్మాదము గలుగునెడ వాని కమేయమగుబలమును గలిగించును. ఇదిగాక, స్త్రీలమనసు భూతావేశదోషమును బొందునెడ పలువు రెత్తలేని పెద్దబండను మోయుంచును. అగ్ని నార్పును. నిద్రాహారములు లేకుండ కాలము గడుపును. దోషము లేని సూక్ష్మమనస్సుయొక్క కృత్యము లిట్టివి. ఇదియే సంస్కారసంబద్ధమైనచో సింహము, వ్యాఘ్రము మొదలగుమృగముల వశపరచుకొనును. పర్వతముల పొడిచేయును. సముద్రమున సేతువు గట్టును. వివిధయంత్రముల సృజించును. శత్రువుల జయించును. పాండిత్యము సంపాదించును. శాస్త్రజాలముల నవలంబించును. రోగముల నిగ్రహించును. మృత్యువును జయించును. అణిమాదిసిద్ధుల సాధించును. సూక్ష్మములగు మహత్తత్త్వమును కనబరచును. కావున మనస్సుమహిమ వాఙ్మానసాగోచరమైనది. మనస్సుయొక్క కర్మమే జన్మమని తెలియనదే కదా. కావుననే జప మాహాత్మ్యలకుసత్త్వ మనియు, బుద్ధిసంస్కారమూల మనియు పెద్దలు నిర్ణయించియున్నారు.

బ్రాహ్మముహూర్తమున మేల్కొని భగవంతుని ధ్యానించి స్నానాంతకృత్యములచే శరీరనైర్మల్యమును, ప్రాణాయామము మొదలుకొని యజ్ఞదానముదనుక చేయఁబడినకర్మములచే

మనోనైర్మల్యమును పొంది జపము నారంభించును. మొదట ప్రాణాయామముచే శుద్ధి నొంది యర్ఘ్యదానకాలమందు ధ్యానము నాచరించియున్నను మరల నాచరింపఁబోవు నదియు, ధ్యానావృత్తిరూప మైనదియు, మనోనైశ్చల్యమే ఫలముగా గలదియు నగు జపముయొక్క సిద్ధికై మరల నాచమనముచేసి, పది ప్రాణాయామము లొనరించి గాయత్రి నావాహనము చేసి యనుసంధానము చేసికొని గాయత్రీమహామంత్రమును వేయిమార్లుగాని, నూరుమార్లు గాని, పదిమార్లు గాని జపము చేయవలయును. ప్రాణాయామములచే పరిశుద్ధ మగుహృదయమునన్ గా ఇంద్రియముల ప్రవేశపెట్టి హృదయమునందును, సూర్యామండల మందును, సర్వప్రాణులయందును సాక్షియై ప్రవర్తించు నగు పరమేశ్వరుని ప్రేరకునిగా భావింపవలయు. ఇట్లు సూర్యు నుపాసించునప్పుడు చక్షురాదీంద్రియములు జగద్వ్యాపారమున ప్రవేశింపవు. అట్లు ప్రవేశింపని యింద్రియముల పరమేశ్వరునందు ప్రవేశపెట్టుట సులభ మనియెంచి యుదయముకంటె పూర్వమే జపము విధింపఁబడియెను. విషయములయొక్క సాన్నిధ్యము కలిగియుండగా నింద్రియముల నాకర్షించుట సులభము కానేరదు గదా. కావున నీజపము సఫల మగుటకై సూర్యోదయ మేమియు నుండఁగ.

ఇదిగాక, మంత్రముయొక్క మహిమమునకు మనస్సుయొక్క మహిమయే మూల మైనది. మనసు స్థిరత్వము నొం

దకున్న మంత్రముయొక్క మహిమ బైలుపడనేరదు. కావున మనస్సుయొక్క మహిమ కొంత నిరూపింపఁబడియె. మనస్సు న న్నదియో పాశ్చాత్యపండితులకు భ్రాంతిగాఁ దెలియదు. ఎప్పుడును శాస్త్రశోధనమునం దాసక్తి గలవారలై శవశరీరముల తత్త్వము మాత్ర మెఱింగినవారలకు మనస్సుయొక్క తత్త్వ మెట్లు తెలియును? వారిభావమందు భ్రూమధ్యశక్తి యనుట కంటె వేఱుగా మనస్సనువస్తువును బోధించుమాటయును లేదు. వారిలో కొందఱు ప్రతిక్షణము ననేకప్రేతశరీరముల శోధించి సహస్రారము (మెదడు) కంటె మనస్సనువస్తువు వేఱుగా లేదందురు. మఱికొందఱు దానిలక్షణ మిట్టిదని చెప్పుటకు శక్యముగాదు గాని మనస్సను నేదే నొకవస్తువు కలదని యంగీకరించుచున్నారు. వారికథ విడుచుదము.

మనవారిలో శాస్త్రకర్తలు మొదలుకొని నేటివఱకును నందఱును మనస్సనునొకవస్తువుకలదని యేకగ్రీవముగ నంగికరించుచున్నారు. దానిలక్షణము శోధించి కణాదగౌతమవ్యాసమతస్థులు మనస్సు అణురూప మని నిశ్చయించియున్నారు. దానినే మీమాంసకులు విభు వనివచింతురు. యోగులు సాంఖ్యులును మనస్సు అణురూపమే. అయినను దానికియోగసంస్కారమువలన విభుత్వము కలుగునని చెప్పుదురు. ఈమనస్సే ఆధ్యాత్మమునకు పునాదియై యున్నది. శ్రు॥ యన్మనసా ధ్యాయతి తద్వాచా వదతి॥మనస్సుచే నెద్దానినాలోచించునో దా

నినివాక్యముచే పలుకును. అని యీమొదలగు శ్రుతులును, శ్లో॥మనఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః॥ బంధమునకు గాని, మోక్షమునకు గాని మనస్సే కారణ మగుచున్నది. అని యీమొదలగు స్మృతులును, శ్లో॥తన్మనో విలయం యాతి తద్విష్ణోః పరమం పదం॥మనస్సు ఎచ్చట లయమొందునో అదియె పరమపదమని గీతావాక్యంబును మనస్సుయొక్క మహిమనే ప్రశంసించుచున్నవి.

మనస్సనగా పైదుజ్ఞానేంద్రియములవలన గలుగుజ్ఞానము యొక్క కూటమి యనికొంద రందురు. కాని, యోగశాస్త్రజ్ఞులు యోగమే చిత్తవృత్తి నిరోధించు నని చెప్పుటచేతను, అతీంద్రియయోగముచేతనే మనస్సువశమగు నని చెప్పుటచేతను, శ్రు॥ఏషోణు రాత్మా చేతసా వేదితవ్యః॥మనసైవేద మాప్తవ్యం॥ఈ మొదలగుశ్రుతులు ఇంద్రియములను గోచరముగాని పరమాత్మ మనస్సునకు గోచరించు నని చెప్పుటచేతను, పంచేంద్రియములకంటెను మనస్సు వేఱువస్తువని యేర్పడుచున్నది గాన పంచేంద్రియజన్యజ్ఞానసమష్టియె మనస్సు అని చెప్పుట యోగ్యమాత్రము యుక్తము కాదు. ఇదిగాక, ఇంద్రియములు పని చేయనిసమయమందును మనస్సు పనిచేయుచుండుట అనుభవసిద్ధమై యున్నది. ఇట్లు కూడ జ్ఞానేంద్రియములజ్ఞానముయొక్క కూటమియే మనస్సు ఎట్లగును? కాబట్టి సంకల్పము, వికల్పము ధర్మముగా గలమన స్సనునొక వస్తువు వేఱుగా నుండియు

న్న దని యంగీకరించితీరవలయు. ఇట్టి మనస్సుయొక్క స్థితి పాశ్చాత్యు లెఱుంగరు. పూర్వపురుషులు యోగసిద్ధిచే మనస్సు వశపరుచుకొని పరకాయప్రవేశము, బహుశరీరముల పరిగ్రహించుట మొదలగుకృత్యముల సాధించియున్నారు. ఇటు లుండగా మాంసఖండముపోలె శరీరాంతర్గతమై విభజింపరాని యొకభాగము మనస్సనిగాని, ఒకభాగముయొక్క శక్తియె మనస్సనిగాని చెప్పుట యెట్లు యుక్తమగును? మనస్సుమాత్రమె స్వప్నావస్థయందు జగము నెట్లు సృజించుచున్నదో అదియంద తెలిసింగినదే కదా? అట్లు మనస్సు తపముచే సంస్కరింపఁబడి బాహ్యజగమునుగూడ సృజించును. మనశ్శక్తివలననె పర్వతమును నియమించుట, సముద్రములను పానముచేయుట, సాగరమును బాధించుట, సకలలోకములయందు సంచరించుట అనేకశరీరముల పరిగ్రహించుట, ఇచ్ఛాధీనభోగముల నార్జించుట, అఖిలదేవతల వశీకరించుట, బహుమంత్రముల తత్త్వము నెఱుంగుట, క్రొత్తగ లోకమును సృజించుట, పరమాత్మను సాక్షాత్కరించుట, మొదలగు పనుల నార్యు లాచరించియుండిరి. ఆకారణమువలననె శ్లో॥ జితే చిత్తే జితం సర్వం ॥ చిత్తము వశమగునెడ సర్వము వశమగు నని పెద్దలు వచించియున్నారు.

అట్టిమనస్సుయొక్క కృత్యము ధ్యానముమాత్రమే. అయిన నది యన్నిటికంటె శ్రేష్ఠమైనదిగాన సర్వమును సాధించును. ఇష్టసిద్ధికి మనోనిశ్చయమే మూలముగాన పెద్దలు శ్లో॥

మంత్రే దేవే తథా తీర్థే దైవజ్ఞే భేషజే గురౌ, యాదృశీ భావనా యత్ర సిద్ధి ర్భవతి తాదృశీ॥ మంత్రమునందు గాని, దేవుని యందు గాని, తీర్థమునందు గాని, జ్యోతిషికునియందు గాని, వైద్యునియందు గాని, గురువునందు గాని మనుజునకు గలభావము ననుసరించియే కార్యసిద్ధి యగు నని వచించియున్నారు. కావున మంత్రాదిమాహాత్మ్యమునకు మనోమహిమయె మూలమనుట యథార్థమే. మనస్సునందు సహజ మగుచాంచల్యమడగి స్థైర్యము కలుగునందాక దీనిమహిమ వెల్లడవదు. మనస్సుయొక్క చాంచల్య మడచుటకు జపము పరమసాధన మగును.

అది యెట్లనిన, వినుము. లోకమున నిరర్గళము లగు వాతాదిరోగములు వాతప్రధానౌషధార్థముల సేవచేతనే వైషమ్యమును విడిచి సామ్యము నొందునట్లు చిత్తంబును సదుపదేశము, మంత్రావృత్తి, ధ్యానము మొద లగుదానిచే చాంచల్యమును విడుచును. దారపుత్రధనాద్యభిమానముచే నతిచాంచల్యము నొందుచుండును. శారీరవ్యాధి యున్నను, చిత్త తొలంగి యుండునెడ మనుజునకు సౌఖ్యము లేదు. కావున మనసుయొక్క నిశ్చలస్థితియె సుఖహేతు వగును. అట్టిస్థితి యొకనాఁడు సాధ్యమగునది కాదు. కావున బాల్యము మొదలుకొని ప్రతిదినంబును కొంత కాలము పరమేశ్వరునిచరణయుగమునందు చిత్తము నునిచి యాది చలించుటయు, పరమేశ్వరుప్రేరణను బట్టి

యే యని యద్దేవుని ధ్యానించుచు నహంకారము విడిచి క్రమముగా నమనస్కయోగముయొక్క పర్యవసానదశ నొంది పరమానందరసనిమగ్నులగుచున్నారు.

మఱికొంద ఱీయర్థంబు నెఱుంగకున్నను అనుపమశక్తియుక్తము లగుమాత్రాక్షరములయందు నాలుకను, ఏదే నొక దేవతయందు చిత్తమును నునిచి, చేయవలయు నను నిర్బంధము చేతనో ? నమ్మకము చేతనో యభ్యాసము చేయుచున్నారు ఎట్లు చేసినను పడిన ప్రయాసము వ్యర్థము కాదను నమ్మకము తో నుపాసన నియతముగా నిర్బంధింపఁబడియె. సాంకల్పధర్మము గల చిత్తమునకు నుపాసన యనుసాధనము లేక నిశ్చలత్వము కలుగనేరదు. చాంచల్యరూప మగుమనోరోగమును శమింపఁజేయుటకై ధ్యానరూప మగుమానసచికిత్సను ప్రాచీను లుపదేశించిరి.

మఱియు పూర్వజన్మకృతము లగుపాతకములు సంస్కారరూపమున చిత్తము నాశ్రయించియుండును. మానసికం బగుజపంబును చిత్తమును సంస్కరించునదియే గావున దీనిచే పూర్వసిద్ధమై మనోగతమైనదుష్కర్మవాసన నశించును. కాబట్టి, శ్లో॥ జపతో నాస్తి పాతకం॥ జపము చేయుటవలన సకలపాతకములు నశించు నని మహర్షులు చెప్పియున్నారు. ఆకారణముననే, శ్లో॥ పూర్వజన్మకృతం పాపం వ్యాధిరూపేణ బాధతే । తచ్ఛాన్తి రౌషధై ర్దానై ర్జపహోమార్చనాదిభిః॥ పూర్వజన్మకృత మగుపాప

ము వ్యాధిరూపమున బాధించుచుండును. ఔషధములచే
తను, దానములచేతను, జపము, హోమము, దేవపూజ ము
న్నగువానిచేతను, నాపాతకము శమించునని వచించియున్నారు.

పూర్వజన్మమున చేసినపాపము ఈజన్మమున వ్యాధిరూ
పమై యెట్లు బాధించు నని కొందఱకు సంశయము కలుగవ
చ్చును. అది యెట్లనిన, సత్కర్మమువలన చిత్తమునకు
తేటదనము గలుగునట్లె దుష్కర్మమువలన చిత్తమునకు
కాలుష్యము కలుగుట సహజము. దీనిచే జాగ్రత యుండ
దు. దానంజేసి ప్రమాద మేర్పడును. ప్రమాదమే మిథ్యా
హారవిహారములకు హేతువగును గదా? వ్యాధి గలుగుట
కిక నభ్యంతర మేమి? కావున పాపము వ్యాధిహేతు
వనుట నిశ్చయమే.

అట్లైనను పూర్వజన్మకృతము ఈజన్మమున నెట్లు బా
ధించు నని యడుగుదు రేని వినుడు. ప్రతికర్మమునకు విపాక
దశ రానిది ఫలము కలుగ నేరదు. ఫలకాలము రాకున్న పై
రు ఫలించునా? విత్తనమునందు అంకురపత్రపుష్పఫలాదిశక్తి యు
న్నను యుక్తకాలముననే పుష్పఫలాదులు కలుగు నట్లు చిత్త
మునందు వ్యాధిజనకదుష్కర్మసంస్కార మున్నను ఫలకాలము
ననే నిజశక్తిని గనపరుచును. కావున నీజన్మమున వ్యాధి గ
లిగించుట విరుద్ధము కానేరదు. ఔషధములకు వ్యాధినివర్త
కత్వము నిర్వివాదమే కదా? వ్యాధికి నిదాన మగుపాపము న

నివర్తింపనిది వ్యాధి నివర్తింపదు గావున ఔషధములకు పాపనివర్తకత్వముసిద్ధమే. ఇఁక దానమునకు పాపనివర్తకత్వ మెట్టులన దాతకును దేయ మగుద్రవ్యమునకును గలసంబంధము తెలిసినఁగాని దానముయొక్క మహిమ తెలియనేరదు. సొత్తునకు, యజమానునకును స్వస్వామిభావరూప మగుసంబంధము కలిగియున్నదనుట ప్రసిద్ధమే. ఈసంబంధమే స్వామిభృత్యులయందును శరీరశరీరములయందును గలదు. అయినను శరీరిశరీరములకు గలసంబంధమే సొత్తునకు యజమానునకును గలిగియున్నదని గ్రహింపవలయు. అది యుక్తమే. మనుజుఁడు తనశరీరము నెట్లు రక్షించుకొనుచున్నాఁడో తనసొత్తునుగూడ నట్లే రక్షించుకొనుచున్నాఁడు. తనశరీరమునం దెట్టిప్రేమానుబంధము కలిగియుండునో, తనసొత్తునందు నట్టిప్రేమానుబంధము కలిగియుండు. తనశరీరనాశ మెట్టులనిష్ట మో తనసొత్తుయొక్క నాశంబు ననిష్టమే. కావున జనునకు నిజధనము నిజశరీరముంబోలి యుండు ననుట నిర్వివాదము. దీనింబట్టి తనశరీరమునకు పవిత్రవస్తుసంసర్గము సుఖహేతువైనట్లు తనధనమునకు సత్పాత్రదానము సుఖహేతు వగుటయు, తనశరీరమున కపవిత్రవస్తుసంసర్గము దుఃఖహేతు వైనట్లు, తనధనమునకు నపాత్రదానము దుఃఖహేతు వగుటయు ననుభవవిరుద్ధము లగునా? కానేరవు.

మఱియు నవిధముననే శరీరియొక్క సుకృతదుష్కృత

ములు శరీరము నాశ్రయించియుండునట్లు సొత్తు నాశ్రయించియు నుండును. అందువలననే నీచులవలని ప్రతిగ్రహము నిషేధింపఁబడియె. ఇందువలననె దానము పాపనివర్తక మనుట యుక్తియుక్తం బగుచున్నది. ఆయనుభవముననె కాంచనం కర్మవిమోచనమనియు, చిలుముకోఁగాని శీఘ్రము వదలదనియు మున్నగులోకప్రవాదములు ప్రసిద్ధములై యున్నవి. ఈయంశము ప్రసంగవశమున నిచట కొంచెముగా నిరూపింపఁబడియె. అయినను నైమిత్తికకాండమున నధికముగాఁ జూడనగు.

ఇఁక, హోమమునకు, దేవపూజకును పాపనివర్తకత్వము ముందు నిరూపింపఁబడును.

ప్ర॥ మానసిక మగుజపమునకు మనస్సును సంస్కరించుద్వారా పాపనివర్తకత్వ మున్నను వాచిక మగుజపమునకు పాపనివర్తకత్వ మెట్లు?

ఉ॥ మానసిక మగుజపమునకు మనస్సును సంస్కరించుద్వారా పాపనివర్తకత్వ మున్నట్లే వాచిక మగుజపమునకు శరీరమును సంస్కరించుద్వారా పాపనివర్తకత్వము కలదు.

ప్ర॥ వాచిక మగుజపము శరీరము నెట్లు సంస్కరించును?

ఉ॥ వాచిక మగుజప మనఁగా, మంత్రోచ్చారణమే కదా? మంత్రోచ్చారణసమయమునందు (మంత్రమునందలి యాయాయక్షరముల నుచ్చరించునప్పుడు) ఆయావర్ణముల కుత్పత్తిస్థానము లగుకంఠము, దవడలు మొదలగునవి చలించుట సం

భవించును. ఆచలనమువలన వానికి సంబంధించిననాడులు కదలును. ఆకదలికయైనాడులద్వారా శరీరగతము లగుదుర్మలములు నివర్తించుటకు కారణ మగునుగదా? ఈయంశము నైమిత్తికకాండమున మంత్రమాహాత్మ్యమునందు విస్తరముగ నిరూపింపఁబడఁగలదు, గాన నందు జూడఁదగును.

జపము సకలపాపములను హరించునది గావుననే కలిప్రభావ మెఱింగినయార్యులకు సర్వార్థకల్పతరు వగుచున్నది. కావుననె శ్లో॥ కలిం సభాజయం త్యార్యా గుణజ్ఞాః సారభాగినః। యత్ర సంకీర్తనాదేవ సర్వ స్స్వార్థోఽపి లభ్యతే॥ అని పురాణవచనము కలదు. దీనియభిప్రాయ మిది. సంకీర్తన మనఁగా, గాయత్రిమొదలైన భగవన్నామాంకితము లగుమంత్రములయొక్క జపము. దీనిచేతనే బ్రాహ్మణులు మొదలుకొని యంత్యజులవఱకు నందఱును స్వార్థమును పొందుదురు. స్వార్థ మనగా, స్వ = ఆత్మయొక్క, అర్థము = నిరతిశయసుఖము. అదియే యపవర్గసుఖము, వర్ణభేదమును బట్టి మంత్రములు వేవ్వేఱైనను వానియర్థ మొక్కటియేగాన ఫలభేదము లేదని యెఱుఁగవలయు.

శరీరతత్త్వముల భేదమును బట్టి ఔషధము వెవ్వేఱైనను ఆరోగ్య మందఱకు సమానమే యగునట్లు బ్రాహ్మణాదివర్ణతత్త్వముల భేదమునుబట్టి మంత్రములుమాత్రము వెవ్వేఱైనను ఫల మందఱకు సమాన మగుటకు సంశయ మెంతమాత్ర

ము లేదు. ఈయంశము వైదికవర్ణనిర్ణయమునం దధికముగా నిరూపింపఁబడియెగాన నందు జూడవలయు.

కలుషభూయిష్ఠ మగునీకలికాలమునందు నిమిషమాత్ర మైనను భగవంతుని ధ్యానించుట దుష్కరము. ఆ కారణము ననె కలియుగమందు తప మల్పకాలము చేసినను దానికెక్కు వఫలము కలిగియున్న దని చెప్పఁబడియె. తక్కుయుగము లందు జనులు స్వధర్మనిరతులు సత్యవంతులునుగాన పెక్కురు సత్సంప్రదాయము నొంది సులువుగ నాత్మసుఖము ననుభవిం చియుండిరి.

ఇప్పుడు సారములేని నేలయందుగు పంటకునోచదమే హేతువైనట్లు యతాశ్రికయమే కారణ మగుచున్నది. కా వున జపముమాత్రమునకె యిష్టసిద్ధి కలుగునని పైపురాణవచ నాభిప్రాయము.

ఏలన, సకలధర్మములలోనను ధ్యానము ముఖ్య మైనది. ఇది చిత్తశుద్ధికి పరమసాధనముకదా? చిత్తసుద్ధిని గోరియే భ రతఖండవాసు లనేకకర్మములు చేయుచున్నారు. అందువలన నే పెద్దలు శ్లో॥ కర్మణా సుద్ధచిత్తస్య స్వయంప్రకాశ్యాత్మ భాస తే॥ సర్వకర్మములకు సాక్షాత్తుగాగాని, శరీరముద్వారా గాని చిత్తమును శుద్ధిచేయుట ప్రయోజన మనియు, అట్లు చిత్తశు ద్ధి నొందినవానికి బ్రహ్మసాక్షాత్కారము కలుగు ననియు చె ప్పియున్నారు.

బ్రాహ్మముహూర్తమున మేల్కాంచినది మొదలుకొని నిరూపింపఁబడినకర్మములు శరీరమున కారోగ్యము కలిగించున విగాన మనసునకు నైర్మల్యము నొసంగును. తక్కుంగలమంత్రములు మొదలగునవి సాక్షాత్తుగా చిత్తమునకు శుద్ధి కలిగించును.

కావున జపము శుచియైనవానికి, నశుచియైనవానికిని విధింపఁబడినది. శుచియైనవానికి పుష్కలముగను, అశుచియైనవానికిని, అకాలమునను చేసినవానికిని తగునట్లును ఫలంబిచ్చును. ఇట్లు బ్రాహ్మముహూర్తము మొదలుకొని సూర్యోదయముదనుక చేయనగుకర్మకలాపముయొక్క ఫల మీప్రకరణమున వివరింపంబడియె.

ఇది

ఉషఃకాలప్రకరణము.

నిత్యకాండము, ప్రాతఃకాలప్రకరణము.

సూర్యోపస్థానము.

సూర్యుం డుదయించుదనుక గాయత్రీజపము చేసి సూర్యోదయము కాగానే యద్దేవునకు నుపస్థానము చేయవలయు. ఉపస్థాన మనఁగా సేవ. అదివఱకు చేసినగాయత్రీజపముచే నంతర్గతము లగుమలములు నివర్తించెను. స్నానాదులచే బహిర్గతము లగుమలములును నివర్తించెను. అయినను సూర్య

కిరణసంపర్కమువలన గలుగుశోధనచేగాని శారీరము లగుమల
ములు నిశ్శేషముగా నివర్తింపనేరవు. ఇట్లు రవికిరణసంపర్క
ముచే శారీరము లగుమలములు పరిపాకంబు నొంది నివర్తిం
చుటయు, స్నానాదులచే శరీరమునకు గలిగిన శైత్యము శాంతిం
చుటయు, తన్మూలమున నింద్రియములకు లాఘవము గలుగు
టాజేసి చిత్తమునకు నుత్సాహంబును గలుగునని యెంచి యు
పస్థానము విధింపబడియె. అప్పు డూరక నిలుచుండు నెడ
చిత్త మన్యవిషయాసక్త మగునని మంత్రోచ్చారణము విధిం
పంబడియె. ఇట్లు సూర్యోపస్థానమైన పిదప నగ్న్యుపాసన
ము చేయవలయు.

అగ్న్యుపాసనము.

అగ్నిని నియతముగా సేవించు నెడ నన్నారోగ్యము గ
లుగును. కావుననే పెద్దలు శ్లో॥ దశవైద్యసమో వహ్నిః॥ అగ్ని
పదిమంది వైద్యులతో సమానుడని వచించియున్నారు. అగ్ని
యారిపోకుండ పదిదినము లుండునెడ దానిభస్మము తేజ
మెక్కువ గలిగియుండును. ఆభస్మము త్రిదోషముల హరిం
చును. మఱియు, చిరకాల మగ్నిని పరిచరించునెడ నాయు
కాంతి శరీరమునం బ్రవేశించును. అందుకు భస్మము ధరింప
డుచుండును. దానిపొగ గృహమును వ్యాపించును. ఇం
వలన నేమి ప్రయోజన మని యడుగుదు రేని వినుడు. ఆ
యందు క్షారము ప్రధానముగా గలయశ్వత్థము మోదుగ,

ద్ర, మారేడు, మఱ్ఱి, అత్తి, జువ్వి మొదలగుచెట్లయొక్క సమిధలు హోమము చేయఁబడుచున్నవి. వీనికి రసవస్తుబంధకత్వము, సమరోషకరత్వము మొదలగుగుణములు వైద్యశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడియున్నవి. పర్వములయందు హవిస్సు, గోఘృతము మొదలగునదియు హోమము చేయఁబడుచుండును కావున వీనిపొగపాఁకినగృహములయందు గాని, గ్రామములయందుగాని, దుర్వాయువలనను దుర్గంధమువలనను గలుగురోగములు సంభవింప నేరవు.

కావున ఆస్తికశిఖామణు లగునార్యులు కేవల మాముష్మికఫలమును గాని, కేవల మైహికఫలమునుగాని కోరి సత్కర్మముల నాచరించి రనుట యుక్తము కాదు. రెంటిని గోరి యాచరించి రనుటయే వాస్తవము.

మఱియు నగ్ని శరీరముయొక్క పుట్టుకకు కారణము గుటయెగాక జీవనమునకును సాధకమగుచున్నది. అది యెట్లనిన, స్త్రీపురుషులయొక్క సమాగమమువలన శరీరోత్పత్తి కలుగుననియందఱకు దెలియును. అది కేవలమువారల సమాగమముననె కలుగనేరదు. వారిశరీరమున ప్రవేశించిన బీజశక్తులు రేతోరూపములై యవి గలియుటంజేసి శరీరోత్పత్తి కలుగుచున్నది. రేతస్సు గలుగుటకును రక్తముయొక్క యూష్మమే కారణము.

ఇట్లు కేవలము జరాయుజములయందేగాక అండజము

లయందును ఊష్మబలమువలననే అండము పగులుట సంభవించును. ఇట్లు ఉద్భిజ్జములకును సూర్యకిరణసంపర్కమువలననే అంకురము వెల్వడుచుండును. అట్లు స్వేదజములకును స్వేదమే కారణముగాన నాస్వేదమునకు నూష్మమే మూలకారణమగుచున్నది. కావున శరీరముయొక్క యుత్పత్తి యూష్మమువలన ననుట సిద్ధము. ఈయూష్మ మగ్నిగుణమే కావున నగ్నియె యుత్పత్తికారణ మనుట నిర్వివాదము.

ఇట్లే రసాదిధాతువులయొక్క పరిణామమునకును నూష్మమే కారణ మగుచున్నది. అదియే క్షుత్తనియు జాఠరాగ్నియనియుఁ జెప్పంబడుచుండును. అది నశించునెడ ప్రాణి యప్పుడె మృతి నొందును. కావున నగ్నియే జీవనమునకును సాధన మనుట నిశ్చయము. అగ్నిపరిచర్యవలన నారోగ్యమును క్షుచ్ఛక్తి కలుగుటయు ననుభవసిద్ధమై యున్నది.

ఈయగ్నిపరిచర్య మనుజులకు పుట్టుక మొదలుకొని సంప్రాప్తమై యున్నది. అది యెట్లనిన వినుఁడు.

శిశువు పుట్టగనె యూయింటియందు నగ్ని నిలుపఁబడుచున్నది. ఆయగ్నిగుణముచేత మలమూత్రాదిదుర్గంధదోషము లడగిపోవును. దానంజేసి యాశిశువు వ్యాధిరహితుండు తేజోవంతుండునై పెరుగును. అనంతరము పనయనకాలమున దలిదండ్రులచే ఫలీకరణ హోమాదులవలన నాశిశువు అగ్నిసమక్షమునను సంస్కరింపఁబడుచున్నాఁడు. ఇట్లుపన

యనసంస్కారము నొంది తానె యగ్నిని పరిచరించును. బ్రహ్మచారి గురుపరతంత్రుఁడై విద్యాపరాయణుం డగుటం జేసి యతనికి వైదికాగ్నిధరణ మశక్యము గాన లౌకికాగ్నియందు సమిధలచే హోమనుమాత్రము విధింపఁబడియెను. కాని వైదికాగ్నిధరణము చర్వాదిహోమము విధింపబడలేదు. అనంతరము వివాహము చేసికొని స్వతంత్రుండై యున్నప్పుడు అగ్నిని గాపాడుటకు వీలు కలదుగాన లౌకికస్మార్తాద్యగ్నిధారణము విధింపఁబడియె. ఇందు పాకము మొదలుకొని వైశ్వదేవాంత మగుకృత్యమునకు లౌకికాగ్నియు, గృహ్యసూత్రోక్తమగుని ఔపాసనమను స్మార్తాగ్నియు నుపయోగపడుచుండును.

అగ్నిని నితరగృహమునుండి కొనివచ్చునెడ నచట పక్వమగుపదార్థములయొక్క యంశంబు లాయగ్నియందుఁ జేరియుండునుగాన తాను వారియింటియందు భుజించినట్లె యగునని యెంచి యగ్ని నితరగృహమునుండి కొనిరాఁగూడ దని వచించిరి. అగ్ని యవసర మగునపు డుధించుకొనవలయు ననియు, లేకున్న తా మవరియన్నము భుజింపనగునో వానిగృహమునుండి తేవచ్చు ననియు సూ॥ మంథ్య శ్రోత్రియాగారా ద్వాహార్య॥ అని సూత్రకారులు వచించిరి. ఇందువలన శ్లో॥ అగ్ని ర్దేవో ద్విజాతీనాం॥ ద్విజుల కగ్ని సేవసేయుఁ డనువచనము యుక్త మగుచున్నది. ద్విజులు చేయునగ్నిపరిచర్యవలననే గ్రామములోని తక్కుంగలజనుల కందఱకు నారోగ్యము కలుగు

చుండుటం జేసి యితరుల కగ్న్యుపాసనము నిర్బంధవిధి కాద య్యెను. అట్లు చేయ నౌత్సుక్యముగల శూద్రులకును స్వజాతిసహజ మగు సత్త్వాదిగుణభేదమునుబట్టి తాంత్రికమంత్రములచే అగ్న్యుపాసనాదికర్మానుష్ఠాన మంతయు శూద్రకమలాకరమున నిరూపింపబడియేయున్నది. కావున శాస్త్రకర్తలగు ప్రజలయం దెంతమాత్రము పక్షపాతము లేదనుట నిశ్చయము. ఇహపరసుఖసాధన మగుకర్మానుష్ఠానమునెడ నందఱు సంపూర్ణాధికారు లనుట నిర్వివాదము.

మఱియు నీయగ్న్యుపాసనము మనుజునిపూర్వాపరావస్థల సంధిసమయములయందు సంభవించుప్రకృతివికారములకును నివర్తకమై యుపయోగించుచున్నది. అది యెట్లని నాలింపుడు.

శరీరము లనుక్షణము మార్పు నొందుచుండుట స్వభావసిద్ధ మని యాదిలోను చెప్పియుంటిమి. ఇంకను సూర్యోదయము, సూర్యాస్తమయము, పర్వములు మొదలగు సమయములయందు గ్రహగతినిబట్టి విశేషించి మార్పునొందునని గ్రహింపవలయు. కావుననే సూర్యాస్తమయాదులయందు వాతాదివ్యాధులును, అమావాస్యాదిపర్వములయందు ఉన్మాదాదులు నుద్రేకించుచుండుట సర్వానుభవసిద్ధము.

దేహదౌర్బల్యము గలవారలకు వాతాదివ్యాధులును మనోదౌర్బల్యముగలవారలకు నున్మాదాదివ్యాధులును నప్పు

ప్పుడు బైలుపడుచున్నవి. దేహదార్ఢ్యము, మనోదార్ఢ్యము గల వారలకు నావిధమున వ్యాధులు బైలుపడకున్నను కాలస్వభావమునుబట్టి యందఱకు శరీరతత్త్వములు మార్పు నొందుచుండు నని చెప్పక తప్పదు. శరీరతత్త్వములు మార్పు నొందునప్పుడు పలువిధము లగువికారములు సంభవించుటయు సహజము. అట్టివికారములు సంభవింపకుండ శరీరములు యథాస్థితముగా నుండుటకే సూర్యోదయాదికాలములయందు అగ్న్యుపాసనము విధింపఁబడినది.

ఇట్లు బ్రాహ్మముహూర్తమున నిదుర లేచినది మొదలుకొని అగ్నిపరిచర్యవఱకు మహాఫలము గలకర్మములు చేయుటం జేసి బుద్ధివికాసము గాంచినజనులు శ్రీమహాపంచాక్షరాదిమంత్రములను జపింపవలయు. అనంతరము పానమునకు, పాకమునకు నుపయోగించుజలము ప్రాతఃకాలమునందు సూర్యుఁ డుదయింపఁగనె గ్రహింపవలయు. ఈయంశము వైద్యశాస్త్రమునందు శ్లో॥ చంద్రాదిత్యసమీరణైః క్వరహితం వర్జ్యం జలం సర్వదా॥ సూర్యచంద్రకిరణములు, గాలియు సోకనిజలము గ్రాహ్యము కాదని చెప్పి సూర్యకిరణసంపర్కము గలజలమునే గ్రహింపవలయు నని చెప్పఁబడియున్నది. సూర్యోదయము కంటె ముందు జలము స్నానమున కుపయోగపడునుగాని పానాదుల కుపయోగింపదు.

కావున సూర్యుఁ డుదయింప సూర్యకిరణసంబంధముచే

పాచనగుణము నొందినజలమును ప్రాతఃకాలముననే గ్రహించి వస్త్రముచే వడియపోయవలయు. ఈయర్థము శ్రు॥ ఉద్ధృతపరిపూతాభి రద్భిః కార్యం కుర్వీత॥ అని శ్రుతియు శ్లో॥ వస్త్రపూతం జలం పిబేత్॥ అని ధన్వన్తరియు చెప్పియున్నారు. ఇట్లు కర్మానుష్ఠానముచేసి స్వాధ్యాయము నావృత్తి చేయవలయు.

ఇతి ప్రాతఃకాలప్రకరణము.

సంగవప్రకరణము.

అహస్సు నైదుభాగములు చేయగా నందు రెండవభాగ మగునాలుగుఘడియలకాలమునకు సంగవకాల మని పేరు. ఈకాలమున కర్మ నొక్కటియు విధింపఁబడియుండలేదు. అయిన నీకాలమే మనుజులకు జీవనాధార మైనది. కలన, మనుష్యున కిష్టమైన లౌకికవ్యాపారము విధింపఁబడినది. ఇది యుక్తమే. ఉషఃకాలమున లేచి మలవిసర్జనము నాచరించి దంతధావనము చేసికొని స్నానముచేసి శుభ్రవస్త్రముల ధరించి త్రిపుండ్రము పెట్టికొని, సంధ్య నుపాసించి, పరమేశ్వరుని ధ్యానించి అగ్నిని సేవించి యున్నవానికి శరీరము, మనస్సు, ఇంద్రియములు నిర్మలము లయ్యెను. కావున నపుడు తనవృత్తిని నెరవేర్చుకొనుటకు నైపుణ్యము కలిగియుండును. ప్రాచీనుల సాంప్రదాయ మేమనిన,

తెలువవట్లు నెనిమిదిజాముల కాలమును నాలుగుభాగ

ములు చేయుగా నందొక భాగము నిద్రకొఱకును, ఒక భాగము కర్మముకొఱకును, ఒక భాగము వృత్తికొఱకును, ఒక భాగము ఆహారమునుమలమోక్షము, శౌచము, క్రీడమున్నగు శారీరకర్మములకు నుపయోగపడును. ఇందు నిద్ర బహుసుఖసాధనమైనది. కర్మము పరలోకసుఖమే ప్రధానముగా గలదిగాన నది మొక్కుమాఱు తీర్చుకొనుటకు శక్యము కానేరదు, అట్లే ఆహారాదిశారీరక్రియలును జాతుమాత్రమునకు సహజసిద్ధముగా యున్నవి. ఇవియు మొక్కుమాఱు తీర్చుకొనుటకు శక్యము కానేరదు. వృత్తియు ధనార్జనసాధనము. ఇదియు నానాజనసమ్మేళనసాధ్యముగాన మొక్కుమాఱు నెరవేర్చుకొన సాధ్యము కానేరదు. కావున ప్రాతఃకాలమున నాలుగడియలు, సాయంకాలము మొదటిగడియలు నని వ్యవస్థచేయబడియెను. వృత్తికై గొప్పయానములకంటె నెక్కువకాలము వినియోగింపబడును. సాయంకాలము తనకుదగినవృత్తిని నెరవేర్చుకొన నుపయోగించెడి. ఆవృత్తియు శరీరము మనస్సు, ఇంద్రియములు నిర్మలములైయుండినంగాని సాధ్యము కానేరదు. కావున నప్పు డది నియమింపబడెను.

తరుచుగ నప్పుడే రాజులు రాజకీయవ్యవహారమునకై యాస్థానమున సింహాసనము నధిష్ఠించినట్లు కవులు వర్ణించియున్నారు. వాణిజ్యపరులచే వ్యాపారము, శూద్రులచే కర్షణాదికము నప్పుడే నెరవేర్పబడుచున్నవి. దీనింబట్టి యీకాల

మునందు నిజవృత్తి నెరవేర్చుకొనవలయు.

ఇది సంగవప్రకరణము.

మాధ్యాహ్నికప్రకరణము.

మాధ్యాహ్నికాలమునందు స్నానము, త్రిపుండ్రధారణము, సంధ్యోపాసన, బ్రహ్మయజ్ఞము, భగవదారాధనము. వైశ్వదేవానుష్ఠానము, భోజనము కర్తవ్యములగు. మధ్యాహ్న మనగా, అహస్సు నైదుభాగములు చేయగా నందు మూడవకాలము. అది పదమూడవగడియ మొదలుకొని పదునెనిమిదవగడియవఱకు వ్యాపించియుండును. ఇది అహస్సునకు మధ్యకాలముగాన మధ్యాహ్న మని చెప్పఁబడుచున్నది. ఇందు జేయ దగుస్నానము, వస్త్రధారణము, పుండ్రము, సంధ్యోపాసనియొక్క ఫలము ఉషఃకాలపటలమున నిరూపింపఁబడినవే యగు. ఇట్లు సంధ్య నుపాసించినవాఁడు బ్రహ్మయజ్ఞ మనుదేవర్షిపితృతర్పణముల నాచరింపవలయు. దేవతలు, మహర్షులు, పితరులును మనలయం దనుగ్రహము నుంచి మనకు మహోపకారము చేసియున్నవారుగాన వారియెడఁ గృతజ్ఞతను గనఁబరచుటకై వారి నుద్దేశించి తర్పణము విధింపఁబడినది. పిదప భగవదారాధనము నొనరింపవలయు. శ్రు॥ నిత్యం త్రిసంధ్యం శివలింగ మభ్యర్చ్యం॥ అనుశ్రుతిచేత భగవదారాధనము మూడుకాలములయందును విధింపఁబడి పెద్దలచే ననుష్ఠింపఁబడు

చున్నది.

అయిన నీకాలమునందు భగవదారాధనమునకు దగిన సామగ్రి పుష్కలమగును. గాన నపుడు ముఖ్యముగాఁ జేయవలయు. ఏలన, అప్పటికి గృహశుద్ధి పూర్ణమగు. నివేద్యము లగుభోజనపదార్థములు సిద్ధము లగు. పూజోపయుక్తము లగుపుష్పాదికములు సంపాదితము లగు. కావున నీకాలము ప్రధానమైనది. ఈయారాధనము భగవంతునియందు నిష్ఠ కలుగుటకై విధింపఁబడియె. ఇయ్యది ప్రాతస్స్మరణము, సంధ్యోపాసన మొదలగువానిచేతనే సాధ్యమగును.

అయిన సిద్ధానిచే పరమేశ్వరు ననుగ్రహముచే లభించియున్న ఇంద్రియవర్గమును, కళత్రము మొదలగుసర్వపరివారమును, పశుపుత్రులు మొదలగునుపజీవివర్గమును గృహము మొదలగుభోగ్యజాతమును పరమేశ్వరు నర్పణము చేయుట సంభవించునుగాన దానివలన మహాఫలము లభించును. ఈయర్చనము విగ్రహారాధనమను గ్రంథమున సవిస్తరముగా నిరూపింపఁబడును. ఐన నిచట ప్రకృతము గాన నద్దాని ప్రయోజనములు కొన్నియిచ్చట ప్రతిపాదింపఁబడుచున్నవి.

స్వార్థ, పరార్థ, అనిపూజ రెండువిధము లగు. తిరుగ, వ్యక్తపూజ, అవ్యక్తపూజ అని యొకటొకటి రెండేసి విధములు.

ఇందు పరివారముతోఁ గూడినదై తనకు ఆరోగ్యరూప

మగుప్రత్యక్షఫలమును, అట్టియ యైనపరమేశ్వరప్రసాదరూప మగునపరోక్షఫలమును గోరి చేయుపూజ స్వార్థ యని చెప్ప బడుచున్నది. ఇక నకర్తలు, నకధికారులు నగువారియైహి కాముష్మికఫలములను గోరి యొరులచే జేయబడుపూజ పరార్థ యని చెప్పబడును. ఈరెండిటిని కరచరణాదులు గలబేర ములయందు చేయబడునది వ్యక్తపూజ. ఇక కరచరణాదు లు లేని బాణలింగాదులయందు చేయబడునది అనభివ్యక్తపూజ మొదటిరెంటిలో స్వార్థపూజయు, ఈరెంటిలో ననభివ్యక్తపూ జయు శ్రేష్ఠములైనవి. అని పురాణములయందు చెప్పబడె యున్నది వ్యక్తపూజయందు ప్రతిమలు లోహనిర్మితములుగా నుండును. వానియందు దన్మూలమున విద్యుచ్ఛక్తి గలదు. ఇక కొన్ని పంచలోహనిర్మితము లుపయోగింపబడుచుండును. వా నియొక్క దర్శనము, స్పర్శనము, గంధాదిధారణము మిక్కిలి యారోగ్యకరముగా నుండును. ఇట్టి ప్రతిమలయందు శీఘ్రసాధకత్వము లేదుగావున బాణలింగమును, సాలగ్రామమును నర్చించుటయే యధికఫలప్రద మగును. అందుననె మహాభా రతమున, శతరుద్రీయమునందు శ్లో॥ జన్మకర్మతపోయోగా స్తయో స్త వచపుష్కలాః। తాభ్యాం లింగే ర్చితో దేవ స్త్వయార్చాయాం యుగే యుగే॥ కృష్ణార్జునులయొక్కయు, నీయొక్కయు జన్మకర్మంబు లును, తపోయోగంబులును సమృద్ధంబులే ఐనను వారు పరమేశ్వరుని లింగమునం దర్చించిరి. నీవైననో ప్రతిమయం

దర్శించితివి. కావున వారలు నీకన్న నధికులు. కావున నీవు వారల జయింప జాలవని యశ్వత్థామ నుద్దేశించి వేదవ్యాసుఁడు చెప్పినవచన సందర్భమునుబట్టి కరచరణాదులు లేని లింగాద్యారాధనమె శ్రేష్ఠ మని తెలియుచున్నది.

కరచరణాదులు గల ప్రతిమయందు భగవంతుని ధ్యానించుట కన్న కరచరణాదులు లేని బేరమునందు భగవంతుని ధ్యానించుటయందు మనస్సున కధికపరిశ్రమము అపేక్షిత మగును. దానినిబట్టియె ఫలాతిశయము యుక్తియుక్తము నగుచున్నది,

అనభివ్యక్తము లగుసాలగ్రామాదులయందు తీర్థశోధకత్వము కలదని యెట్లు గ్రహింపవలయు ననిన వినుడు.

సాలగ్రామము రంధ్రమున నిమ్మపండురసము నుంచునెడ శంఖమునందుంబలె నురుగు గట్టును. ఈశక్తి సుధ (సోడా) యందుగలదు. దీనింబట్టి సాలగ్రామమునందు సుధ (సోడా) కలదని తెలియుచున్నది. కావున శంఖమునకు, సాలగ్రామమునకు తీర్థశోధకత్వము కలదు. ఈకారణముననె కూపప్రతిష్ఠయందు శంఖమును, సాళగ్రామమును నుంచవలయునని విధింపఁబడి యున్నది. శంఖముఉప్పునీరునందు బెరిగినది. కావుననే దానియందు నిమ్మపండురసము ఉడుకుచున్నది. దీనింబట్టి జలమును నిర్మలముచేయుశక్తి ఇందు గలదని స్పష్టపడుచున్నది.

ఇంక సాళగ్రామము శుద్ధము, మధురము, నానౌషధి సారయుతము నగుగండకీజలమునందు ఉత్పత్తిమొదలుకొని పెరిగినది. అందు సజాతీయముల నాకర్షించుశక్తివలన శిలలయందున్నలోహాంశములను సర్వౌషధులయందున్నసుధను (సోడాను) ఆకర్షించి తనయందునిచికొనియున్నది. మఱియు గండకీజలము అత్యున్నతమగు హిమవంతమునుండి ప్రవహించుచున్నది. హిమవంత మత్యున్నత మగుటవలన నీగండకీజలమునకు అతిశుద్ధము లగుఖాతములతో సంబంధంబును, పలువిధము లగునోషధిమూలములతో పరిచయంబును, హిమసంబంధంబును ధాతూపధాతుసంబంధంబును గలదు. ఇట్టులగు శక్తి గలగండకీజలంబున వృద్ధి నొందినందున వజ్రకీటముయొక్క శరీరంబును నధికశక్తి గలదై యున్నది. కావున నీసాలిగ్రామమునందు బహుగుణంబులు గలవు. మఱియు దీనియందు సౌవర్ణాంశము లుండి కొన్ని జలమునం జేరుచుండును.

మఱి బాణలింగంబును శ్రీశైలశిలగాని, శోణ, భద్ర శిలగాని, సువర్ణముఖిశిలగాని, స్ఫటికశిలగాని, మరకతశిలగాని, శ్రేష్ఠమని ప్రాచీనులచే గ్రహింపఁబడుచున్నది. వీనియందుత్తమము లగునోషధిశక్తులు, సకల మహాలోహశక్తులును గలిగియుండుటచే పరమపవిత్రములని వీనిని పెద్దలు గ్రహించియుండిరి. ఇట్టిశిలలయందు భగవంతుని భావించునెడ జన్మ మెట్లు సఫలము గాకుండును?

ఇట్టి బాణలింగమున కభిషేకము చేయఁబడినజలము ఇందు గొంతకాలము చేరియుండుట నిర్మల మగుగాన నాతీర్థమును ప్రాశన జేయునెడ నిక్కముగా శరీరారోగ్యమును గలిగించును. అందగునీశ్వరభావన మనస్సును నిర్మలము గావించును. ఇట్టిపూజయందు చేతులకు పరిమార్జనము, అభిషేకముపుష్పార్చనము మొదలగువ్యాపారంబును, పాదములకు పూలకు బోవుట, ప్రదక్షిణము, మొదలగువ్యాపారంబును, కనులకు పుష్పశోధనము, గంధశోధనము, నివేద్యశోధనము మూర్తిదర్శనము మొదలగువ్యాపారంబును, చెవులకు ఘంటారవము, పూజామంత్రములు, పుణ్యచరిత్రములు, దివ్యస్తోత్రములు మొదలైనవి వినువ్యాపారంబును, నాలుకకు పూజామంత్రము లుచ్చరించుట, పుణ్యమంత్రములు జపించుట మొదలగువ్యాపారంబును, నాసికకు నిర్మాల్యపుష్పగంధము నాఘ్రాణించుట, ప్రాణాయామము మొదలగువ్యాపారంబును గలుగుగావున నింద్రియము లన్నియు భగవదర్థంబున వినియోగించును.

అట్లు గృహపరిజనులును, సూర్యోదయము మొదలుకొని పూజాస్థలమును చిమ్ముట, అలుకుట, రంగవల్లి నలంకరించుట, పూజాపాత్రముల గడుగుట, పూలు దెచ్చుట, గంధము దీయుట, నివేద్యమును సిద్ధము సేయుట, మొదలగుకృత్యములచే పరమేశ్వరునందు చిత్తముంచినవా రగుదురు.

మఱియు పూజాకాలమున పూజకుఁడు పరిజనులతోఁ

గూడను ధూపగంధము నాఘ్రాణించును. దీపము నవలోకించును. ఆజ్యగంధము వాసన జూచును. నీరాజనము కనుల కద్దుకొనురు. నిర్మాల్యమును ధరించును. తీర్థమును పానము చేయును. నివేదితమై భగవత్ప్రసాదలబ్ధమై, పవిత్రమైయున్న యన్నమును భుజించును. కావున నిందు గొప్ప భాగ్యపరంపర కలదు. ఆఫలములు విగ్రహారాధన యను గ్రంథమున నధికముగా దెలుపఁబడును. అయినను ప్రకృతముగాఁ గొన్ని యిందు పొందుపరచఁబడుచున్నవి.

సత్కర్మపూర్ణ మగుబింబము యొక్క దర్శనస్పర్శనములచే శరీరగతము లగునాడుల కొకవిధమగు కదలిక గలుగును. దానంజేసి నాడులయం దగువాతాదిదోషములు శమించునుగాన శరీరము లాఘవము నొందును. ఇట్లు శరీరము నిర్మల మగుటవలన జాఠరాగ్ని ప్రజ్వలించును. ధూపము నాఘ్రాణించుటవలన శ్వాసప్రణాడులయందు దార్ఢ్యము గలుగును. దీప దర్శన మువలనను, నీరాజనమును కనుల కద్దుకొనుటవలనను నేత్రదోషములు నిర్మూలము లగును. ఇట్లు ప్రతిదినము పరిజనముతో గూడ తమ్ము రక్షించుకొనుచున్న యార్యుల గృహములయం దెన్నడేని విషూచికాదుల వార్తయైనను వినంబడెనా? సత్కర్మానుష్ఠానము క్షీణించినకతంబున నిప్పుడేగదా యట్టిజాడ్యము లార్యగృహంబులయం దడుగు బెట్టుచు

న్నవి. అట్లు నిర్మాల్యధారణంబును సంద్గంధముచే శరీరమున
కు పుష్టి నొసంగును. ఇందు బిల్వము, తులసి, దూర్వ, తి
లాక్షతలు, చందనము మొదలగునవి వినియోగింపఁబడును.
వీనిగుణములు మహత్తరము లైనవి. బిల్వమునకు దర్శనస్పర్శ
నములచే బలసాధకత్వము, ప్రమేహము, సోమవాతము మొద
లగుజాడ్యముల హరించుశక్తి, ఆయసశక్తివర్ధకత్వము, దీపన
ము, పాచనము మొదలగుగుణములు గలవు. అట్లు తులసి
కిని సకలశిశుసముజ్జీవనౌషధత్వము మొదలగుగుణములు చె
ప్పఁబడియున్నవి. చందనమునకును సన్నిపాతాంత మగుధా
తువైషమ్యమును నివర్తింపఁ జేయుట మొదలగుగుణములు కలవు.
ఇట్లు ప్రత్యేకము బహుగుణములు గలపదార్థములను నియతము
గా నుపయోగించునెడ నధికారోగ్యము కలుగు నని యేమి
చెప్పవలయు?

ఇదియునుంగాక తీర్థమును పానము చేయగా శరీరమం
దంతటను పవిత్ర మగుజలము ప్రవేశించుటవలన రక్తమును
శోధించు ననుట సిద్ధసాధనము. నివేదనమున కై పర్యుషితప
దార్థములు కూడ ననునియమమువలన బాలకుల కైన నన్నదో
షమువలన గలుగురోగములు పుట్టనేరవు. సూర్యోదయము
మొదలుకొని శరీరమును సంస్కరించుకొని వ్యాపారమునఁ బ్ర
వర్తింప నాకలి కలుగును. అట్టియాకలిని నియమములు
లేకయ నివర్తింపఁ జేయునెడ ననేకవిధము లగుదోషములు సం

జనాంతరనియమము, కబళపరిమాణనియమము, కబళసంఖ్యానియమము, వర్జ్యనియమము, వార్తానియమము, శాకనియమము, సహాద్యాదినియమము, వర్ణనియమము, ఆశ్రమనియమము, ఆచారనియమము మొదలుగా లెక్కలేని నియమములు విధింపఁబడియెను. ఈనియమములకు కొన్నిటికి ఫల మిందుసంగ్రహముగా నిరూపింపబడియె గాన తక్కునియమములకును ఫలమిట్లే యూహించుకొనునది.

ఉత్తరాపోశనము.

ఇట్లు తాను తృప్తిగా భుజించినవాఁడై శేషమును కొంచెముగా గ్రహించి జలమును జేర్చి ఆచమనము చేయవలయు. పూర్వము ప్రాణాగ్నిహోత్రవిద్యయొక్క స్వరూపమును జెప్పునపుడు ఐదగ్నులయందు హవిస్సువలె హోమము చేయవలయునని నిరూపింపఁబడియె. దానికి ముందు హోమము చేయఁబడుహవిస్సునకు ఉపస్తరణము, ప్రోక్షణము అభిఘారణమును నివర్తింపఁబడియె. ఇప్పుడాక్రమమున శేషమునుచ్ఛిష్టము గోరువారలకొఱకు విడువవలయు. ఈసందర్భమున దేవలుఁడు శ్లో॥ ఉచ్ఛిష్టభాగధేయేభ్య స్సోదకం నిర్వపే ద్భువి॥ అనివచించెను. దీనియభిప్రాయ మేమనగా, రౌరవ మను నరకమునందు చిరకాలమునుండి యున్న ప్రాణులతృప్తికొఱకు నుదకముతోఁగూడ నుచ్ఛిష్టము విడువవలయునని తెలియుచున్నది.

ప్రయోజనత్వము అధికముగా నిరూపింపఁబడు గాన నిందు విరమింపఁబడుచున్నది.

ఇఁక పంచమహాయజ్ఞములు నిరూపింపఁబడును.

వైశ్వదేవము.

వైశ్వదేవము ప్రకృతము. శ్లో॥ ఖండనీ పేషిణీ చుల్లీ జలకుంభోథ మార్జనీ। పంచసూనా గృహస్థస్య॥ రోలు, తిరగలి, పొయ్యి, జలకుంభము, చీపురు ఈయైదిటిచేతను గృహస్థునకు ప్రతిదినము జీవహింస సంభవించుచున్నది. ఇది కూడనిదే అయినను విడువ శక్యముగాదు. ఏలన, ప్రాణులకు ప్రాణిహింస లేక వృత్తికాదులచే శరీరపోషణ జరుగనేరదు. ఈ కారణమున దయాశీలురకు ఉపవాసము ప్రాప్తింపగా తరుచుగ నోషధులకే భోజనమునందు వినియోగము నిర్బంధింపఁబడియె.

కావున వివేకియగుమనుజుఁడు భుజింపఁదగినపదార్థము ఓషధిరూపము, ఔషధరూపము, ఫలాదిరూపము అని మూఁడువిధములు. ఇందు ఓషధులకు ఫలపాకముతో నంత మొందుట స్వభావము. అట్లు ఫలింపగా వరిమొదలగునవి ఎండిపోవుచున్నవి. కావున నిందు హింస లేదు. ఇట్లు కందయు పూర్తి నొందగనె కాడలు మొదలగునవి యెండి పోవును గాన నిందును హింస లేదు. ఇట్లు ఫలములును, కందములును భోజనమునందు వినియోగింపఁబడుచున్నవి. ఇట్లు

ఆకులు, పండ్లు, గడ్డలు మొదలగువానిలో సంకురశక్తి లేనివి గాన భోజనమునకు ఆకులు శ్రేష్ఠములు. అందును వాని యంతనవ్రాలినవాని గ్రహించుట యుత్తమము. అంతమాత్ర మున ప్రాణధారణము జరుగనియెడ ఆకుల దానుగోసికొనివ చ్చినైన భుజింపవలయు. అందునను ఆకలి తీరకున్న పండి వ్రాలినఫలముల గ్రహింపవలయు. అంతమాత్రమునను తనివి తీరకున్న కందమూలములను గ్రహింపవలయును. వానిచేత ను పుష్టి కలుగకున్న ధాన్యము మొద లగునౌషధము గ్రహిం పవలయు. మనజునకు గావలసినపుష్టి సీధాన్యమే సమగ్రము గా గలిగించును. ఇంకను శక్తి యధికముగా నపేక్షిత మగు నేని అహింసాసాధ్యము లగుపాలు పెరుగు నెయ్యి మొదలగు వాని నుపయోగించుకొనవలయు. ఇట్లు భుజింప వగుపదా ర్థము నెట్టానిసాధింప సానిననను భూమిని సమానముగాఁ జే యునపుడు ప్రాణిహింస అవశముగ ప్రాప్తించును. ఎట్లనిన,

నాగలి మొదలగువానిచే ననేకజంతువులు మృతి నొం దుచున్నవి. ఇట్లే అంకురశక్తి గలకందాదిపదార్థములు దం పఁబడుచున్నవి. పిండిగా విసరఁబడుచున్నవి. వండఁబడుచు న్నది. లవణసహిత మగుజలమున శోధింపఁబడుచున్నవి. ఇ ట్లు హింసాస్థానము లగునీయైదింటిచేతను పాపము ప్రాప్తించెను గాన నదిపోఁగొట్టుకొనుటకై వైశ్వదేవ మనుకర్మము ఆచరింప బడుచున్నది. వైశ్వదేవ మనగా, విశ్వేదేవత లనుపేరుగల

కొందఱు దేవతల నారాధించుకర్మవిశేషము.

ఇందు దేవయజ్ఞము పితృయజ్ఞము, భూతయజ్ఞము, మనుష్యయజ్ఞము, బ్రహ్మయజ్ఞము, అని యైదుయజ్ఞములు కలవు. బ్రహ్మయజ్ఞ మిదివఱకు నిరూపింపఁబడియె గావున నిపుడు తక్కు-నాలుగుయజ్ఞములు మాత్రము వివరింపఁబడును. వీనిలో దేవయజ్ఞ మగ్నియందును, పితృయజ్ఞము స్థండిలమునను భూతయజ్ఞ మింటివెలుపటను, మనుష్యయజ్ఞము హృదయమునను జేయఁబడును.

ఇట్లు దేవయజ్ఞము నగ్నియందు జేయుటచే అగ్నిసాధనమునఁ జేయఁబడినహింసవలనిపాపము నివర్తించును, పితరులకొఱకు స్థండిలమున జలాదికము నిచ్చుటచే భూమియందగు హింసవలనిదోషము తొలఁగును. భూతములకొఱకు బలి నొసఁగుటచే సకలవిధ మగుభూతహింసవలని దోషము శమించును. మనుజులకొఱ కన్న మిడుటచే భూతదయయు, పరోపకారంబును పరిగ్రహింపఁబడును.

వైశ్వదేవమున వినియోగించుమంత్రముల యభిప్రాయమేమనిన, కుక్కలు, కాకులు, చీమలు, పురుగులు, పశువులు, పక్షులు, బ్రాహ్మణాదులు, భృత్యులు మొదలుగా నన్నము గోరు ప్రాణుల కెల్ల నన్న మిడవలయు నని స్పష్టపడుచున్నది.

ఆర్యుల గార్హస్థ్య మెట్టిదో చూడుడు. గృహస్థుఁ డన్నమును సంపాదించికొనునెడ తనకడుపుమాత్రము నిండించికొ

నుటకు వీలులేదు. శ్లో॥ గృహస్థ శ్శేషభుగ్భవేత్॥ బ్రాహ్మణులు మొదలుకొని చీమలవఱకు సకలప్రాణులను తృప్తిపరిచి మిగిలినయన్నమును భుజింపవలయు నని విధింపఁబడియున్నది. కావుననే శ్రు॥ యః కేవలాఘో భవతి కేవలాదీ॥ తానుమాత్రము భుజించువాఁడు కేవలము పాపమునే భుజించువాఁ డనియు, శ్లో॥ అఘం స కేవలం భుఙ్క్తే యః పచ త్యాత్మకారణాత్॥ తాను భుజించుటకై వండికొనువాఁడు పాపమునే భుజించుననియు శ్రుతిస్మృత్యాదులు వచించుచున్నవి.

కాఁబట్టి యార్యులకు పరోపకార రూపమగు నుత్తమధర్మమునిత్యకర్మముగా వర్తించుచున్నది. ఇట్టి దెందేని కలదా?

కావుననే, శ్లో॥ యతిశ్చ బ్రహ్మచారీచ పక్వాన్నప్రాశినా వుభౌ॥ యతికి బ్రహ్మచారికి నియతముగా నన్నము పెట్టవలయు నని విధి కలదు. ఏలన, యోగాభ్యాసమునఁ బ్రవృత్తి గలయతియు, విద్యాభ్యాసమునఁ బ్రవర్తించుబ్రహ్మచారియు నన్నము వండికొనుటకుఁ బూనిరేని వారలయోగాభ్యాసమునకు, విద్యాభ్యాసమునకును ప్రతిబంధక మేర్పడును. దానంజేసి దేశమునందు విద్యాయోగంబులు నశించుననియు, అయ్యవి యీదేశంబున పుష్కలముగా నుండవలయు ననియు నెంచి వారలకు సిద్ధాన్నము పెట్టవలయునని విధింపఁబడియె. కావున, విద్యను కోరువాఁడుగాని, మోక్షము కోరువాఁడుగాని యాఁకలిగొన్న యెడల వారికి అన్నము పెట్టవలయునని నిశ్చయింపఁబడెను.

అట్లు వారల కాతిథ్యమీయకున్నయెడ బ్రహ్మచారియు, యతియు కష్టించి, ఉంఛవృత్త్యాదులచే ధాన్యము తెచ్చికొని, దంచికొని, వండికొని భుజించు నెడ వారలకు విద్యయు జ్ఞానంబును నెట్లులభించు? అవి యీదేశంబున నెట్లు లోపింపకుండును? కావున, మనుజులకు వైశ్వదేవము ముఖ్యమైనది.

ఇట్లు, విద్యయందు, యోగమునందు నాసక్తు లగువారికిని గ్రుడ్డివారు మున్నగువారికిని, ఆకలి గొన్నవారికిని అన్నము పెట్టవలసినదే అయిన నంతమాత్రమున విరమింప వీలు కాదు. దేవభక్తి, పితృభక్తియు గలకృతజ్ఞశిఖామణులు దేవతలను, పితరులను తృప్తిపరతురు.

ఈకర్మమును బ్రాహ్మణుడుమాత్రమె కాక అన్నివర్ణములలో నిగృహస్థుండును నవశ్యముగాఁ జేయవలయు. అందు మంత్రములుమాత్రము భేదించుచుండును. దీనికి అన్నశుద్ధి, కాయశుద్ధి, అంతఃకరణశుద్ధియు ప్రయోజనములని శాస్త్రములయందు చెప్పంబడియున్నది.

అన్నశుద్ధి యెట్లనిన, అన్నము నగ్నియందుంచుటచేతను, కాకాదులకు వేయుటచేతను నిర్దోష మని పరీక్షింపఁబడుటవలన నేర్పడుచున్నది. కాకాదులకు వేసి పరీక్షించినయన్నము నేభుజింపవలయునని వైద్యశాస్త్రమున ననేకస్థలములయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. అట్లుపరీక్షింపకుండు నెడ నన్నము కేశకీటాదిదోషరహితమని యెట్లు తెలియును? కావున నీకృత్యము

అన్నశుద్ధిని తెలిసికొనుటకై యేర్పడినది.

మఱియు, అన్నమును పక్వము చేయునపుడు పూర్వము తెలిసినదోషములు సంభవించుచున్నవిగదా? దేవతాస్మరణము కంటె దోషసామాన్యమునకు ప్రాయశ్చిత్త మింకొకటి లేదుగాన దేవయజ్ఞముచే నాదోషములు నివర్తించుటంజేసి యన్నశుద్ధి యెట్లును సిద్ధించును. ఇదియె అన్నశుద్ధి యగు.

ఇందు, అన్నహోమము విధింపంబడియె. అది సాధారణముగ పొయియందే చేయఁబడును. ఈహోమము చేయుటకు ముందు కట్టెలు శోధింపవలయు. పిదప పొయ్యితుడువవలయు. పిమ్మట అన్నము హోమము చేయవలయు. దీనికి మొదట నీరు వడియఁబోఁప గ్రహింపవలయు. అని చెప్పుటచే నీయన్నమునందు దోషము ప్రసక్తింపదు. అగ్ని నింకొకయింటినుండి తీసికొని రాఁగూడదని యగ్నికార్యప్రస్తావమున జెప్పఁబడియె. ఇచట చిరకాలమునుండి కాపాడఁబడునగ్నియొక్క మహిమ నిరుపమాన మనియు నిరూపింపఁబడియెను. ఆయగ్నియె కదా యిచట పాకమునకు నుపయోగింపఁబడుచున్నది.

ఇదిగాక, పక్వము చేయఁబడినపదార్థములోని యేకాంశమును నగ్నియందు హోమము చేయఁగా మిగిలినపదార్థము పవిత్ర మనుట ఆర్యులదృష్టికి వింత గలిగింపదు. ఏలన, ఏకాంశము దుర్వినియుక్త మగుటంజేసి సకలాంశము దూషితంబగుటయు, ఏకాంశము సద్వినియుక్తం బగుటంజేసి సకలాంశము

పవిత్రితం బనుటయు సంప్రదాయసిద్ధమయ్యేయున్నది. ఈ మర్మముస్థూలదృష్టులు గ్రహింపనంతమాత్రన యుక్తియుక్తము కాదననగునా? ఇందొకదృష్టాంతము చూడుడు. అపరిశుద్ధస్థలమునమున్ను విడిచినందున కుత్తికయందు బాధ కలుగుటయు తిరుగనగ్నియందు మియునెడనాబాధశమించుటయుసర్వానుభవసిద్ధమై యున్నది. దీనింబట్టి యార్యులవ్యవహారము సయుక్తికము, సహేతుకము నని స్పష్టపడుచున్నదికదా? ఈవిధమున నన్నశుద్ధి కలుగుననుట నిస్సంశయ మైనది.

ఇట్లే పరోపకృతిచేతను, భృత్యపోషణాదులచేతను మనసునకు సంతోషము, పాపక్షయము కలుగుగాన నంతఃకరణము శుద్ధి నొందును. ఇక శరీరశుద్ధి యెట్లనిన, పరమేశ్వరునకు నివేదింపఁబడినదియు, బ్రహ్మనిష్ఠులచే ననుగ్రహింపఁబడినదియు, వేదము జదువు బ్రహ్మచారులు గ్రహింపఁగా శేషించినదియు నిట్లు దేవతలుమొదలుకొని, మనుజులవఱకు నందఱు గ్రహింపగా మిగిలి పవిత్రమై యున్నయన్నమును భుజించునెడ శరీరమెట్లు పరిశుద్ధము కాకుండును? శ్రు॥ అన్నప్రకృతికం హి సోమ్య మనః॥ మనస్సు అన్నమే యుపాదానకారణముగా గలదియను శ్రుతి వచనమువలన అన్నశుద్ధిని బట్టియె మనంబును, శరీరంబును పవిత్రము లగుచున్నవని యేర్పడుచున్నది. శ్లో॥ అన్నానురూపా స్తనురూపబుద్ధయః॥ 'అని పెద్దలు వచించిరి. ఇట్లు

అన్నము, శరీరము, మనస్సు అనువానిశుద్ధికై యీవైశ్వదేవ మువయోగించుచున్న దనుట ప్రత్యక్షసిద్ధమే కదా?

కావున అన్నము భుజింపక పాలు, నీరు, ఫలము మొదలగువాని భుజించువాఁడైనను వానికొరకు వైశ్వదేవము చేయవలయు. ఎవండును కొరకు జలమునైనఁ బుచ్చుకొనకుండఁదగదా? ఇది సాధారణముగా అన్నసంస్కారమునకై విధింపఁబడియెగాన, ఏకపాకమున నొక్కఁడు వైశ్వదేవము చేయు నెడ నితరులు చేయం బని లేదు.

ఆకారణముననే శిష్టులు గృహావృద్ధులచేత నీకర్మము చేయించుచున్నారు. పాకము వేరగు నెడ వేరుగాఁ జేయవలసినదే" ఇందుఁ గొన్ని ధాన్యములకు నిషేధము కలదు. సర్వము శరీరశుద్ధికే సఫలమగు చున్నది.

భ క్ష ణ ఫ ల ము.

ఇఁక భక్షణఫలము నిరూపించుట ప్రకృతము. భక్షణమున కాకలితీరుట ప్రయోజన మని యందఱకుఁ దెలియునుగాన నావిషయమై విమర్శింపం బనిలేదు. అయినను భక్షణమున నైహికము మాత్రమె కాక యాముష్మికం బగుఫలంబును గలదు. పవిత్రాన్నభోజనము సత్త్వశుద్ధిగలిగించి, దానిద్వారా జ్ఞానమునకు సాధన మగుచుండుటంబట్టి యాముష్మికఫలము లభించుచున్నది, ఇయ్యది భక్ష్యాభక్ష్యవివేకము లేని భోజనముచే లభింపదు. గావున భక్ష్యాభక్ష్యనిర్ణయము అవ

సరముగా ప్రసక్తించినది. ఇందు గొందఱు మాంసభోజను
లు విరోధింతురు. వారియభిప్రాయ మేమనిన,
శ్లో॥ మాంసం మాంసేనవర్ధతే। అను పౌష్టిక శాస్త్రమువలనను ప్రా
చీనశిష్టులు మాంసమును భుజించియున్నట్లు గ్రంథదృష్ట మగు
టవలనను,అది రాగప్రాప్త మైనది కావునను దానియందు ఫలా
ధిక్యము కలదుగానను మాంసభోజనము న్యాయ్యమేయని వా
రియాశయము. ఇంచు జూడుడు.

లోకమునఁ గొన్ని మాంసముదినునవి మఱికొన్ని యా
కులు దినునవి. ఇట్లు మృగములు రెండువిధములుగా నున్నవి.
వానిదంతములయందును, చొంగయందును, గుణములయందును
భేదము స్పష్టముగా గనఁబడుచున్నది. ఎట్లన, మాంసము ది
నుమృగములయొక్క దంతములు గుండ్రనై, సన్నని కొనలు గలి
గి, ఎడయెడముగను, వాకరగను, కోరలుగాను నుండుచున్నవి.
ఆకులు మొదలగువాని దినుమృగములయొక్క దంతములు వె
డలుపైనకొనలు గలిగియెడములేక యున్నవి. అట్లు మాంసము
దినుమృగములయొక్క గుణంబులును కోపముక్రౌర్యము మొ
దలుగా సహజసిద్ధములుగా గానంబడుచున్నవి.దానంజేసి య
వి యన్నియు భయజనకము లగుచున్నవి. ఇఁక నాకులు,
తృణములు దినుమృగము లైననో శాంతస్వభావము గలవి య
గుటంజేసి భయంకరములు గావు. ఇట్లు మాంసము దిను
మృగములయందు తీక్ష్ణము లైననఖాగ్రములు గలిగియుండుట,

క్రూరచిత్తత మొదలగుదోషము లధికముగాఁ గనఁబడుచున్నవి.

ఇటు లుండఁగా, వివేకులును, భూతదయాపరులును నిట్టిమాంసభోజనమునఁ బ్రవేశింతు రనుట యసంభావనీయము. వీలగునెడ వెనుకఁ జెప్పినవిధమున నాకులు మొదలగువానిచే జీవించుటయే న్యాయ్యము. ఔషధము భక్షింపఁగాఁ గలుగు శారీరపుష్టి మాంసముచేనైనఁ గలుగనేరదు.

ఇది యథార్థమైననునీవిషయమై మాంసభోజను లేమందు రనిన, భరతఖండవాసులైనపూర్వపురుషులు మాంసము భుజించియుండిరి. ఇప్పటికి నీయాచారము గౌడులయందు గలదు. జైనసిద్ధాంతపరిచయమువలననే ఆర్యులుమాంసాహారము మానిరని వారుగట్టిగా వాదించుచున్నారు. పూర్వమిట్లామాంసభోజన మున్నను అప్పుడీయాహారమును నుత్తమముగా లెక్కించినట్లు కనఁబడదు. ఎలన,

శ్లో॥ నాకృత్వా ప్రాణినాం హింసాం మాంస ముత్పద్యతే క్వచిత్॥ ప్రాణివధ చేయకున్న మాంసము దొరకనేరదని యారంభించి మనువు మాంసాహారమును రాక్షసాహారములని చేర్చియున్నాఁడు. ఇప్పటిబుద్ధిమంతులిట్లు గొందఱు ప్రాణిహింస మేము చేయుట లేదు? ఒరులు సిద్ధము చేసినదానిని మేము గ్రహించుచున్నాము. మేము గ్రహింపకున్నను మాంసవిక్రయులు మాంసము సిద్ధము చేయకుందురా? ఇట్టియెడ మాకు దోష మేమి యని పలుకుచుందురు.

వారికి సమాధానమేమనిన, ఎవ్వరును గ్రహింపకున్నయెడ న మ్ముకొనువాఁడేల మాంసమును సిద్ధపరచును? గ్రహించువారు లేనియెడ నమ్ముటయే సంభవింపదు. కావున ప్రాణివధకు దానిని గ్రహించువారే మూలమనునాశయముతో ప్రాణివధ చేయకున్న మాంసము లభింపనేరదని మనువిట్లు వచించి యున్నాఁడు.

భగవద్గీతలయందును, శ్లో॥ రస్యాస్స్నిగ్ధా స్థిరా హృద్యా ఆహారా స్సాత్వికప్రియాః॥ అని మొదలుగాఁ జెప్పఁబడు సాత్త్వికాహారములలో మాంసము లెక్కింపఁబడియుండలేదు. కావుననే బోధాయనుఁడును శిలోంఛములచే జీవించువానికి స్వర్గప్రాప్తి వచించి ధర్మములలో శ్లో॥ అహింసా సత్య మస్తేయం॥ అహింస. సత్యము మొదలగునవి శ్రేష్ఠములని నిరూపించియుండెను.

ఇఁక, మధుపర్కాదులయందుఁ గొన్నియెడల మాంసము గ్రహించినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఐనను గృహ్యకారులందఱు కూడదనియే వచించియుండుటచే నప్పుడును మాంసపరిగ్రహము ముఖ్యము గాదనియె స్పష్ట మగుచున్నది. ఆకారణమువలననే! శ్లో॥ గృహేపి నివసన్ యోసౌ ముని ర్మాంసవివర్జనః॥ గృహమం దుండియు మాంసము విడిచినవాఁడు ముని యని చెప్పఁబడియె.

పూర్వకాలమున నప్పటివారికి మాంసపరిగ్రహ మున్న

ను దేవార్థము, పిత్రర్థము, అతిథ్యర్థము అని నియమముండెను. లోకమునను హింస మూడువిధములు. అందొకటి క్రౌర్యమూలము. ఇంకొక్కటి దేవప్రీతిమూలము. మూడవది ఆహారకల్పనార్థము. ఇందు మొదటిది లోకవృద్ధి గోరురాజులు చేయుదుష్టమృగవధ రూపమైనది. రెండవది ఆయామతస్థులు దేవతాప్రీతిని గోరి చేయవలసినట్లు కొన్ని ప్రమాణములచే బోధింపఁబడి మతాచార్యులచే వ్యవస్థ చేయఁబడియున్నది ఇంకొక్కటి మృగములు మొదలుకొని మనుజులవఱకు నివారణముగను, నిర్దయముగను, అశాస్త్రీయముగను, అవ్యవస్థితముగను చేయునది. భారతులీమూడవదానియందు విరుద్ధాభిప్రాయము గలిగి యున్నారు. వీనిలో మొదటిదాని కైహికఫలము గలదు. రెండవదాని కాముష్మికఫలంబును గలదుగాని మూడవదానికి నుభయలోకభ్రంశముకంటె వేరు ఫలము కనఁబడదు.

ప్రాణధారణమాత్రము నుద్దేశించి చేయునావశ్యకభోజనమునే పరమేశ్వరార్పణబుద్ధిచేఁ జేయునార్యులకు పశుపక్ష్యాదులయం దకారణవైర మెట్లు సంభవించును? మఱియు, దేశదుష్టము, కాలదుష్టము, భావదుష్టము నగుపదార్థజాతమును నిషేధించి సూ॥ వాచా ప్రశస్త ముపభుంజీత॥ అని వాగ్దుష్టమునుగూడ నిషేధించినయార్యులు ఉత్పత్తిదుష్ట మగు మాంసము నెట్లు లంగీకరింతురు? ఆహారమునకు నాకలితీరుట

మాత్రమె ప్రయోజనము కానేరదు. ప్రాణాగ్నిహోత్రవిద్యచేత దీనికి మోక్షరూపప్రయోజనంబును గలదని స్పష్టముగా నిరూపింపఁబడియున్నది.

ఈవిద్య ప్రాణాగ్నిహోత్రోపనిషత్తు నందును, తైత్తిరీయమున మహోపనిషత్తునందును నంతర్యాగవిధానప్రస్తావమున ప్రఖ్యాపనఁజేయఁబడెను. ఈయంతర్యాగమును ప్రాణాగ్నిహోత్రోపనిషత్తు వివరించినది. ఇందు, భుక్తిద్వారా ముక్తిమార్గమును బోధించునవియై హవిస్సు గ్రహించుటయందుపయోగించు కొన్ని శ్రౌతవచనములు గలవు. విప్రు లందఱు ననుష్ఠించు ప్రోక్షణము, పరిషేచనము, ప్రాణాహుతులు ననువానిమంత్రముల యర్థమును విమర్శించునెడ నివి యన్నియు ప్రాణాగ్నిహోత్రవిద్యను బాగుగ బోధించుచున్నవి. ఈవిద్య ఆత్మయాగము చేయువారల యవిద్యను ధ్వంసముచేసి బ్రహ్మపరోక్షసాక్షాత్కారమును గలిగించునని విఖనసమహర్షి వచించెను. బ్రహ్మమీమాంసాభాష్యకర్త లందఱు నీవిద్య నుపనిషద్వచనములచే నిరూపించియుండిరి. మఱియు నీవిద్య యంతర్యాగ మనియు, ఆత్మయజన మనియు నచ్చటచ్చట వ్యవహరింపఁబడుచున్నది.

దీనియందు శరీరములోనిజాఠరాగ్ని సాయంకాలమునను ప్రాతఃకాలమునను నుపచరింపఁబడును. దీనిన కొందఱు వైశ్వానరవిద్య అని చెప్పుదురు. ఆకారణముననె భగవద్గీతల

యందు, శ్లో॥ అహం వైశ్వానరో భూత్వా ప్రాణినాం దేహమాశ్రితః॥ ప్రాణాపానసమాయుక్తః పచా మ్యన్నం చతుర్విధం॥ అనుచోట వైశ్వానరుఁడన బ్రహ్మమేయని నిరూపింపఁబడియె. ఎవ్వాం డివిద్య ననుసంధానము జేసికొని భుజించునో వాఁడు ముక్తి నొందునని పండితులయభిప్రాయము. ధర్మశాస్త్రకారులును దీనిప్రయోగమును సాంగముగా నిరూపించిరి. భుజింపఁబడినయన్నమును శరీరములోని యైదగ్నులును పాకము చేయుచున్నవి. అయ్యవి బాహ్యాగ్నులవలె తేజోరూపములు కావు. అయినను పచనముచేయు స్వభావముగలవి గాన నగ్నులని వ్యవహరింపఁబడుచున్నవి. ఇచ్చట నన్నముమాత్రముయొక్క పాకమె గాక రక్తమాంసాదులయొక్క పాకంబును గ్రహింపఁబడును. కావున నైదుస్థానములయందుఁ పాకముచేయు పదార్థము లగ్నులుగా వ్యవహరింపఁబడుచున్నవి.

వేదమునందు గార్హపత్యము, ఆహవనీయము, దక్షిణాగ్ని, సభ్యము, ఆవసథ్యము ననియైదగ్నులు చెప్పఁబడియున్నవి. శరీరమునం దైదనో జాఠరము, ఆస్యము, హార్దము, భ్రూమధ్యము, కాపాలము నని యైదుపాకస్థానములు గలవు. ఇందు మొదటిది భుజింపఁబడినపదార్థమును పక్వముచేయుపిత్తరూపము గుమూలాగ్ని. ఇది నాభియం దుండును. దీనియందు పాచకశక్తి స్పష్టముగాఁ గనఁబడుచున్నది. రెండవది ఆస్యలాలా (నోరిచొంగ) రూప మైనది. ఇది చేరకున్నను నాహార

ము జీర్ణముకాదని పాశ్చాత్యులు నంగీకరించుచున్నారుగాన నిందును పాచకశక్తి కల దనుట యథార్థము. మూడవది హృదయమునందు రక్తమును శోధించుస్వభావము గలశుక్రసారరూప మైనది. నాల్గవది భ్రూమధ్యమున తటస్థమై యున్నది. ఇది క్రియయం దన్వయింపదు. యోగులకు సమాధియందు గోచరించు బ్రహ్మమునకు ప్రతినిధి యైనజ్యోతిర్లింగ మనుపేరు గలది, ఏనవది కపాలమునందుండి యోగులకు నిర్వికల్పసమాధియందు గోచరించునదియై, ప్రకాశరూపమై మెదడుయొక్క నైర్మల్యరూప మగుచున్నది. ఇదియె సర్వప్రకాశకమగుజ్ఞానాగ్ని యగు.

ఇట్లే బహిర్యాగమునందు గార్హపత్యము మూల మగు. తక్కు-నాల్గును దీనివలననె కలిగింపబడినవి. వీనిలో రెండు క్రియయందు వినియోగింపవు. ఒకటి అన్వాహార్యమును మాత్రము పాకముచేయును. మిగిలినది సర్వహోమములకు నాధార మైనది. ఈవిధముననే శారీరాగ్నులయందును జాఠరము సర్వాధార మైనది. దానినుండియె సర్వము కలుగును. వీనిలో భ్రూమధ్యగము, కాపాలంబును పచనక్రియ చేయునవి కావు. హార్దం బొక్కటి రక్తమునుమాత్రము శోధించును. ఇక నాస్యమనునది సర్వపదార్థములను జీర్ణము సేయు నాధార మైనది.

ఈయైదిటిరూప మెటులన్న గార్హపత్యము వర్తులాకా

రంబును, దక్షిణాగ్ని అర్థచంద్రాకృతియు,ఆహవనీయము చతు
రశ్రరూపంబును, సభ్యము త్రికోణరూపంబును, ఆవసథ్యము
పద్మాకారంబును నగుచున్నవి. ఇట్లే నాభియందు వృత్తంబు
ను, హృదయమునం దర్థచంద్రాకృతియు, ఆస్యంబున చతుర
శ్రంబును, భ్రూమధ్యమున త్రికోణాకారంబును, కపాలాంతర
మున పద్మాకృతియుఁ గలిగియున్నవి.

మఱియు, మొదటిది పిత్తరూపము పృథివియు, రెండ
వది లాలారూపము జలంబును, మూడవది శుక్రసారము తేజం
బును, నాల్గవది ప్రాణమూలముగాన వాయుతత్త్వంబును, ఏ
నవది కపాలాంతరము ఆకాశతత్త్వంబునగు.

శారీరాగ్నిలో హోమము చేయనగుహవిస్సునందు
మొదట పరిషేకము ప్రోక్షణాదికంబును చేయఁబడుచున్నవి.
ఇందు మహావ్యాహృతులంకూడ గాయత్రి వినియోగింపఁబడు
చున్నది. దీనింబట్టి యీయర్థము లభించుచున్నది. ఏ మ
నిన, సమస్తమును ప్రేరణచేయు శక్తిగలపరమేశ్వరుఁడు మా
చిత్తమును సన్మార్గమున ప్రవేశపెట్టుగాక యని సకలమునకు
ప్రేరకుఁ డైనసూర్యాన్తర్యామి యగుపరమేశ్వరుననుజ్ఞ కోరఁ
బడుచున్నది. అనంతరము శ్రు॥ సత్యంత్వర్తేన॥ అనుమంత్ర
ముచే పరిషేచనము చేయఁబడును. దీనియాశయ మే మని
న, పాత్రమున నున్నదియు, అగ్నిచేపక్వమైనదియు, నగుహవిస్సు
ను అగ్నిరూపముగా భావించి దానికి సూర్యకిరణములవలన

రక్షచేయఁబడుచున్నది. ఇట్లు రాత్రియందు రక్షకమగు సూర్యకిరణము లేదుగానను, సూర్యకిరణపక్వం బగునోషధి మొదలగునవియే భుజింపఁబడుచుండుగావునను, సూర్యకిరణపక్వమునందు సూర్యతాదాత్మ్యము నారోపించి వహ్నిచే రక్ష విధింపఁబడియె. ఇఁక నిపుడు బహిర్యాగముతో సామ్యము నిరూపింపఁబడును.

హోమమున మొదట నుపస్తరణము (పాత్రాభిఘారము) కలదు. కావున నది యిచటను కలదు. హోమమున నన్వారంభము కలదుగాన నది యిచ్చటను పాత్రయం దాచరింపఁబడుచున్నది. ఇట్లు ప్రాణాగ్నిహోత్రవిద్యను మనసున నిడికొని ప్రాణులహృదయమం దంతటను భుక్తపదార్థమును పరిణమింపఁజేయు పరమేశ్వరశక్తివిశేషము నే పంచప్రాణరూపముగా భావించి దాని నుద్దేశించి యతిస్థూలముగాని ఘృతప్లుత మగునవదానము మొదట హోమముచేయఁబడుచున్నది. అనంతరము సర్వప్రేరక మగుబ్రహ్మమును గూర్చి హోమము చేయఁబడు. బ్రహ్మమునందు తనయాత్మ యమృతత్వమును (మోక్షము)నందుటకొఱకు హోమము చేయఁబడుచున్నది.

దీనిప్రయోజనము, కొంతకు వివరింపఁబడును. ఇచట యజ్ఞసిద్ధాంతముచే నీయర్థము లభించుచున్నది. మేము భక్షింపవలయునని జిహ్వాచాపల్యమువలనఁగాని, క్రౌర్యమువలనఁగాని ఓషధులయందు దంతాదుల వినియోగించుట లేదు. ఇఁక

ప్రాణధారణమునకై గత్యంతరములేక వీనియందు దంతాదులను వినియోగించుచున్నారము. అట్లేని, వివేకి వగునీవు ప్రాణములమాత్ర మేల ధరింపవలయు నని ప్రశ్నింతురా? బ్రహ్మము ను గ్రహించుటకును, ఒరుల కుపదేశించుటద్వారా ప్రజల ను ద్ధరించుటకొఱకును అనుసమాధాన మాఱువయూహాలతిచే చేయఁబడుచున్నది.

ప్ర॥ ఒరుల కుపదేశించుటచే గాని, నీవు వేదముల చదువుటచేగాని, ఇచటఁగాని, స్వర్గమునఁగాని నీకేమి లాభము గలదని యడుగుదురేని

ఉ॥ బ్రహ్మణేఅనుమంత్రము సిద్ధాంతభూతమై కొనకు జేర్పఁబడియెను. ఆర్యులప్రతిదినపుభోజనము శరీరపుష్టికొఱ కు గానేరదు. ఇఁక నే మనిన, నిచట నుండువఱకు వేదము లఁ జదివి యొరుల కుపదేశించుటకును, పదంపడి తాను మోక్షము నొందుటకును నుపయోగించుచు సర్వంబును బ్రహ్మార్పణమే యగుగాని, మదాదులను గలిగింప నుపయోగించు నది కాదని స్పష్ట మగుచున్నది. దీనింబట్టి యార్యులభోజన ము ఆర్యుల కుపకారము చేయును, బ్రహ్మప్రాప్తి నొందను ను పయోగించెడిని. ఇట్టు లార్యధర్మములు కొన్ని కేవల మైహికఫలములుగా పైనఁగనఁబడి విచారింప నధిక మగునాముష్మికఫలము గలవియు. మఱికొన్ని కేవల మాముష్మికఫలము గలవిగాఁ గన్పడి విమర్శింప నారోగ్యరూప మగునైహికఫలము గల

వియు నగుట కరమాశ్చర్యకరము.

ప్రాణాగ్నిహోత్రవిద్య.

ఉపనిషత్తునందు ప్రాణాగ్నిహోత్రవిద్య యిట్లు నిరూపింపఁబడియున్నది. ఆత్మ యజమానుఁడు, శ్రద్ధ భార్య, శరీరము యాగశాల, ఉరస్సు వేది. (గోర్పుతలగా వెలికిల పండుకొనియున్న పురుషుఁడు యాగశాలగా నిర్దేశింపఁబడియెను. ఇట్లు పండుకొనియున్న పురుషుని గాంచునెడ బాహ్యయజ్ఞము యొక్క సన్నివేశము తలంపఁబడును.) దేహమునందలి రోమములు దర్భలు, శిఖ వేదము, (దర్భముష్టి) హృదయము యూపము, కోపము పశువు, కామము ఆజ్యము, తపము అగ్ని, దమము శమయితా (పశువును జంపువాఁడు, (దమ మన నంతరింద్రియనిగ్రహము,) వాక్కు హోత, ప్రాణము ఉద్గాత, కన్ను అధ్వర్యుఁడు, మనస్సు బ్రహ్మ, శ్రోత్రము అగ్నీత్ ‖ (అధ్వర్యునకు వినిపించువాఁడు) శరీరము ఇధ్మము, దీక్ష అవధరణము, అశనము హవిస్సు. జలపానము సోమపానము, క్రీడ ఉపసత్, సంచారము ఉపవేశము, ఉత్థానము ప్రవర్గ్యము, ముఖము ఆహవనీయము, హృదయము దక్షిణాగ్ని, నాభి గార్హపత్యము, భ్రూమధ్యము సభ్యము, కపాలము ఆవసథ్యము, సంభాషణము ఆహుతిమంత్రములు, అని యారంభించి కొనకు మరణమే అవభృథమని నిరూపింపఁబడియెను.

దీనిరహస్య మేమనిన, ఆత్మ ఫల మనుభవించువాఁడు

గాన యజమానుఁడు. ఆస్తిక్యములేకున్న కర్మమునందుఁ బ్ర
వృత్తి కలుగదు గావున శ్రద్ధయె పత్ని యని చెప్పఁబడియె. ఆ
త్మకు శరీరమే యాగశాల యగు. (వేది యనఁగా, యాగ
శాలలోపల విహరించుటకు నుపయోగించునదియు, అగ్నితోఁ
గూడినదియు నగుభూభాగము.) ఉరమే వేది యని చెప్పఁబడి
యె. ఇది న్యాయమే లోకమున వేదులయందు తూర్పున
చతురశ్రకుండమున నాహవనీయాగ్ని యుండును. దానికి
తూర్పున త్రికోణకుండమున సభ్యాగ్ని యుండును. దానికి
తూర్పున పద్మకుండమున ఆవసథ్య ముండును. వేదికి పశ్చిమ
భాగమున వృత్తకుండమున గార్హపత్య ముండును. దాని
కాగ్నేయమున అర్ధచంద్రకుండమున దక్షిణాగ్ని యుండును.
నాభి గార్హపత్యరూప మనియు, హృదయము దక్షిణాగ్నిరూ
ప మనియు, ముఖము ఆహవనీయ మనియు, భ్రూమధ్యము
సభ్య మనియు, కాపాలము ఆవసథ్యమనియు, లోఁగడ నిరూపిం
పఁబడియెగదా.

మనుజుఁడు తూర్పుతలగా వెలికిల పండుకొని యుండు
నేని అన్నిటికి కపాలము తూర్పున నుండును. అనంతరము
భ్రూమధ్యంబును, దాని వెనుక ముఖంబును, దానికి పశ్చిమభా
గమున గార్హపత్యరూప మగునాభియు, దాని కాగ్నేయమున
దక్షిణాగ్నిరూప మగుహృదయంబును నడుమ మహావేదియు
ఇట్లు శరీరము యాగశాలను బోలియున్నది. వేదినడుమ ద

ర్భ లుండుగావున ఉరమున నుండురోమములె దర్భలగు. అన్నిటికి తూర్పుదెసను దర్భముష్టి యుంచబడి అదియె వేదమని వ్యవహరింపబడుచుండు. అది యిచట శిఖయె యగు.

హృదయపదము హవనస్థానమును చెప్పును. శ్లో॥ మనోపి భ్రూమధ్యే అను నభియుక్తోక్తిని బట్టి భ్రూమధ్యము స్థానము లక్షణచే జెప్పంబడు. ఇది ఆహవనీయస్థానమున నున్ననోరికంటె తూర్పున నున్నది. ఇదియె యూపస్థానము.

ఆజ్యము శరీరమునకు మదమును గలిగించుచు వీర్యరూపమైనదిగావున అంతర్యాగమునందు కామమె ఆజ్యమగుచున్నది లోకమున నాజ్యము నగ్నియందు హోమము చేయగా నది తిరిగి లేచి రానేరదు. అట్లే తిరిగి లేచి రాకుండునట్లు తపమను నగ్నియందు కామము హోమము చేయబడును.

ఈయాగమునందు కోపమే పశువు. బాహ్యయాగమున భీకరము లగుకొమ్ములు గలపశువు సంహరింపబడునట్లు లిచట కోపంబును సంహరింపబడును. ఈకామక్రోధములను మారణము చేయుటకు నింకొకయగ్ని యుపయోగింపదు గాన నిచట తపమె యగ్నిగా గ్రహింపబడియె.

మన్యురూప మగుపశువును నిగ్రహించుటకు అంతరింద్రియనిగ్రహ మను దమమె శమయితగా నిందు గ్రహింపంబడియెను. హోత పెద్దగా బలుకువాడుగాన నట్టి వాక్కె యిచ్చట హోతగా గ్రహింపబడియె.

ఉద్గాత మంద్రస్వరముతో మంత్రము నుచ్చరించుచు గార్హప
త్యసమీపమున నుండి బహిష్పవమానాదులయందు ఆహవస్
యమును దాటియు, బోవుచుండుగాననట్టి సంచరణధర్మముగల
ప్రాణమె ఉద్గాతగాఁ జెప్పఁబడియె. అధ్వర్యుఁడు సర్వమును
జూచుచుఋత్విజుల నాయాకృత్యములయందు ప్రేరించునట్లు నే
త్రము సర్వము జూచుచు తక్కినింద్రియములను వానివాని కృ
త్యములకై పనుపుచుండును. కావున నిచట కన్నే అధ్వర్యు
ఁడుగాఁ జెప్పంబడియె.

అగ్నీత్ అధ్వర్యునకు వినిపించువాఁడుగాన నట్టిశ్రోత్రము
అగ్నీత్ అగును. బ్రహ్మయొక్కయనుజ్ఞలేనిది ఋత్విజులు
తమ కృత్యయములయందుఁ బ్రవేశింపనట్లు మనస్సుయొక్క
యనుజ్ఞలేనిది ఇంద్రియములు తమతమపనులయందు ప్రవేశింప
వు కావున నిచట మనస్సేబ్రహ్మయని గ్రహింపఁబడియె.

ఇధ్మమను అగ్నియందు భస్మ మగునదిగానను శరీరంబు
నట్టిదియెగానను శరీరమె యిధ్మమని గ్రహింపఁబడియె. ఇం
దు మొదట శరీరము యాగశాల యని చెప్పఁబడియెను. ఇ
ప్పుడాశరీరమె ఇధ్మమని వచింపంబడియె. అది యెట్లు పొ
సఁగు ననిన మొదటిది స్థూలశరీర మనియు, రెండవది సూక్ష్మ
శరీర మనియు గ్రహింపవలయు. సూక్ష్మ
శరీరము భస్మము కానేరదుగాన ఇధ్మస్థానమున గ్రహించు టె
ట్లని సంశయింతురేని భస్మ మగుటయన నాత్మయందు లయ

మొదులు యని గ్రహించునది.

దీక్షయనఁగా నియమవిశేషము. అవధరణ మనినను వ్రతవిశేషమే. అదియె యిది యగును. ఆహవనీయమునందు హోమముచేయఁదగుహావిస్సు. ఏదన, శ్రు॥ యదశ్నాతి తద్ధవిః॥ భుజింపఁబడునదియె హవిస్సు అగును. యాగము నందు సోమపానము ముఖ్యముగాన ఆస్థానమున జలపానము గ్రహింపఁబడియెను. ఈవిధముగా నూహించుకొనవలయు. దీనియభిప్రాయ మేమనిన,

ఆర్యజనుఁ డాహారముఁ బ్రవర్తించినప్పుడును తనశరీరమును యాగశాలగా భావించి భోజనకాలమందు ననన్యమనస్కుఁడై సర్వము నీశ్వరారాధనరూపముగా భావింపవలయు. ఈశ్వరభావము లేక క్షణమాత్రమైన నుండఁదగదు. అనునాశయము వ్యక్తమగుచున్నది.

సమస్తప్రాణులకును భోజనము రాగమువలననే యవశ్యముగా ప్రాప్తమగుచున్నది. ఇందు నియమము లేనియెడ సర్వము చెడును. ఏలన, శ్లో॥ ద్వావేవ పాపసంప్రాప్త్యై పద్ధతీ దేవనిర్మితే। అస్య మేక మథోపస్థం నాన్యద స్తీహ శోధనే॥ జిహ్వాచాంచల్యము, ఉపస్థాచాంచల్యము రెండే పాపమూలము లగుచున్నవి. కావున నీజిహ్వోపస్థలను నిగ్రహించుటయందు ప్రయత్న మావశ్యకము. ఇందు బాల్యమునుండి జాగరూకత గలిగియుండుట ఆర్యులపనిగాన నీరల కిందు నియమాతిశయము

విధింపఁబడియెను. ఆర్యులవ్యవహారమున నియమములేనికృత్యమే లేదు. కావుననే, ఉపనయనమైనది మొదలుకొని వాఙ్నియమనము, అభక్ష్యప్రతిషేధనియమము, భక్షణనియమము కాలనియమము, పరమేశ్వరధ్యాననియమము మొదలుగాఁ గలిగియున్నవి. ఇవి యన్నియు నిరూపించిన విధమున నిహపరసుఖసాధనమునకై యుపయోగించెను.

ఇంకను గొంద రభిజ్ఞానిస్వరూపులు జలముచే పరిషేచనము చేయుట సస్తరణాదికి చీమలు రాకుండుట కనియు, ఆపోశనము క్రిములు మొదలగునవి కాకుండుట కనియు, ప్రాణాహుతులు వేసికొనుట కుక్షుత్క్రమముగా నిచ్చుట కనియు ఫలములను గల్పించుచున్నారు. ఇది హాస్యాస్పదము.

ఇం దగుహాస్యమునిన, ప్రతిదినంబును శాస్త్రానుగునగ్నిహోత్రము జేయు శక్తిచాలనివారలు జఠరాగ్నియం దిట్లు హోమము చేయుచేని వారికి నిత్యాగ్నిహోత్రియగునని భావము.

ఈశ్వరునిచే నొసంగఁబడినదియు, ఈశ్వరున కర్పింపఁబడినదియు, ఈశ్వరాజ్ఞచే భుజింపఁబడునదియు నగుటన్నము ఈశ్వరజ్ఞానము కలుగుటకును, ఈశ్వరచరణసరసిజసాన్నిధ్యము లభించుటకును, ఈశ్వరభజనసంప్రదాయము నెఱపింపకుండుటకును భుజింపఁబడుచున్నది.

కావుననే, మత్తు గలిగించునవియు, పర్యుషితములు న

గుపదార్థముల విడిచిపెట్టి అహింసామాత్రమును లభించినవియు అప్పుడే పక్వమైనవియు, మంత్రజలముచే ప్రోక్షణము, పరిషేచనము చేయఁబడినవియు నగుపదార్థములు భుజింపఁబడుచున్నవి.

ఇట్టి శుచిపదార్థ భోజనమువలన సువర్ణభంగము, వినయోత్పత్తి, బ్రహ్మవిద్యయందు ప్రీతి, ఆస్తిక్యము, అహింసాపరత్వము, పరోపకారబుద్ధి, సత్త్వశుద్ధి, జ్ఞానవృద్ధి మొదలగునవి ప్రత్యక్షప్రయోజనములు గలుగుచున్నవి. ఇట్టి ప్రాణాగ్నిహోత్రవిద్య నెఱుఁగక యీయుగమున బ్రాహ్మణులు దీనిని తంత్రమాత్రముగా నాచరించుచున్నారు. ఉపవిద్యాధిశేషమునందు చిత్తమునుంచి భుజించువారికి నిస్సందేహముగ సుఖసౌఖ్యంబును, పరమేశ్వరునకు ప్రియుండగుట గలుగును.

కలన, మొదట వైశ్వదేవముచేత నహింసావ్రతంబును, పరోపకారపరత్వమును పరిగ్రహింపఁబడెను. జలప్రోక్షణముచే ఆరోగ్యసాధనము గ్రహింపఁబడెను.

అది యెట్లన, అప్పుడు వండినపదార్థముల యావిరి ముఖమునకు సోఁకరాఁదనియు, అట్లు సోఁకినచో తప్పక ముఖరోగములు సంభవించు ననియు వైద్యశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడెను. అప్పుడు వండినపదార్థముల యావిరిదోషము జలప్రోక్షణముచే నడఁగుచుండుటగాన నారోగ్యము గలుగు ననుట నిస్సంశయము.

భోజనకాలమునందుఁ గొన్ని నియమములు గలవు. మొ

దట దిక్కు నియమింపఁబడినది. అంతట పానీయపాత్రము, భోజనపాత్రము, భోజనసంప్రదాయము నియమింపంబడియె. క్రమముగా వీని ప్రయోజనంబులు నిరూపింపఁబడును.

శ్లో॥ యోవేష్టితశిరా భుఙ్క్తే యోభుఙ్క్తే దక్షిణాముఖః వామపాదకరః స్థిత్వా తద్వై రక్షాంసి భుంజతే। అనువచనముచే పరాశరుఁడు దక్షిణదిశ కభిముఖముగా భుజింపఁగూడదని వచించియున్నాఁడు. అయినను కామ్యభోజనమునందు దక్షిణముఖముగా భుజించునెడ దోషము లేదు. నిత్య మనియు, కామ్య మనియు, భోజనము రెండువిధములు. ఇందు నెయ్యది ప్రాణాగ్నిహోత్రరూపముగాఁ జేయఁబడునో మఱి యెయ్యది పండుటాకులు మొదలగువానితోఁ జేయఁబడునో అది నిత్యము. ఇంకెయ్యది శరీరపుష్టిని గోరి చేయఁబడునో అది కామ్యము. వీనిలో మొదటిది దైవభోజనము, రెండవది మానుషభోజనము. దైవభోజనమునందుఁ దూర్పుదెస కెదురుగా నుండుటయె నియతము.

తఱచుగ తూర్పుదెస నుండి వచ్చుగాలి సమశీతోష్ణముగా నుండును. తూర్పుదిక్కున కెదురుగా నుండునప్పుడు ఉత్తరదిశనుండి దక్షిణదిశకు ప్రసరించు వైద్యుతశక్తి ప్రక్కనుండి లోనఁ బ్రవేశించుటంజేసి పదార్థము క్రమముగా జీర్ణమగు.

దక్షిణదిశ కెదురుగ (గూర్చుండునప్పుడైననో ఎదుర తొరశక్తి గలదక్షిణానిలముచేతను, వెనుక భాగమున వైద్యు

తశక్తిచేతను భుజింపఁబడుపదార్థము శీఘ్రముగా జీర్ణమగును. ఈరెండుశక్తులును ప్రక్కలనుండి శరీరములోనఁ బ్రవేశించెనేని వీనికి పాకాశయమున సులభముగాఁ బ్రవేశము లేదు. కావున నెవ్వఁడు భుజించినపదార్థము శీఘ్రముగా జీర్ణదశ నొంది పుష్టికరము కావలయునని కోరునో వానికి దక్షిణాభిముఖ్యమే యుక్తమని కొందఱు వక్కాణించుచున్నారు.

కాని యీమతము శాస్త్రకారుల కంగీకృతముగా నున్నట్లు దోఁపదు. వలన ప్రేతకృత్యములయందును, ఆభిచారికకర్మములయందు మాత్రమె దక్షిణాభిముఖ్యము ముఖ్యమని విధింపఁబడినది. కావుననే శ్రు॥ ప్రాచీ ముదీచీం మేధ్యాం ప్రతీచీందక్షిణామమేధ్యాం॥ పూర్వ, ఉత్తరము, పవిత్రములనియు, దక్షిణము, పశ్చిమ అపవిత్రములనియు శ్రుతియె నిర్ణయించియున్నది. కావుననిత్యనైమిత్తికములు, కామ్యములు మొదలగు సకలశుభకర్మములయందును దక్షిణాభిముఖ్యము నిషేధింపఁబడియెను. దక్షిణాభిముఖభోజనము పుష్టికరమనియు తోచుట లేదు. అట్లగునేని యౌషధమును గ్రహించు నప్పుడైన దక్షిణాభిముఖ్యము నిషేధింపఁబడకుండునదె. పౌష్టికకర్మములయందైన నిషేధింపఁబడకుండునదె. అప్పుడును నిషేధింపఁబడియె యున్నదిగదా? ఇఁక దక్షిణాభిముఖభోజనమునందు వారు నిరూపించినవిధమున శీఘ్రముగా జీర్ణము సేయుశక్తి యుండ నగును. ఐనను, అందువలన శరీరమునకు పుష్టి

కలుగునని నమ్ముటకు వీలు లేదు. ఏలన, పదార్థమును శీఘ్రముగా జీర్ణము సేయుతౌరాదులను గ్రహించుటవలన శరీరమున కెంతమాత్రము పుష్టి కలుగకుండుటే యనుభవసిద్ధముగదా ఇట్లు శీఘ్రముగా పదార్థము జీర్ణ మగుటం జేసి పదార్థగుణము ఒడలింబట్ట దనునిశ్చయముననే దక్షిణాముఖముగా భుజించినపదార్థమును రక్కసులు గ్రహింతురని పెద్దలు వచించినట్లు దోచెడిని.

పానీయపాత్రనియమము

పానీయపాత్రను కుడివైపున నిడికొనవలయు. ఏలన, దక్షిణభాగము పరిశుద్ధమగురక్తము కలుగుటం జేసి పవిత్రమైనదని లోగడ దెలుపఁబడియెగదా? పానీయపాత్రమునకు రాగి, లేక వెండి. బంగారము వీనిచే జేయఁబడినపాత్రము శ్రేష్ఠము. అందు చల్లనిదియు, ప్రాతఃకాలమున గ్రహింపఁబడినదియు, వస్త్రముచే వడవేయఁబడినదియు నగుజలము గుణాతిశయముకలదై ఎక్కువయారోగ్యకరంబగునని భోజనచాగుచర్యయందు విస్తరముగా నిరూపింపఁబడియున్నది. వెండి బంగారు పాత్రములయందు చిలుము ఉండనేరదుగావునను, వీనియందు శుక్రశోధకత్వము కలదుగావునను, నిర్దోషములై గుణవంతములై యుండుటం జేసి వెండిపాత్రము బంగారుపాత్రంబును జలపానమునకు ప్రశస్తములని చెప్పఁబడియె.

అట్లు రాగిపాత్రము చిలుము లేనిదిగాదు. అయినను నిది

పులుపు మొదలైనవితగిలినప్పుడేగాక,తక్కిన సమయములయందు చిలుముగ్రక్క నేరదుగావునను,సువర్ణరజతపాత్రము లందఱకును లభ్యములుగావునను రాగిపాత్రంబు గ్రహింపఁబడియె, మృత్తునందే దోషంబును లేదు. ఐనను దీని నష్టాలు దాకు నెడ నిందుదోషము కనఁబడుచుండును గృహస్థులకు శుక్రవృద్ధ్యాదు లపేక్షితములుగావునను యతులకుంబలె గృహస్థులకు మృత్పాత్ర నియమింపఁబడ దయ్యెను.

మఱియు సత్తు సీసము మొదలగువానిచేఁ జేయఁబడు పాత్రంబులును గలవు. అందున నయ్యవి మదము మొదలగు దుర్గుణములను గలిగించునవిగాన నుపయుక్తములు గావు. సీసమునందు మత్తును గలిగించుచిలుము గలదు. కావుననే ధూమపానముచేయువారు మదకరివస్తువులలో సీసమునుగూడఁ జేర్చుచున్నారు. ఇట్లు సీసము మద్యముతో సమాన మగుమదమును గలిగించునుగాన నుపయోగింపఁదు. తగరంబు నట్టిదేయగు.

ఇఁక కంచు, ఇత్తడియు కాల్పనికలోహంబులుగాన నవి దోషావహంబులు గావు. అందును గంటవలె మ్రోగునట్టికంచే శ్లాఘ్యమైనది. ఇత్తడియందు సీస మధికముగా నున్నను తామ్రము దానిదోషము నడంచెనుగాన దీనియందు దోషము లేదు. కంచునందు నిత్తడియందును గలతామ్రముయొక్క చిలుము తగరముచే నశించెనుగాన వానియందు పాలుమొ

దలగునవి యుంచునెడ చిలుము పట్టుట లేదు. కేవలము తా
మ్రమునందు పాలు మొదలగునవి యుంచునెడ నప్పుడే చిలుము
పట్టును. మఱియు మదకరంబులు నగునుగాన రాగిపాత్రయం
దుంచినపాలు మద్యముతో సమాన మైనవని మునులు
నిషేధించిరి.

ఇనుము జలసంపర్కముచే త్రుప్పుపట్టును. కాన నిది
గ్రాహ్యము గాదు. ఏది కాచునప్పుడు మలము నివర్తించుట
కై వెలిగారము చేర్చుట నసహించునో, మఱి యేలోహము
లవణాదులచే నైర్మల్యము నొందునో, మఱియెద్ది చన్నీరుంచిన
వికారము నొందదో ఇంకనెద్ది సులభముగ కరుగకుండునో అది
యే పానయపాత్రమున కుపయోగించును. దీనింబట్టి తగర
ము, సీసము, ఇనుము నివర్తింపగా, రాగి, కంచు, ఇత్తడి, రజి
తము సువర్ణము వీనికి గ్రాహ్యత్వ మేర్పడియెను. తామ్రపా
త్రమునందు చన్నరుంచిన నె గుణము కలదుగాని వేడినీరుంచిన
గుణము లేదు. కావున చన్నరుగ్రహించుటకే తామ్రపాత్రము
పయోగించును. కంచుపాత్రముగాని ఇత్తడిపాత్రముగాని
గ్రహించునెడ వానిలోనిజలము వెంటనే పానము చేయవలయు.
వెండి బంగారు వీనిచే జేయంబడినపాత్రములయందు జలము
నాలస్యముగా నునిచినకాలది గుణములనే కలిగియుండు.

భోజనపాత్రనిర్ణయము.

ఇక భోజనపాత్రము నిర్ణయింపబడును. సౌవర్ణరా

జలపాత్రములయందును, అరటియాకునందును, కుట్టినయాకులయందును భోజనము చేయుట సంభవించుచున్నది. మదము గలిగింపనియాకులకును, చిలుము పట్టనిలోహములకును ఇందు ఉపయోగముకలదు. పులుపురసము తగులునెడ తామ్రపాత్రము చిలుముపట్టును గాన దీనికి పాసినపాత్రమునందే గాక భోజనపాత్రమునందు వినియోగము లేదు. ఇక, బంగారు, వెండి, కంచుననువానికే యిందు వినియోగము గలదు. ఇందు లోహస్వభావమునుబట్టి సువర్ణరజతములకు పరిమాణము లేదు. కంచుపాత్రముమాత్ర మిరువదినాలుగుపలములుండవలయునని మహర్షులు స్వానుభవముచే పరిమాణము నిర్ణయించిరి.

ఆకులలోపల వగరురుచిగలవియై మదకరములుగాని, మదక్షయకరములుగాని కాని యాకులకే భోజనపాత్రమున గ్రహణము కలదు. వేరురుచిగలవాని కిందు నిషేధము కలదు. వగరురుచికి జీర్ణకారిత్వము మొదలగుగుణములు కలవు. మఱియు, మూలవ్యాధి, అతిసారము, గ్రహణి మొదలగువానిని వగరురుచి నివర్తింపఁజేయునని వైద్యకమునఁ జెప్పఁబడియున్నది. భుజించువానికి, జీర్ణశక్తి యపేక్షితమైనదిగాన నద్దానికై యీగుణముగలపత్రములు నిర్ణయింపఁబడియెను.

సువర్ణరజతములయందు నట్టిశక్తి గలదు. ధాతుసామ్యము నొనరించుశక్తి సువర్ణమునందు నిరుపమానమైనది.

కావుననె సన్నిపాతమునందు కనకక్వాథమును వైద్యులు విని యోగించుచున్నారు.

కావుననే భోజుడు చారుచర్యయందు శ్లో॥ సౌవర్ణం భోజనస్థానం పథ్యం సౌభాగ్యపుష్టికృత్। బృంహణం విషదోషఘ్నం వాతపిత్తవినాశనం॥ సువర్ణరచిత మగుభోజనపాత్రము హితకరము, సౌభాగ్యమును, పుష్టినిగలిగించునదియు, ధాతువృద్ధికరంబును, విషదోషమును, వాతపిత్తమును హరించునదియు నగునని వచించెను. మఱియు, శ్లో॥ రౌప్యం శుద్ధహేమం స్నిగ్ధం వాతఘ్నం కఫపిత్తహృత్। రోచనం లేఖనం హృద్యం కాంతికృత్ శ్రేయసాస్పదం॥ రజతనిర్మిత మగుభోజనపాత్రము త్రిదోషముల హరించునదియు, అరోచకమును పోగొట్టునదియు, కర్షణాకికాన్సకారియు, కాంతిని గలిగించునదియు శుభకరమైనదియు నని రజతపాత్రభోజనగుణమును వచించెను. శ్లో॥ భోజనం జయతి కాంస్యజపాత్రే రక్తపిత్తపరిసర్పణమాశు। హృద్యమాశు రుచిదం రుచికాంతం భోజనం జయతి నేత్రగదానాం॥ కంచుపాత్రయందు భోజనము రక్తపిత్తమును హరించునదియు, అరోచకమును పోగొట్టునదియు, నేత్రరోగముల హరించునదియు నగునని వచించెను. శ్లో॥ అతిశుచి లఘు భుక్తం పత్రపాత్రే కదళ్యాఃకఫపవనహరం స్యాత్ బల్య మారోగ్య కారి। జనయతి తను కాంతిం కామినీసంగ మేచ్ఛాం విశద మనలదీప్తింపిత్తశాం

త్రించ జన్గో॥

అరిటియాకునం దగు భోజనము కఫవాతముల నడంచును మఱియు, బలమును, ఆరోగ్యమును, శరీరకాంతిని, కామోద్రేకమును, అగ్నిదీప్తిని, పైత్యశాంతిని చేయును.

శ్లో॥ పలాశభోజనం శుద్ధం వాతశ్లేష్మహరం లఘు। గుల్మశూలోదరానాహశోషఘ్నం దీపనపాచనం। పాలాశం పిత్తకృచ్ఛుద్ధం వాతశ్లేష్మహరం పరం। గుల్మదోషప్రశమనం సర్వోదరవినాశనం। పలాశపత్రోదరసేవనేన పలాయనం గుల్మసహోదరాణాం। సశ్లేష్మమారుతాని సమారుతాని సర్వోదరాంతే పరిహృత్య పిత్తం॥

మోదుగాకులవిస్తరియందు దగు భోజనము వాతమును, శ్లేష్మమును హరించును. గుల్మమును, శూలలను, ఉదరరోగమును, శోషరోగమును. దీపనమును. పాచనమును గలిగించును. పైత్యమును చేయును.

శీఘ్రభోజనము.

స్నానము ఆలస్యముగాఁ జేయుట విహితమైనట్లు భోజనము శీఘ్రముగాఁ జేయవలయునని విహితమైనది. అట్లుగాక, భోజనము ఆలస్యముగాఁ జేయునెడ బాహ్యవస్తుసంసర్గము వలన భోజ్యమునందు శుష్కత్వ మేర్పడును. అది యెట్లనిన.

అన్నము, శాకాదులును నుడుకుచున్నప్పుడు వానినుండి విమతుల్య మగునావిరి వెల్వడి అది యచ్చటిగాలితోఁ జేరియుం

డును. ఆవిరిసంబంధములైనయాయణువులు అన్నము వేడిగా నుండునంతవరకు నందుఁ జేర నేరవు. మఱియుఁ జల్లపడినయ న్నము జీర్ణము కానేరదు. కావుననే వైద్యులు చల్లపడినది శుక్తాన్నముగావున నది కూడదని నిషేధించియున్నారు. అట్టి శుక్తాన్నమును భుజించువారలకు అజీర్తిమూలమున విషూచి కాదివ్యాధులు కలుగుచున్నవి. విషూచి కాదివ్యాధులు దుష్టాన్నభోజనము చేయువారియిండ్లయందే ప్రవేశించుట దీనికి నిదర్శనము. కావున శీఘ్రభోజనము విహితమైనది. సంఘమునందు భోజనము శీఘ్రముగా కానేరదను కారణముననే నిషేధింపఁబడెను.

భోజనమునవిషిద్ధములు

ఇదిగాక, ఒరులనొక్క శ్వాసాములు చేయునను, నూ హా ను ఒరులంతో నేకపంక్తియు నిషేధింపఁబడియెను.

గౌతముడు శ్లో॥ అప్యేకపంక్త్యా నాశ్నీయాత్ బ్రాహ్మణైః స్వజనైరపి। కోహి జానాతి కింకస్య ప్రచ్ఛన్నం పాతకం భవేత్। ఏకపంక్త్యుపవిష్టానాం దుష్కృతం యద్దురాత్మనాం। సర్వేషాం తత్సమం తావత్ యావత్పంక్తి ర్నభిద్యతే॥

స్వజనులతోనైన నేకపంక్తిగా కలిసిభుజింప కూడదు. ఎవ్వనియం దెట్టిదమగుపాప మున్నదియో అదియెట్లు తెలియును? పంక్తి భేదింపకుండునెడ నొకపంక్తిగాఁ గూర్చుండిన వారిలో నుండినపాపాత్ములపాపములందుఁ గూర్చుండినవారి నం

దఱిను సమానముగాఁ జెందు నని గౌతముఁడు వచించెను. దీనింబట్టి వేరుపంక్తిగాఁ గూర్చుండ నగునని తెలియుచున్నది.

ఆకారణముననే పైతృకాదులయందు భోక్తలను భిన్నపంక్తిగాఁ గూర్చుండఁబెట్టుచున్నారు. పంక్తిభేదముతో గూర్చుండఁబెట్టుటకు వీలుకానియప్పుడు.

శ్లో॥ అగ్నినా భస్మనాచైవ స్తంభేన సలిలేనవా। ద్వారేణ చైవ మార్గేణ పంక్తిభేదో బుధైః స్మృతః॥ అని గౌతముండును,

శ్లో॥ ఉదకంచ తృణం భస్మ ద్వారం పంథా స్తథైవచ। ఏభి రంతరితం కృత్వా పంక్తిదోషో నవిద్యతే॥ ఉదకము తృణము, భస్మము, ద్వారము, దారి ఇయ్యవి నడుమనుండు నెడ నేకపంక్తిదోషము లేదని యముఁడును వచించిరి.

వీనిలో అగ్నికి, భస్మమునకును సర్వశోధకత్వము లోఁగడ చెప్పఁబడియె. తృణజాలికి దుష్టమలముల నాకర్షించుశక్తి కలదుగాన నది నడుమనుండు నెడ పంక్తిదోషము లేదని చెప్పఁబడియెను. ఆకారణముననె మేకలు మొదలగువాని నడుమ నుండి పోవలసివచ్చినప్పుడును తృణమును గ్రహించిపోనగు నని విధింపఁబడియెను. సలిలమునకును శోధకత్వము ప్రసిద్ధమే.

మఱియు, నాగ్న్యగారే నచాకాశే నచ దేవాలయాదిషు॥ అనియు నిషేధము కలదు. ఇందు దేవాలయము, అగ్నిగృహంబును పవిత్రములైనవిగావున నచట నుచ్ఛిష్టాదిసంసర్గము కలుగు ననునాశయముతో భోజనము నిషేధింపఁబడియెను. ఆ

కాశమున పక్షులు మున్నగునవి సంచరించు చుండునుగాన నిరావరణప్రదేశమున భోజనము నిషేధింపఁ బడియెను.

స్త్రీలతోఁగూడ నేకకాలమున భోజనము నిందింపఁబడుటచేఁ గూడదు. అది యెట్లనిన,

శ్లో॥ న భార్యాదర్శనే శ్నీయాత్॥ శ్లో॥ నబ్రహ్మకీర్తయన్నాపి ననిశ్శేషం నభార్యయా॥ భార్య చూచుచుండగను, వేదము చదువుచును నిశ్శేషముగను, భార్యతోఁగూడను భుజింపఁగూడదు. అని నిషేధింపఁబడియెను.

నిశ్శేషముగా భుజింపఁగూడదనుటచే భార్యార్థమై మిగిలింపవలయునని యేర్పడుచున్నది. కాన్పునసే వృద్ధమనువు.

శ్లో॥ భార్యాభృత్యదాసేభ్య ఉచ్ఛిష్టం శేషయేద్ద్విజః॥ భార్య, దాసులు మొదలగువారికై ఉచ్ఛిష్టము శేషింపవలయునని వచించెను. దీనింబట్టి భర్తయుచ్ఛిష్టము భార్య భుజింపవలయునని తెలియుచున్నది. ఈకారణముననే భార్యతోఁగూడ నేకకాలమునందు భోజనము కూడదు. అయినను మార్గాదులయందు దాకానేకప్పుడు ఏకకాలమున భోజన మనుమతింపఁ బడినది.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణ్యా భార్యయా సార్ధం క్వచిద్భుంజీత వాధ్వని। అన్యవర్ణస్త్రియా సార్ధం భుక్త్వా పతతి తత్క్షణాత్॥

సమానకులోత్పన్న యగుభార్యతోఁగూడ మార్గమధ్య

మున నొకప్పుడు భుజింపవచ్చుననియు, హీనకులజయగు భార్య తో గలిసి భుజించునెడ తత్క్షణమే పతితుఁడగుననియు భావము. దీని ననుసరించియే,

శ్లో॥ బ్రాహ్మణ్యా సహ యోశ్నీయా దుచ్ఛిష్టంవా కదాచన
నతస్య దోష మిచ్ఛంతి నిత్యమేవ మనిషిణః॥

సమానకులోత్పన్నయగు భార్యతోఁగూడ నొకప్పుడు కలిసి భుజించినను దోషము లేదను వచనముఁగుఁనను ఒకప్పుడను టచే బాధకము లేదని మాధవాచార్యులవారు వచించియున్నారు.

పాశ్చాత్యులైననో భార్యతో గలిసి భుజించుటయే న్యాయ్యమని గ్రహింతురు.

కాని యిచట నిది తెలిసికొనవలయు. తఱుచుగ గృహస్థుఁడు భార్య కెదురుగా నుండునెడ కామవశత నొందుట కలదు. మనుష్యునిశక్తి స్త్రీని గాంచినంతమాత్రమున స్త్రీయందుఁ బ్రవేశించును. ఈకారణమున స్త్రీలసాన్నిధ్యమున భుజింపఁగూడదని నిషేధింపఁబడియెను.

మఱియు, దంపతులలో నొకరు నోరుదెరుచుట నింకొకరు గాంచునెడ నిరువురకు పీడాకరమే యని వైద్యమున నెక్కువ యనుభవము గలవారు వచించుచున్నారు. ఈకారణము ననే, శ్లో॥ నభార్యాదర్శనే శ్నీయాత్॥ భార్య చూచుచుండఁగ భుజింపఁగూడదని పురుషునకును, శ్లో॥ నాంజంతీమపి నాశ్నంతీం భా

ర్యా మా క్షేత కర్హిచిత్॥ భార్య అభ్యంజనము చేసికొనుచుండగను, భుజించుచుండగను, చూడగూడదని స్త్రీకిని నిషేధము కనఁబడుచున్నది.

మఱియు, దంపతులు ఏకాంతమున గూర్చుండి సరససల్లాపము లాడుకొనుచు నొక్కపాత్రమునందు నొకరొకరి గోళ్లు తగిలినపదార్థమును నిర్వురు భుజించునెడ తత్కాలమునను యనేకరోగము లాశించును. మనుజునినఖాగ్రమునం దనేకదోషములు కలవని యందఱెఱింగినదేకదా?

ఇతరదృష్టినిషేధము.

ఇదిగాక, ఇతరులు చూచుచుండగ భుజింపఁగూడదు. ఏలన, దృష్టిదోషము పెద్దది. అది ప్రసంగవశమున నిచట కొంచెము నిరూపింపఁబడును.

లోకమున కంటిదోషము సాంక్రామికరోగములయందు జేరునుగాన నాదోషమొకమనుజునివల్లనుండి వేరొకమనుజునిఁ జెందునని పండితు లంగీకరించియున్నారు. దృష్టిదోషము సర్వపదార్థములను చెందునదియైనను వేడియన్నమును శీఘ్రముగాఁ జెందును. ఏలన నేత్రదోషము నాకర్షించుటయందు వేడియన్నమున కధికశక్తి కలదు.

కావుననే, చికిత్సకు లనేకములగు నేత్రరోగముల యందు సుఖోష్ణ మగునన్నమును గ్రహించి యందు గొంచెము నవనీత ముంచి యద్దానిని కంటికి పలుమారు రద్దుకొనుచుం

డునెడ నేత్రరోగములు పోవునని చెప్పుచున్నారు. ఆమాట సఫలమే యగుచున్నది. దీనింబట్టి అన్నము నేత్రదోషముల నాకర్షించునది యని స్పష్టపడుచున్నది. కాబట్టి, భుజింపం బహువేడియన్నమును దుష్టులు, రోగగ్రస్తులు, పాపులు మొద లగువారు చూచునెడ నాయన్నమునందు దోషములు నిశ్చయ ముగా సంక్రమించునని స్పష్ట మగుచున్నది. కావున భుజించు వారు, వడ్డించువారును దప్ప యితరు లాం చూడరాదు, ఆకా రణముననే.

శ్లో॥ ఉదక్యాద్యపి చండాలం శ్వానం కుక్కుటమేవచ
భుంజానో యదిపశ్యేత్తు తదన్నంతు పరిత్యజేత్॥
శ్లో॥ కేశకీటావపన్నంచ ముఖమారుత వీజితం।
అన్నం పర్యుషితం విద్యాత్ తస్మాత్ తత్ పరివర్జయేత్॥

చండాలుని, కుక్కను, కోడిని, చూచుచు భుజింపం గూడదు. వెండ్రుకలు పురుగులు, చేరినదియు నోటిచే నూదంబడినదియు, నగునన్నము రాక్షసముగాన నద్దానిని విడువవల యునని చెప్పంబడియున్నది.

కేశకీటసంస్పృష్టనిషేధము.

కేశకీటసంస్పృష్టమునెడ విశేషము కలదు. ఏమనిన, సూ॥ తం దేశం పిండ ముద్ధృత్య భస్మనాద్భిః ప్రోక్షయతీతి॥ అన్నము నందు కేశకీటాదులు చేరియుండునెడ నచటియన్నమును తీసివై చి కడమయన్నముపై భస్మోదకముల ప్రోక్షించి గ్రహింపనగు

నని ప్రాయశ్చిత్తము విధింపఁబడియున్నది. ఈప్రాయశ్చిత్తముపక్వమైనయన్నమునకు కేశకీటాదిసంసర్గము కలిగినప్పుడే వినియోగించుగాని యన్నము కేశకీటాదులతోఁ జేరియుడికినయెడ నుపయోగింపదు. ఏలన, కీటాదులతో నుడికినదానియందు విషాదిదోషములు సంభవించుగాన నట్టిపదార్థములను విడుచుటయే ఉచితము. భస్మమునందు మలహారత్వము, మహోష్ణత్వము, క్షారరూపత్వము, విషహారత్వము మొదలగుగుణములు గలవుగాన దానిచే కేశకీటాది సంసర్గదోషము నశించుట వింత కాదు.

కావున నే,భోజ్యపదార్థమునందు పరిషేచనమునకు ముందు నియతముగా భస్మమును చల్లవలయునని యాశ్వలాయనకల్పసూత్రమునందు విధింపఁబడియున్నది.

విపరీతశబ్దశ్రవణనిషేధము.

భోజనకాలమునందు కొన్నివిధములగు శబ్దములను వినఁగూడదని మహర్షులు నిషేధించియున్నారు. ఎట్లనిన,

శ్లో॥ చండాలపతితోదక్యావాక్యం శ్రుత్వా ద్విజోత్తమః।
భుంజీత గ్రాసమాత్రంతు దిన మేక మభోజనం॥

శ్లో॥ కాహళశ్రావణగ్రాహ్ణో శ్శక్ర స్యోలూఖలస్యచ
ఏతేషాం నినదం యావ త్తావత్కాల మభోజనం॥

చండాలుఁడు, పతితుఁడు,బహిష్ఠ వీరివాక్యము విని బ్రాహ్మణుఁ డొకగ్రాసమాత్రమును భుజించునెడ నాదిన మంత

యు నుపవసింపవలయు. భేరి, కాకి, శిల, ఉరుము వీనిశబ్దము వినఁబడుచుండు నంతదనుక భుజింపఁగూడదు. అని మొదలుగా వచనములు కనఁబడుచున్నవి.

శబ్దతత్త్వము.

ఇందగురహస్య మేమనిన, భేరి, కాకి, మనుష్యుఁడు, మేఘము, శిల మొదలగుస్థానములనుండి వెల్వడినశబ్దములు వాని వానిస్థానముల యవయవములతోఁగూడియు గాలివలన నంతట వ్యాపించుచుండును. గుణిని విడిచి గుణము ఉండనేరదుగాన శబ్దము పారినంతవరకు నధికరణాంశములు వ్యాపించుచున్నవని యంగీకరింపవలయు. ఆయవయవము లతిసూక్ష్మములుగాన దృష్టికి గోచరింపవు.

ఇట్లే గంధము వ్యాపించినదేశమంతటను గంధద్రవ్యము యొక్క సూక్ష్మావయవములు వ్యాపించియున్నవని సూక్ష్మమతు లంగీకరించుచునేయున్నారు. కావుననే, భర్తృహరి॥

శ్లో॥ సర్వతః పరిచీయన్తే శబ్దాఖ్యాః పరమాణవః॥

శబ్ద మనుపేరుగలపరమాణువు లంతట వ్యాపించుచుండునని వచించెను.

శబ్దములకు ద్రవ్యరూపత్వము, అణుత్వము, విభుత్వము మొదలగువ్యవస్థలు వ్యాకరణమునందును, మీమాంసయందును నిరూపింపఁబడియున్నవి.

అందగునిష్కృష్టార్థ మిది. శబ్దములు ద్రవ్యరూప

ములే. వానికి ధ్వనులు గుణములు. అవియు, ప్రతిస్థానమం దును స్థానగుణముచే భిన్నములై యుండును. ఇయ్యవి పరా శ్రితములై పంచభూతములయందున్నవియై సర్వమునకు కార ణభూతము లగుచున్నవి.

దండఘట్టనము, తాల్వాద్యాఘాతము, సంఘర్షము మొదలగువానిచే నవి యభివ్యక్తిని పొందుచుండును.

ఈశబ్దములు కారణబలమునుబట్టి వెల్వడుచు పరిమిత దేశమును సంక్రమించుచున్నవిపోలె ధ్వనింబట్టి తెలియుచు న్నవి. చలనధర్మము, స్పర్శగుణము గలిగి యంతట పూర్ణమై నవాయువు ఎల్లపుడు తెలియఁబడక, విసనకర్ర మొదలగువాని కదలికచేఁగలిగి అభివ్యంజకపదార్థముయొక్క వేగమున కను గుణముగా కొంతదేశమునే వ్యాపించుగాని, దూరదేశమునకు పోనేరదు. అట్లే శబ్దంబునని యెఱుంగవలయు.

ఇంక, భేర్యాదిశబ్దములలో చర్మాద్యంశము లుండును. గాన వానిధ్వని కఠినమై చెవులకు బాధక మగుచున్నది.

అట్లు, ఠాంకారము, అశనిపాతము లోనగుశబ్దములు కర్ణేంద్రియమును లోపింపఁజేయుచున్నవి.

మఱియు, పరేతపటహము మొదలగువానిధ్వనులు వినఁ బడఁగనే హేతువును తలపింపఁజేసి హృదయకంపము గలిగించు ననుటయు తెల్లమె.

ఈకారణముననే శుభకర్మములయందు మంగళవాద్య

ఘోషముచే తుమ్ము మొదలగు ప్రతికూలశబ్దములశ్రవణము వారింపఁబడుచున్నది.

శబ్దములయం దధికరణాంశములు చేరియుండుటనే యవిపర స్పరభేదము గలిగియున్నవి. కావుననె యిప్పటిశోధకులు ఇదికంచుమ్రోతయనియు, నిదియిత్తడిమ్రోతయనియు శబ్దము నుబట్టియె లోహమును గనిపట్టుచున్నారు. ఇది భేరీశబ్ద మనియు, నిది దేవదత్తునిశబ్ద మనియు ననుభవమునుబట్టి యెల్లరు ను గ్రహించుచున్నారు. వీనియందు ధర్మభేదము లేనిచో శబ్ద భేదము గ్రహింపఁబడదు.

కావున ప్రతిశబ్దంబునందును ధర్మభేదము గలదనియు దీనికి ద్రవ్యభేదమే మూల మనియు, దానింబట్టి ద్రవ్యగతము లగుగుణదోషములు శబ్దములయందు నుండుననియు స్పష్టమగు చున్నది.

మఱియు, మాంసము దిను మృగములు, కాకులు మొదలగువానిశబ్దము ఉద్వేజకమగుచున్నది. చిలుకలుదినుకోయిలలు మొదలగువానిశబ్దము వీనుల కింపగుచున్నది.

ఇట్లు, స్థానగుణములు శబ్దములయందుఁ జేరియుండుట నిశ్చితముగాన చండాలాద్యధికరణగుణములు వారివారిశబ్దముల యందుఁ జేరియుండునని స్పష్ట మగుచున్నది. ఈకారణముననే భోజనకాలమునం దాయాశబ్దములు వినుట యనిష్టమని యెంచి మునులు నిషేధించిరి. దుర్గంధము దుఃఖహేతువైన

ట్లును, సుగంధము సుఖహేతువైనట్లును సుశబ్దదుశ్శబ్దంబులును సుఖదుఃఖజనకము లగును.

కావున, స్పష్టముగా నావిర్భవించినదోషములుగల బహిష్ఠాదులశబ్దములను వినునెడ నవి తనశరీరమునఁ జేరును. ఇట్టిమలినాంశములు జేరునెడ శరీరము మలిన మగుటకు సంశయ మేమి కలదు? అపుడు శరీరము నిర్వ్యాపారముగా నుండలేదు. భక్షణాసక్తమై యున్నది. కావున నప్పుడామలినాంశములు నాహారమునఁ బ్రవేశించును. కావున నట్టిదుశ్శబ్దశ్రవణ మప్పుడు నిషేధింపఁబడియె.

మఱియు, కాహాళశబ్దముచే ప్రేతపటహాదులు గ్రహింపవలయు. ఇందు.ఇంకాకరహాస్యము కలదు. భుజింపఁబడున న్నము ఏభావముతో భుజింపఁబడుచున్నదో ఆభావముతోనే పరిణమించి ఆభావమునకే పుష్టిని గలిగించును. ఎట్లనిన,

ఒకఁడు కోపించి పరులను దూషించుచు భుజించెనేని వాఁడు భుజించినయన్నము మిగుల క్రోధమునే గలిగించుచున్నది ఇఁక నొకఁడు కామినిం గాంచుచు దానిని తలంచుచు భుజించెనేని వానికి కామమునే వృద్ధి నొందించుచున్నది. కావున నాయాపదార్థముల స్మృతికి హేతువు లగుశబ్దములు వినుటయు నిషేధింపఁ బడియెను. అట్టివారలతో సంభాషణాదులును ప్రసక్తించునని భోజనకాలమునందు వ్యర్థాలాపంబును నిషేధింపఁబడియెను.

విశేషించి ప్రాణాగ్నిహోత్రమునందు శ్లో॥ అనిందన్ భక్షయే న్నిత్యం వాగ్యతో న్న మకుత్సయన్। పంచగ్రాసాన్ మహామౌనం ప్రాణాద్యాప్యాయనం హితత్॥ అన్నమును నిందింపక మౌనముతో నైదుకబళములను గ్రహింపవలయు. అది పంచప్రాణములకు తృప్తికరం మగు. అనుచోట నిందింపక అను పదముచేత భోజనసమయమున మనస్సునకెక్కువసంతోష మావశ్యకమని సూచింపబడియెను. ఆకారణముననే పుత్రాదులతోఁగూడి భుజింపవలయునని చెప్పఁబడియె.

స్నానముచేసి కృతకృత్యుండై చందనానులిప్తుండై నిర్మలాంతఃకరణముతో విపరీతధ్వనులు లేనిప్రదేశమునందు సానందముగా భుజింపవలయు. ఎచ్చట నిచెప్పఁబడినయంశములకు లోపము గలదో అచ్చట భుజింపఁగూడదు. అట్లు స్మశానమునందు దారియందును భోజనము నిషేధింపఁబడియెను. స్మశానాదులయందు మనస్సు ఉద్వేగము గలదై యుండును. అటులే దేవాలయము శూన్యాగారము మార్గము మొదలగువానియందును గృహస్థునకు స్థిరాసనము సంభవింపదు.

భోజ్యరసక్రమ నియమము.

భోజనమునందు రసములకు క్రమంబును చెప్పఁబడియున్నది. ఎటులన, శ్లో॥ భుంజీయా త్తన్మనా భూత్వా పూర్వంతు మధురం రసం। లవణామ్లౌ తథా మధ్యే కటుతిక్తాదికాం స్తతః॥

శ్లో॥ ప్రాగ్ద్రవం పురుషోశ్నీయా న్మధ్యేతు కఠినాశనం॥

అంతే పునర్ద్రవాశీతు బలారోగ్య నముంచతి॥

మొదట మధురరసమును,నడుమ లవణామ్లరసములను, కొనకు కారము చేదు వగరు రసములను గ్రహింపవలయు. మొదట ద్రవాహారమును, నడుమ కఠినాహారమును, కొనకు తిరుగ ద్రవాహారమును గ్రహించువాఁడు బలవంతుఁడు నా రోగ్యవంతుఁడు నగును. అనుటచే భోజనమున బలారోగ్య ములు ప్రధానములని ఏర్పడుచున్నది. అందు గనఁబరుపఁబడిన రసక్రమము బలారోగ్యములను వృద్ధి బొందించునదియే యగు

ఇందు షడ్రసములు పురుషున కావశ్యకములు. వా నిలో మధురము ముఖ్యమైనను ఇతరరసములవలె శరీరమున కుపకారకమైనది కాదు. ఐనను మధురము సాత్వికాహార ము, కావునను, మొదట గ్రహింపఁబడినరసమే ఎక్కువగుణము ను గలిగించునదిగానను నదిముందు విధింపఁబడియెను. మ ధురము సాత్వికాహారము, కట్వాదులు రాజసాహారములు,పూ త్యాదులు తామసాహారములనియు భగవద్గీతలయందుఁ జెప్పఁబ డియున్నది. శ్లో॥ ఆయుస్సత్వబలారోగ్యసుఖప్రీతివివర్ధనాః। రస్యా స్స్నిగ్ధా స్థిరా హృద్యా ఆహారా స్సాత్వికప్రియాః॥ కట్వామ్లలవణాత్యు ష్ణతీక్ష్ణరూక్షవిదాహినః। ఆహారా రాజస స్యేష్టా దుఃఖశోకామయప్రదాః॥ యాతయామం గతరసం పూతిపర్యుషితంచ తత్। ఉ చ్ఛిష్టమపిచామేధ్యం భోజనం తామసప్రియం॥

ఆయువు సత్వము, బలము, ఆరోగ్యము, సుఖము, సం

త్రోషము వీనినివృద్ధి బొందించునవియు రుచిగలవియు. చమురుగలవియు, మనోజ్ఞములునగు నాహారములు సాత్వికుల కిష్టము లగు. కారము, పులుపు, ఉప్పు, ఎక్కువవేడి, చమురులేకుండునవి. విదాహకరములునై దుఃఖమును, రోగమును గలిగించునాహారములు రాజసుల కిష్టములగు. చల్లారినవి, రుచితప్పినవి, దుర్గంధముగలవియు, పాచివి, ఉచ్ఛిష్టములు, అపవిత్రములు నగుపదార్థములు తామసుల కిష్టము లగును.

ఇందు మొదట సాత్వికుల కిష్టము లగు నాహారములలో మధురము చేర్పఁబడెను. సాత్వికాహారమునకు ఆయుస్సు, సత్వము, బలము, ఆరోగ్యము ఫలమని చెప్పఁబడియెను. సత్వమనగా, తపోనిష్ఠ కుపయోగించునాత్యంతికశమము దమము నగు. ఆయుర్యాది ఇట్టి నియతాహారముచే కలుగును. కావున, కేవలమనురరసమునందు కేవలము సాత్వికుఁడగుపరమహంసతుల్యునకు ప్రవృత్తి సఫల మగును. గృహస్థునకు గుణత్రయకార్యము లుండుకావున వీని కందు ప్రవృత్తి సఫలము కానేరదు. కాఁబట్టి త్రిగుణములను వృద్ధి నొందించునాహారమే గృహస్థున కర్హమగునని యెంచి అన్నిరసములు సముచ్చయముగా విధింపఁబడియెను. ఇందు సత్వ మధికముగా కోరఁదగినది కావున సత్వవృద్ధికర మగుమధురాహారము ముందు భుజింపఁదగినదిగా నిర్దేశింపఁబడియెను. అందు తెలియుగా సత్వనిష్ఠులు మధురమునందాసక్తిగలవారును, రాజసులు కట్వాహారము

నందు ప్రేమగలవారును, తామసులు పర్యుషితాన్నములయందు ఇష్టముగలవారు నగుచున్నారు.

మఱియు, మధురరసము లేనిభోజనము దోషబాహుళ్యము గలిగించుననియు, దానినిమాత్ర ముపయోగించునెడ గృహస్థున కుపయుక్తమగువీర్యము కలుగనేరదనియు నన్నిరసముల విధించిరి.

భక్ష్యాభక్ష్యనియమము.

ఇఁక భక్ష్యాభక్ష్యనియమము కొద్దిగ నిరూపింపఁబడును. మాంస మభక్ష్య మని నిరూపింపఁబడియె. మఱియు లశునాద్యోషధులును సామాన్యముగా మదమునుగలిగించువస్తులన్నియు ద్విజులకుఁగూడవు.బలారోగ్యములకు బాధకముకానిదియు బుద్ధికి నభివర్ధకమైనదియు నగునాహారము గ్రాహ్యము. కళంజము (గంజాయి)కంటె నితరము లగునాకులు గ్రాహ్యములు, కందజాతిలో లశునాదులు విడువఁదగినవి. ధాన్యజాతియంతయు సామాన్యముగా గ్రాహ్యమగు. ఇందు సత్త్వశుద్ధి, బలము, ఆరోగ్యము ఇవి కలుగుటకై ఆహారమునకు నియమము లనేకములుకలవు. దీనికి ఫలంబు నధికంబుగనే కలదు. నిషేధింపఁబడినకొన్నిపదార్థములయందు మదకరత్వము కనఁబడుట లేదు. అయినను వానికి బలారోగ్యనాశకత్వము వైద్యకమునందుఁజెప్పఁబడియే యున్నది. మదకారిత్వము శాకాదులయందు ప్రత్యక్షముగా లేకున్నను, ఇంకొకప

దార్థములో జేరునపుడు మదాధిక్యమును గలిగించుశక్తి స్పష్టముగా గలుగుచున్నది. అట్లు సూక్ష్మజ్ఞులు గావున పదార్థముయొక్క పరిపాకమును బట్టి గలుగుగుణవిశేషము నెఱింగినమహర్షులు కొన్నిపదార్థముల నిరాకరించిరి. శ్లో॥ బలారోగ్యే యథాస్యాతా మవిరుద్ధేతు సంవిదా॥ అనున్యాయమున బుద్ధికి బాధకములు కానివై బలారోగ్యములను గలిగించు పదార్థములను విధించుటయందే మునులతాత్పర్యము.

అందు గొన్నిపదార్థములను విడుచుట దేశాచారమును బట్టియు కలుగుచున్నది. కావుననే మహర్షులు సూ॥ దేశాకృతికాలభావదుష్టాంశ్చ పదార్థాన్ వర్జయేత్॥ అని వచించిరి. ఇందుస్మశానాదిస్థలములయందు బుట్టినవి దేశదుష్టములు. పొట్లకాయ మొదలగునవి పాములు మొదలగువానివలె నుండుటవలనగా వున ఆకృతిదుష్టములు. గ్రహణాదులయందు పదార్థములు కాలదుష్టములు. భావదుష్టములు ప్రతిపురుషునకు వేరువేరగుచున్నవి. ఇట్లు విధించుమహర్షులయభిప్రాయ మేమనిన, భోజనమునందు ఎంతమాత్రము నసహ్యభావ ముండఁగూడ దని తెలియుచున్నది. ఇందునకే దేశనియమము, కాలనియమము భోజ్యనియమము, సహభోజననియమము, పంక్తిభేదనియమము, పాత్రనియమము, పరివేషనియమము, పాకనియమము, పక్తృనియమము, పానీయనియమము, నానారసక్రమనియమము, ద్రవకఠినాద్యశననియమము, స్నానాదినియమము, దృశ్యాదృశ్య

జనాంతరనియమము, కబళపరిమాణనియమము, కబళసంఖ్యా నియమము, వర్జ్యనియమము, వార్తానియమము, శాకనియమము, సహాయాదినియమము, వర్ణనియమము, ఆశ్రమనియమము, ఆచారనియమము మొదలుగా లెక్కలేని నియమములు విధింపఁబడియెను. ఈనియమములకు కొన్నిటికి ఫల మిందుసంగ్రహాముగా నిరూపింపబడియె గాన తక్కనియమములకును ఫలమిట్లే యూహించుకొనునది.

ఉత్తరాపోశనము.

ఇట్లు తాను తృప్తిగా భుజించినవాఁడై శేషమును కొంచెముగా గ్రహించి జలమును జేర్చి ఆచమనము చేయవలయు. పూర్వము ప్రాణాగ్ని హోత్రవిద్యయొక్క స్వరూపమును జెప్పినపుడు ఐదగ్నులయందు హావిస్సువలె హోమము చేయవలయునని నిరూపింపఁబడియె. దానికి ముందు హోమము చేయఁబడుహవిస్సునకు ఉపస్తరణము, ప్రోక్షణము అభిఘారణమును నివర్తింపఁబడియె. ఇప్పు డాక్రమమున శేషమునుచ్ఛిష్టము గోరువారలకొఱకు విడువవలయు. ఈసందర్భమున దేవలుఁడు శ్లో॥ ఉచ్ఛిష్టభాగధేయేభ్య స్సోదకం నిర్వపే దు. వి॥ అనివచించెను. దీనియభిప్రాయ మేమనగా, రౌరవ మను నరకమునందు చిరకాలమునుండి యున్నప్రాణులతృప్తికొఱకు నుదకముతోఁగూడ నుచ్ఛిష్టము విడువవలయునని తెలియ నున్నది.

ఇాదగురహస్య మేమనిన, కర్మపరిపాకవశమున నరకమును పొంది యున్నవారిలో కర్మశేషముచేత క్రిములు మొదలగుభౌమనరకజన్మముల నొంది యున్నవారికిని గృహస్థుడు సంపాదించునన్నముచే పోషణీయత్వము పూర్వము వైశ్వదేవ ప్రకరణమున జెప్పబడియెను. అందుగుక్కలకు, కాకికిని, బలిప్రదానము చెప్పటచే పశువులకు బక్షులకును పోషణీయత్వము ఏర్పడినది. ఐనను క్రిమ్యాదులకు మిగిలియున్నది. కావున వీనికి తర్పణము విధింపబడియెను. దీనింబట్టి సదాచారనిరతుడగునార్యుని భోజనము కేవలము తనకడుపు నిండించికొనుటకే కాదు. ఇతర పశువులు, పక్షులు. క్రిములు నితరులగునతిథ్యాదుల తృప్తికొఱకై యుపయోగించునని తెలియుచున్నది. ఈయభ్యాసముచే ప్రాణులయందు దయ అవశ్యముగా బొడముము. పరోపకారమునందు నియమము కలుగును. పరమేశ్వరునందు భక్తియు వృద్ధిబొందును. సర్వభూతదయ, పరోపకారప్రవణత్వము, పరమేశ్వరభక్తి, అనునవియేకదా మనుజులు కోరదగినవి.

ఇంక నింకొకయతిరహస్యంబును గలదు. కాకులు కుక్కలు మొదలగునవి మనుజులయొద్దయందు పరిచయముకలవియై యున్నవి. వానికి స్వభావముచేతనే అన్నాతురత్వము కలదు. పిపీలికాదులు నట్టివే యగు. వీనిజన్మము కర్మశేషమువలన పరతంత్రమై క్షుధాభంగురంబు నైయున్నది ఇట్టి జంతువుల

కు పరిశుద్ధ మగుసాత్వికాహారము నొసఁగునెడ బ్రహ్మవిద్యాని
ష్ఠు లగుసచ్ఛ్రోత్రియులకరతల సంపర్కంబున పవిత్రంబైన స
దాహారము నాస్వాదించినపుణ్యంబువలన కుక్కలు, కాకులు,
క్రిములును పరిశుద్ధి నొంది యనంతర ముత్తమ మగుమానవ
జన్మమునే పొందఁగలవు. జన్మాంతరప్రాప్తికి చరమవాసనయే
హేతు వగుఁగదా?

లోకమున, ప్రాణు లాహారమున కెప్పుడును దిరుగుచు
నది యెచ్చట సులభముగా దొరకునో యచ్చట సిద్ధ మగు
చుండును. ఎల్లప్పుడు నాచోటికి కాలము దప్పకుండ వచ్చు
చుండుననుట యనుభవసిద్ధము. ఇట్లు పశుపక్ష్యాదులును
ఎల్లపుడు నాహారప్రదుని ధ్యానించుచు కొనకు నట్టివాసనచే
నుత్తమజన్మమునే పొందుచుండును. వానివృత్తి కృతజ్ఞతా
రూప మైనది గావునమానవులయందుఁ బుట్టియు కృతజ్ఞత గలి
గి ఉత్తమగుణయుక్తము లై యగుచుండును. ఇట్లు ఆర్యులు
పశువులను పక్షులను క్రిములను అతిసులభముగా తరింపఁజేయు
చున్నారు. మహాత్ముల కిట్టిలోకోపకారప్రవణత్వము న్యా
య్యమే.

ఈవిధమున ప్రాణాగ్నిహోత్రవిధిని సమాప్తి నొందిం
చి తత్కాలమునందు లేచి ముఖమును హస్తములను పాదము
లను జలముచే గడిగికొనవలయు. ప్రాణప్రణాదులశుద్ధికై శు
ద్ధ్యాచమనము నాచరింపవలయు.

అనంతరము ప్రాణప్రేరకుఁడగుపరమేశ్వరుని స్మరించుచు కన్నులుమొదలగువాని స్పృశింపవలయును. నేత్రములను స్పృశించుటవలన మహాఫలము గలదు. ఎట్లనిన, భోజనకాలమునందు షడ్రససంసర్గము కలిగియున్న చేతిని జలముచే గడిగినను రసశేష మాచేతివ్రేళ్లను విడువకయే యుండును. అట్టివ్రేళ్ళతో కనుగ్రుడ్లను తాకుటవలన నేత్రరోగములు చాలవరకు శమించుచున్నవి. మఱియు నిట్టియభ్యాసమును ప్రతిదినము విడువక యాచరించువారికి తఱచుగ నెల్లరకు నలుబదియేండ్లకు తటస్థించుచున్న చత్వార మనుదృష్టిదోషము వచ్చుటయే లేదు. ఇది యనుభవసిద్ధమై యున్నది. దీనింబట్టి తక్కినయవయవముల స్పర్శమునకును ఫల మూహించుకొనవలయు. తరువాత కొంచెము నడువవలయు. ఇదియు సఫలమని శ్లో॥ భుక్త్వాశతపదంగచ్ఛేత్ ॥ అనుటచే ఆరోగ్యశాస్త్రవిదులు నంగీకరించుచునే యున్నారు.

ఇట్లు తిరుగుచు, ఇష్టదేవతను ధ్యానించుచును ప్రశాన్తచిత్తుఁడై భుజించినయన్నముచే తనచిత్తము సత్యమార్గమునందే ప్రవర్తించునట్లును. గర్వించి యథేచ్ఛముగాఁ దిరుగకుండునట్లును పరమేశ్వరుఁ బ్రార్థింపవలయు. ఈసందర్భమున విష్ణుపురాణమునందు

శ్లో॥ సత్యేన తేన యద్భుక్తం జీర్య త్వన్న మిదం తథా।
ఇత్యుచ్చార్య స్వహస్తేన పరిమృజ్యా త్తథోదరం॥

సత్యమార్గమున భుజింపఁబడినయన్నము ఆవిధముననే జీర్ణమగుగాక. (సత్యమార్గమునే వృద్ధినొందించుగాక యని భావము.) అని పలికి తనచేతితో కడుపు తుడువవలయు నని యున్నది.

దీనింబట్టి ఆర్యులభోజనము ఈశ్వరారాధనరూప మైనదియు, ప్రాణిసామాన్యమును తరింపజేయునదియు, ప్రాణినర్గము ను పోషించునదియు నగు. ఇట్లు భోజనవిధి కనంతరము గృహస్థునకు మాత్రము తాంబూలచర్వణము విధింపఁబడియెను. మార్కండేయుఁడు శ్లో॥ భూయోప్యాచమ్య కర్తవ్యం తత స్తాంబూలభక్షణం॥ అనివిధించెను.

తమలపాకు, పోకఫలము, సున్నము ఈమూడు చేరిన దానికి తాంబూలమని పేరు, ఇది దన్నియు నగురు కారము. అనురసములు ప్రధానముగా గలవి. ఈరసములకు, మహోపకారత్వంబును ఇంకను నాగు జేరుజాతీఫలాదులకు శుక్లవృద్ధికరత్వంబు నుండుటచే తాంబూలమునకు గృహస్థుఁడే అధికారియని నిరూపింపఁబడియెను, దీనికిని నియమములు కలవు.

శ్లో॥ సుపూగంచ సుపర్ణంచ సుచూర్ణేన సునంయుతం।
అదత్వా ద్విజదేవేభ్య స్తాంబూలం వర్జయే ద్బుధః॥

మంచిపోకలు మంచియాకులు మంచిసున్నము చేర్చి యీతాంబూలమును మొదట దేవతలకు బ్రాహ్మణులకు నర్పించి గ్రహింపవలయునని యర్థము. ఈశ్వరున కర్పింపనిది

యు బ్రాహ్మణుల కొసగినదియు నేదియైన గ్రహింపఁ జనదు. ఆర్యులు పరోపకారము పరబ్రహ్మవిద్యయు ప్రధానముగాఁ గలవారు గాన నిట్టు లాచరించుచున్నారు. తాంబూలచర్వణము విషయమున నాముని యే.

శ్లో॥ పర్ణమూలే మహావ్యాధిః పర్ణాగ్రే పాపసంభవః।
చూర్ణపర్ణం హర త్యాయుః శిరాబుద్ధివినాశనీ॥
తస్మా దగ్రంచ మూలంచ శిరాంచైవ విశేషతః।
చూర్ణపర్ణం వర్జయిత్వా తాంబూలం భక్షయే ద్బుధః॥

తమలపాకుతొడిమ భక్షించునెడ వ్యాధియు, ఆకుయొక్క కొన గ్రహించునెడ పాపంబును సంభవించు. సున్నపాకును భక్షించునెడ ఆయుష్షు తరుగును. తమలపాకు ఈనెలు గ్రహించునెడ బుద్ధి నశించు. కావున తమలపాకు యొక్క తొడిమను, సున్నపాకును విడిచి తాంబూలము భక్షింపవలయునని యున్నది. దీనింబట్టి తమలపాకుయొక్క తొడిమ ఈనెలు వీనియందు విషాంశము కలదని తెలియుచున్నది. వీనిలో సున్నపాకు సున్నమును చాలకాలము ధరించెనుగాన నందు క్షారమధికమగునని నిషేధింపఁబడియెను. ఇటులే యితరము నూహించుకొనవలయు. ఇట్లు తాంబూలంబు నీశ్వరార్పితంబే గావున దానినములునపుడును దేవతాస్మరణము సిద్ధమేయని యెఱుంగునది.

ఇది మాధ్యాహ్నికప్రకరణము.

ఇఁక నపరాహ్ణప్రకరణ మారంభింపఁబడును. అపరాహ్ణమనఁగా పందొమ్మిదవగడియ మొదలుకొని యిరువదినాలుగవ గడియవరకు నారుగడియలకాలము. ఈకాలము తెలియుఁగా గృహస్థులకు సంగవకాలమువలె లోకయాత్ర కుపయోగించును. మఱియు నీకాలము. పరసేవనాదిదుఃఖములు, కృష్యాదికష్టంబులును లేనివారికి సత్కథాశ్రవణమునకును ధర్మశాస్త్రపరిశీలనమునకు నుపయోగించును.

ఇట్లు కృతకృత్యులును, పరమేశ్వరు నారాధించినవారును, అర్థుల నాదరించినవారును, భోజనసుఖము నొందినవారునగు జనులకు వ్యవహారావలోకనము కలుగునెడ మిగుల లాభకరము గునని యపుడు లోకయాత్ర విధింపఁబడియె.

ఇది అపరాహ్ణప్రకరణము.

సాయాహ్నప్రకరణము.

ఇపుడు సాయాహ్నకకర్మముయొక్క రహస్యము నిరూపింపఁబడును. సర్వకర్మంబులకును సాయాహ్నంబున నుపక్రమము శ్లాఘ్యము. దానిఫలము పదంపడి తెలుపంబడును. ఇది పగటిమొదవభాగము, ఆరుగడియలకాలమగును. కాలతత్వం బెట్టిదనిన.

కాలతత్వము.

కాలము సర్వంబును కల్పించు ననువచనమువలన సర్వకర్మములచే పూజ్యుం డగుపరమేశ్వరుఁడు నిత్యకాలస్వరూపుం డనుట యార్యుల కందఱకును సమ్మతమైన యంశమే. శాస్త్రములయం దాపరమేశ్వరుఁడే జగమున కాధారభూతుఁడని యున్నది గోపథబ్రాహ్మణమునందు, దినస్వరూపుండును, పక్షరూపుఁడును, ఋతురూపుండును, అయనరూపుండును, సంవత్సరరూపుఁడు నగుపరమేశ్వరుఁ డాయాకాలములయందుఁ జేయంబడు కర్మములచే నుపాసింపఁబడుచున్నాఁడని చెప్పంబడియెను. అందు సంవత్సరము గొప్పదియైనను దినమునందును దానిధర్మము నతిదేశించి యార్యులు కాలము నుపాసించుచున్నారు. అందు పగటికి సూర్యుఁడు దేవత. ప్రతిపగలురూప మైనసంవత్సరమునకు ఉత్తరాయణము గొప్పదేవత యగు. అట్లు రాత్రికి చంద్రుఁ డధిదేవత. ప్రతిరాత్రిరూప మగుసంవత్సరమునకు దక్షిణాయనము గొప్పదేవత. శ్రు॥ యఏవ విద్వానుదగయనే ప్రమీయతే దేవానామేవ మహిమానం గత్వా ఆదిత్యస్య సాయుజ్యం సలోకతా మాప్నోతి! అథ యో దక్షిణే ప్రమీయతే పితౄణామేవ మహిమానం గత్వా చంద్రమస స్సాయుజ్యగ్ం సలోకతా మాప్నోతి॥ ఎవఁడు ఉత్తరాయణమున మృతి నొందునో వాఁడు దేవతలమాహాత్మ్యమును పొంది సూర్యునిసాలోక్యమును, సాయుజ్యమును జెందును

మఱియెవఁడు దక్షిణాయనమున మృతి నొందునో వాఁడు పితరులమహిమను పొంది చంద్రునిసాలోక్యమును సాయుజ్యమును పొందును, అని చెప్పఁబడియున్నది.

ఆకారణముననే పండ్రెండురాసులుగలదియు, ప్రతిరాశికి ముప్పదియంశములు గలదియు, ప్రతియంశమునకు నరువది కలలుగలదియు నగునొకదినము కాలచక్రమునకు (౨౧౬౦౦) ఇరువదియొక్క వేయిఆరునూర్లుకలలు గలవు. ఇవియే ప్రతిదినము పురుషుఁడు విడుచుశ్వాసము లగును. కాలచక్రమున నెంత సేపులో నొకకల గతించునో అంతసేపులో పురుషునకు నొకశ్వాసముమాత్ర మాయువు ఖర్చుపడును. భగణపరస్పందరూపంబును, బ్రహ్మరూపంబు నగుదినమునకు నైదవస్థలు విభాగింపఁబడినవి. ఎట్లనిన, సృష్టి, స్థితి, సంహారము, తిరోధానము, అనుగ్రహము ననఁబడునవి.

అందు ఉషఃప్రాతఃకాలములయందు సృష్టియు, సంగవమధ్యాహ్నములయందు లోకయాత్రచే పోషణము జరుగుచుండుటఁగాన స్థితియు, అపరాహ్ణసాయంకాలములయందు సంహారంబును పూర్వరాత్రియందు సర్వంబు నుపసంహరింపఁబడుటచే తిరోధానంబును, అర్ధరాత్రమున సుషుప్తివలన సుఖ మనుభవింపఁబడుచుండుటంజేసి యనుగ్రహంబును, ఇట్లు దినము బ్రహ్మముయొక్క లక్షణము లగుపంచకృత్యములను చేయుచున్నది. దీనియం దనుగ్రహ మల్పకాల మగు. అదియే పరమే

శ్వరునియం దైననో పునరావృత్తిరహిత మగును.

ఇం దింకొక విభాగంబును కలదు. ఉషఃకాలము మొదలుకొని సాయంకాలమువరకు జాగ్రదవస్థయు, పిదప పూర్వరాత్రివరకు స్వప్నంబును, పిమ్మట సుషుప్తియు నగు. అందు సంధ్య రుద్రసంబంధమని చెప్పంబడుచున్నది.

ప్రాతస్సంధ్యయందు బ్రాహ్మముహూర్తమునకు పిదప రౌద్రముహూర్తము సంధ్యానుష్ఠానమున కుపయోగించుచున్నది. అటులే సాయంసంధ్యాకాలంబును పరమేశ్వరుని తాండవకాలమే యని చెప్పంబడుచున్నది. అప్పటికర్మంబులు కొద్దివైనను ఎక్కువఫలముగలవియే యగును. ఆకాలమున నుద్రేకించినభూతాదులవలన లోకమునకుం గలుగుబాధ యొక్క నివృత్తి పరమేశ్వరనటనమునకు ఫలమని పురాణములయందు గలదు.

ఇది యిచట నెఱుంగవలయు. సర్వేంద్రియములు ఉదయము మొదలుకొని వ్యాపారమునం బ్రవర్తించి యలసియుండి గొప్పగర్తంబునందుంబలె తమోమయం బగురాత్రిసమయంబున విశ్రాంతిసుఖము ననుభవింపంగోరుచు సాయంకాలముననే పనులనుండి తొలంగుచున్నవి. సర్వపాపములకు నిదానమైనదియు, నింద్రియగతికి యోగ్యముకానిదియు నగురాత్రిసమయము సమీపించెను. అప్పుడు పగటికంటె పాప మధిక మనుట స్పష్టమే. వలన,

రాత్రియందు సూర్యకాంతి లేమిచే చీకటి యంతటను వ్యాపించును. దానింబట్టి దేశస్వరూపము, వస్తుస్వరూపంబును తెలియనేరదు. కావున నప్పుడు పాపముల కవకాశము కలుగును.

ఎట్లనిన, క్రూరచిత్తులు తమస్థితి యితరుల కెఱుకపడకుండ వైరుల వధించుట కప్పుడే యత్నించుచుందురు. మఱికొందఱు తమతమకృత్యములవలన నాయాసపడి ద్రవ్యము నార్జించికొని యింటికి వచ్చుచు నడుమ మద్యముద్రావి మత్తుగొని అవ్యవస్థముగా సంచరించుచుందురు. వెరపుగలవారైనను అప్పు డెవ్వరికి తెలియదుగదాయని మద్యపానాదులకై యత్నింతురు. దొంగలు మొదలగువారి కాకాల ముపయోగపడునని వేరఁ జెప్పఁబనిలేదు. ఇఁక జారులు, వ్యభిచారిణులు మొదలగువారికి మిగుల సంతోషకాల మనుట స్పష్టమే. దీనింబట్టి పగటికంటె రాత్రికాలము దోషముల కెక్కువ యనుకూల మనుట నిర్వివాదము.

ఇదిగాక రాత్రియందు శరీరము ద్వారము లన్నిటినుండి మలములు స్రవించుచుండును, మఱియు, స్త్రీసంపర్కాదుల వలన శరీర మశుచిభూయిష్ఠ మగును. అప్పుడు పరిశుద్ధి విధింపఁబడినను సూర్యకిరణసంపర్కముగల పగటినీరములకుం బలె నప్పటిజలములకు నంతటి శోధకశక్తి యుండనేరదు. కావున తగినపరిశుద్ధి గలుగనేరదు. మఱియు, సమస్తముగుకర్మం

ంద్రియములు, జ్ఞానేంద్రియములు నుదయము మొదలుకొని కర్మమునందుఁ బ్రవర్తించి యలసియున్నవిగావున నప్పుడే కర్మము నందు బలవంతముగాఁ బ్రవేశపెట్టినను పూర్వమువలె ఫలము కలుగనేరదు.

ఇదియునుంగాక, రాత్రియందు సూర్యకిరణసంచారము లేమిచే జఠరాగ్ని మందగించియుండుటం జేసి పగలు రెండు మూఁడుసారులు భుజించువారును రాత్రియం దొకమారుకంటె భుజింపఁజాలరు. అట్లు భుజించిరేని వారు రోగములచే బాధ నొందుచునేయున్నారు. మఱియు నిద్రయందు శవప్రాయముగా నున్నవానికి సర్వవిధముల లోపము సంభవించును.

కాఁబట్టి విశ్రమించుటకంటె ముందు బుద్ధిమంతుఁ డగువాఁడు రాఁబోవునాపదలవల్లనుండి కాపాడుకొనుటకై జాగరూకుఁడై యుండుట శ్రేయము. అట్లు కాపాడుకొనుట భగవంతునికరుణ లేకున్న మనుష్యమాత్రునకు స్వాధీనము కానేరదు. కావున నప్పుడు శరీరము నిర్మలము చేసికొని భగవదుపాస్తి చేయవలయు. అప్పుడు వరుణునిధ్యానము విధింపఁబడెను

ఆసమయమున లౌకికవ్యాపారము వదలి మహాగుణము గలసౌరకిరణములను సేవించుపురుషుని శరీరమునకు దోషసామ్యము కలుగునని వైద్యశాస్త్రమునఁ జెప్పబడియున్నది. సూర్యుఁడు కిరణముల నుపసంహారము చేయుచున్నపుడు సూర్యకిర

ణములకు భూమియం దగువస్తువుల నాకర్షించుటయగు దెక్కు-
వశక్తి గలదు. ప్రాతఃకాలమున శీతమధికముగను పిత్తము
కొంచెముగ నుండును. మధ్యాహ్నమున తేజము పూర్ణమై
యున్నందున కేవలము పిత్తరూపముగానే యుండును. సా
యంకాలమం దైననో పిత్తము తగ్గిపోవుచుండును. శీత మం
కురించుచుండును. వాతము శీతము ననుసరించి వచ్చు
చుండును.

కావున సాయంకాలమున సూర్యకిరణములచే దోషసా
మ్యము కలుగుచున్నది. ఆరోగ్య మనగా, దోషసామ్యమే
యగు.

వాగ్భటుఁడు శ్లో॥ రోగస్తు దోషవైషమ్యం దోషసామ్య
మరోగతా॥ అని వచించెను. కాఁబట్టి కేవల మారోగ్యము
గోరువారును నవశ్యముగా సాయంకాలమునం దగుసూర్యకిరణ
ముల సేవింపవలయు. ఇట్లు నియతముగా సాయంకాలపు
సూర్యకిరణములను సేవించునార్యులకు నన్నివిధముల నారోగ్య
ము సంభవించుచునేయున్నది. ఆకారణమువలన సాయంకా
లమునందు సకలకర్మంబులు నారంభింపఁబడుచున్నవి.

సంధ్యోపాసన మన్నికర్మములలోనను ముఖ్యమైనది.
దానియొక్క మహిమ మొదటనే నిరూపింపఁబడియె. ఆసం
ధ్యోపాసనంబు నప్పుడే యారంభింపఁబడుచున్నది. ఎట్లనిన,
ప్రాతఃకాలమున నాహ్నికము చేసికొనినవా రగునాచార్యులచే

వటువు సంస్కరింపఁబడినవాఁడై తత్కాలముననే సకలవైదిక స్మార్తకర్మంబులయందు నధికారసంపత్తి గలిగి యనార్యుఁ డెఱుంగనిదియు, నధిక మగు బ్రహ్మతేజము నిచ్చునదియు, పూర్వపుణ్యపరిపాకఫలంబును నగు బ్రాహ్మణ్యముయొక్క యభివ్యక్తిలక్షణ మైనసంస్కారము నొంది కర్మసాక్షియు, జగచ్చక్షుండు నగుసూర్యునిఁ జూచి పరమేశ్వరుని ధ్యానించుచు ససంప్రదాయముగా సంకల్పములోడను, ప్రాణాయామములోడను, ప్రోక్షణములోడను, నాగములలోడను సంధ్యోపాసనను సాయంకాలమునందే యారంభించుచున్నాఁడు. ద్విజత్వము నొందినవానికి సాయంసంధ్యయే ప్రథమంబును, సర్వకర్మంబులకు నుపనయనమే ప్రధానంబునగుఁగదా? దీనింబట్టి సర్వకర్మంబులకు సాయంకాలమునందే యుపక్రమము న్యాయ్యమని యేర్పడుచున్నది.

కర్మము శ్రౌతము, స్మార్తము, తాంత్రికము, మూఁడు విధములే యగుచున్నది. సర్వకర్మంబులు నీమూఁడిటియందే యంతర్గానము నొందుచున్నవి. శ్రౌతస్మార్తకర్మములలో ముఖ్యమైనసంధ్యావందనమునకు సాయంకాలముననే యారంభమని చెప్పఁబడియెను.

అనంతరము, సాంగవేదమును జదివి సమావర్తనము జేసుకొని రెండవయాశ్రమమునఁ బ్రవేశించినవాఁడును అగ్న్యుపాసనమును సాయంకాలమునందే యారంభించుచున్నాఁడు. అట్టులాధానమున నగ్న్యుపక్రమంబును సాయంకాలమునందే జరు

గుచున్నది. సమస్త మగుహవ్రతములయందును పూజ సాయంకాలమే యారంభింపఁబడును. తాంత్రికయజ్ఞముల యారంభంబును సాయంకాలమే జరుగును. దీనింబట్టి కర్మారంభంబునకు సాయంకాలమే యుక్తమని తెలియుచున్నది.

కర్మారంభనిర్ణయము కాలస్వభావమునుబట్టి చేయఁబడును. ఉదయకాలమునందును, సాయంకాలమునందును, సూర్యునకు, పురుషునకును గలయంతరాళము సమానమైనను, ఉత్పత్తియందును, నుపసంహారమునందును గలగుణభేదమును బట్టి సాయంకాలము ముఖ్యమని నిశ్చయింపఁబడును.

ప్రాతఃకాలమున నుపస్థానము చెప్పుటకును, సాయంకాలమున సంధ్య నారంభించుటకును నొక్కటే కాలము. అనగా, ప్రాతసంధ్యయందు నుపస్థానసమయమున సూర్యునకు పురుషునకు నెంతయంతరాళ ముండునో సాయంసంధ్యయుపక్రమసమయమునందు నంతయె యంతరాళ ముండును.

దీనింబట్టి ప్రాతఃకాలమున సూర్యుఁ డెంతదూరమున నుండి పురుషునకు దోషమును గలిగింప నారంభించునో సాయంకాలమున నంతదూరమునుండియె పురుషునకు గుణమును పెనుప నారంభించునని పెద్దలయభిప్రాయము.

కావున నెవ్వఁడైన నేదొక క్రొత్తపని నారంభింపఁ బూనునెడ నద్దానిని గుణ మభివృద్ధి నొందుకాలముననె యారంభించుట యుక్తము.

సాయంకాలమున నక్షత్రములు కనఁబడుచుండఁగను, వాని కాంతి హెచ్చుచుండఁగను సంధ్యావందనముయొక్క సమాప్తి ముఖ్యము. ప్రాతఃకాలమున నక్షత్రముల కాంతి బాగుగా నుండ నారంభము ముఖ్యము. సాయంకాలమున సూర్యునివలె ప్రాతఃకాలమున తారకలును, ప్రాతఃకాలమున తారకలవలె సాయంకాలమున సూర్యుఁడును గ్రహింపఁబడిరి.

అట్లు, ప్రాతఃకాలమున సూర్యుని గాంచినక్షణమందే యింద్రియములు తమతమపనులయందు స్వభావమునచే ప్రవర్తించుచున్నవి. మనసు నాకర్షించుచున్నవి. అద్దానికి వ్యాకులతను గలిగించుచున్నవి. సాయంకాలమునందు సూర్యకిరణములు కనఁబడనందున విషయములనుండి మరలి విశ్రమించుచున్నవి. అసహాయములై యప్పుడు మనసునకు నైకాగ్ర్యమును గలిగించుచున్నవి.

మనస్సు ఉషః కాలమున నిద్రవిడిచి యింద్రియములకు వశపడక నిశ్చలమై యేకాగ్రమై యెట్లుండునో సాయంకాలంబునను నట్లే యుండును.

మఱియు, ప్రాతఃకాలమునందు సూర్యాలోకసాహచర్యమువలన విషయములమీఁదికిఁబోవు మనస్సుయొక్క చాంచల్యము కర్మారంభముచే నివర్తింపఁబడుచున్నది. సాయంకాలముననైననో సూర్యాలోకసాహచర్యము లేమిచే నింద్రియవిషయసాంగత్యము లేక మనస్సు అంత చంచలమై యుండనేరదు.

ఇట్లు, సాయంకాలమున నింద్రియవృత్తులు క్షీణించు చుండుటచే మనస్సు వానినుండి మరలి చాంచల్యమును విడువగనె దాని నొకకర్మమునందుఁ బ్రవేశపెట్టునెడ నాకర్మముయొక్క వాసనతో సుప్తి నొంది మేల్కాంచినను తిరుగ నాకర్మమునే ధ్యానించుచుండును. ఆకార్యమునే చేయుచుండును.

ఈకారణమువలన సత్కర్మమును సాయంకాలమున నుపక్రమించుటె న్యాయ్యము.

మఱియు, ప్రతిదినము సాధింపఁబడు త్రివర్గమునకు సాయంకాలము ఉపసంహారకాల మగుచున్నది. అప్పు డేభావముతో మనస్సు నుపసంహరించుచున్నాఁడో జన్మాంతర న్యాయముచే తిరుగ నాభావమే మనస్సునఁ దలంపఁబడుచుండును.

ఇట్టికారణములవలన (గర్మముల నాకాలమునం దారంభింపవలయునని నియమింపఁబడియె.

ఇఁక, ప్రాతఃకాలమున కర్మ మారంభించునెడ నడుమ సంభావితము లగులౌకికవ్యవహారములతో సముద్రతుల్య మగు పగటిచే చిత్తైకాగ్ర్యము చెడుననియు, దానం జేసియాకర్మము మనస్సున పట్టనేరదనియు నాలోచించి యిట్లు విధించిరి,

ఇట్లు, సాయంకాలమున కర్మ మారంభించునెడ నాకర్మము మనస్సునందు లగ్నమగును. దానింబట్టి కర్మమునందు శ్రద్ధ వృద్ధి నొందును. రాత్రియందు స్వభావసిద్ధ మగునింద్రియప్రవృత్తి పగటియందుఁబోలె నుండదు. కావున నప్పుడు

మనస్సు నెందైనఁ బ్రవేశపెట్టుటకు శక్యమగును.

ఇట్లు, సఫలము, సఫలతమము నగుసాయంకాలికసూర్యోపాసనమునందు పారమేశ్వరప్రపత్తి న్యాయ్యమైనది.

రాత్రికాలమున నిద్రాదులయం దింద్రియములకు విపరీతప్రవర్తన కలుగకుండుటకై పరమేశ్వరోపాసనము విధింపఁబడియెను. అందు కుశోదకప్రోక్షణము త్వగింద్రియాదిసంశుద్ధికిని, అర్ఘ్యప్రదానము శరీరమునకు మధ్యాహ్నము మొదలుకొని సంభవించినవిపరీతౌష్ణ్యము నివర్తించుద్వారా బుద్ధిశక్తి వృద్ధినొందుటకును నుపయోగించును. తక్కినంశను పూర్వముంబలె నూహించుకొనునది.

ఇది

సాయంకాలప్రకరణము.

పూర్వనిశాప్రకరణము.

ఇపుడు పూర్వనిశాప్రకరణము ప్రకృతము. ఈకాలమున కర్మము లధికముగా విధింపఁబడియుండలేదు. అయినను నప్పటికర్మములయావశ్యకత్వమును నిరూపింపవలసియు

న్నది. ఇందు మొదట నీకాలముయొక్క స్వరూపము నిరూపింపఁబడును.

పగటియందుంబలె నైదువిధములవిభాగము రాత్రియందులేదు. ఇఁక నెట్లనిన, రాత్రికి నాదియగునర్ధయామమునకు ప్రదోష మనియు, చివరదగునర్ధయామమునకు ప్రత్యూష మనియు సంజ్ఞవిధించి మిగిలినయామత్రయమును రాత్రియని వ్యవహరించుచున్నారు. ఇందు ప్రదోషము పోఁగా, జామున్నరసేపుకాలమునకు పూర్వరాత్ర మనిపేరు. ఆకాలమునందే కర్మములు చేయవలయు.

అపుడు సూర్యకిరణములకాంతి లేదు. సూర్యుని తేజము లేకున్న జఠరాగ్ని యాహారమును జీర్ణము చేయఁజాలదు. దానంజేసి యింద్రియశక్తులును తగ్గిపోవుచుండును. కావున నప్పుడు జనులు పగటియందుంబలె కృత్యములను చేయంజాలరు.

శరీరమున నుష్ణబల ముండువరకు నింద్రియములు విషయములమీఁదికిఁ బోవుచుండును. కావున నాయింద్రియములను సంస్కరించుపనియందు వానిని ప్రవేశపెట్టుట కర్మమని పండితులయభిప్రాయము. రాత్రికాలమున ముందటికాలముకంటె తర్వాతికాలము శీతబాహుళ్యముగలది.

కావున క్రమముగ జాడ్య మభివృద్ధి నొందుచుండును. కావున ముందుముందే కర్మము చేయవలయు. అపుడు నియ

తములగు నగ్నిహోత్రము, ఈశ్వరారాధనము, వైశ్వదేవము అభ్యవహారము ననువానిఫలము వెనుక చెప్పఁబడినదే యగు.

ప్రాతఃకాలమున సూర్యకిరణములసంపర్కము గలిగిన క్షణము మొదలుకొని యుష్ణ మభివృద్ధియగుటంబట్టి రాత్రి శీతకాలమని యనుభవమువలనఁ దెలియుచున్నది.

తృప్తిగా భుజించుయోగ్యత మధ్యాహ్నమునఁనేగాని రాత్రికాలమున లేదు. ఉదయమునుండి క్రమముగా నభివృద్ధి నొంది మధ్యాహ్నమున భుజించినపదార్థముల జీర్ణింపఁజేయుచు క్రమముగ తగ్గియుండేనయుష్ణము సాయంకాలమునఁ జేయఁబడు నగ్న్యుపాస్తి, దీపప్రభ మొదలగువానిచే పోషింపఁబడుచున్నను క్రమముగా తగ్గిపోవుచుండును.

కావున నీసమయమున మధ్యాహ్నమునంబలె భోజనము చేయఁగూడదు. ప్రతిదినము రెండుమార్లు భుజించుట యె యుక్తము. మూడునాలుగుసారులు అవ్యవస్థముగా భుజించువారలశరీరమునందు దార్ఢ్యముగాని, కష్టము నోర్చుశక్తి గాని, కర్మములయం దాసక్తిగాని, సూక్ష్మబుద్ధిగాని లేదు.

ఆకారణమువలన, శ్లో॥ నాంతరా కించి దశ్నీయా దగ్నిహోత్రసమో విధిః॥ అగ్న్యుపాసనముంబలె భోజనంబును రెండుమారులే చేయనగుగాని నడుమ భుజింపఁగూడదని విధింపఁబడియెను. కావుననే భోజనసంస్కారాంగము లైన వైశ్వదేవపరిషేచనములు రెండువిధములుగనే, శాస్త్రములయం

దుఁ జెప్పఁబడియెను.

ఇక పూర్వరాత్రియందు అగ్న్యుపాసనము, దేవతార్చనము, వైశ్వదేవము, అభ్యవహారము ననినాలుగుకర్మములు కలవు.

వీనిలో వైశ్వదేవ మన్నసంస్కారమున కావశ్యకమైనది. అతిథిసత్కారంబు నావశ్యకమె శ్లో॥ దివాతిథౌతు విముఖే గతే యత్పాతకం నృప। తదేవాష్టగుణం పుంసాం సూర్యేస్తేవిముఖే కృతే॥ పగలువచ్చినయతిథి యాదరింపఁబడక విముఖుఁడై పోయినకారణంబునఁ గలుగుపాతకముకంటె నెనిమిదిమడుంగులు పాతకంబు రాత్రివచ్చినయతిథి విముఖుఁడగునెడఁ గలుగునని బుధస్మృతియందు గలదు. ఏలనిన, పగలు వచ్చినయతిథి నాదరింపకున్న నతఁడప్పుడింకొకచోటికి పోవ వీలుగలదుగాని రాత్రి వచ్చినవాని కట్టివీలు లేదు. కావున రాత్రియం దతిథిసత్కార మత్యావశ్యకము.

శ్లో॥ నిశాయాః ప్రథమే యామే జపయజ్ఞార్చనాదికం॥ రాత్రియొక్క ప్రథమయామముననె జపయజ్ఞము, దేవతార్చనముమొదలగువానిఁ జేయవలయునని శౌనకుఁడు వచించెను. కావున నీకర్మములను ప్రథమయామముననె చేయవలయు.

ఈకాలమునందు మధ్యాహ్నమునంబలె భోజనము చేయఁగూడదు. కావుననె, ధన్వన్తరి, శ్లో॥ రాత్రౌహి భోజనం కుర్యాత్ప్రథమప్రహరాన్తరే। కించిదూనం సమశ్నీయా

ద్దుర్జరం పరివర్జయేత్॥ రాత్రికాలమున మొదటిజాములోపల తేలికగా భుజింపవలయు. సులభముగా జీర్ణముగాని వస్తువులను భుజింపకూడదు. అని వచించెను. ఇందుకుగారణమే మనిన, సూర్యోదయము మొదలుకొని సూర్యకిరణములచే క్రాగుచుండినరక్తము నాడులయందు ప్రవహించుచుండును. సూర్యుం డస్తమింప క్రమముగా శైత్య మభివృద్ధి నొందుటచే రక్తము గట్టిపడును. శైత్యమువలననే నాడులచర్మంబును కొంత ముడుచుకొనును. దానజేసి శరీరము పగటియందుంబలె తేలికగా సంచరింపనేరదు.

ఇట్లు, రక్తప్రచారము కొంతతగ్గి, అవసర మగుపిత్తంబును న్యూనమై యున్నప్పుడు వాతకఫములు ప్రకోపించుచుండుటచేసి జీర్ణశక్తి తగ్గిపోవుచుండును. కావున ధన్వంతరియు.

శ్లో॥ రక్తానాం చప్రచారాచ్చ జాఠరాగ్నే రదీపనాత్।
స్రోతసాంచాతిమోహేన మూర్ఛయా శైత్యస్యాప్యభివర్ధనాత్॥
కించిదూనం సమశ్నీయా ద్దుర్జరం తత్ర వర్జయేత్॥

రాత్రికాలమున, రక్తమునకు ప్రచారము తగ్గుటను, జఠరాగ్ని మంద మగుటచు, వెన్నెల, తమస్సు, మంచు వీనిచే శైత్యము వృద్ధిగాంచుటచు కొంచెము లఘువుగా భుజింపవలయు. సులభముగా జీర్ణింపనివస్తువును విడువవలయునని వచించెను. సులభముగా జీర్ణింపనివస్తువు లనంగా, పెరుగు మొదలైనవి. ఆకారణముననె రాత్రిచర్యయందు,

శ్లో॥ సద్యోమాంసం నవం చాన్నం బాలాస్త్రీ క్షీరభోజనం।
ఘృత ముష్ణోదకస్నానం సద్యః ప్రాణకరాణి షట్॥
శ్లో॥ పూతిమాంసం స్త్రియో వృద్ధా బాలార్క స్తరుణం దధి।
ప్రభాతే మైథునం నిద్రా సద్యః ప్రాణహరాణి షట్।

అప్పుడు వండినమాంసము, వేడియన్నము, పదునారేండ్ల ప్రాయముగలవనిత, పాలు, నెయ్యి, ఉష్ణోదకస్నానము ఈయాఱును నప్పుడే బలము నొసంగును. చల్లారిపోయినమాంసము తినుట, ముసలికాంతతో సమాగమము, ప్రొద్దుటియెండను సేవించుట, గోడిగోడని పెరుగు ద్రావుట, వేకువను స్త్రీసమాగమము అప్పుడు నిద్రించుట ఈయాఱును నప్పుడె ఆయువును క్షీణింపఁజేయునని ధన్వంతరియే వచించెను. కావుననే ధర్మశాస్త్రవిదులును, శ్లో॥ రాత్రౌ దధ్యన్నభుక్తేశ్చ ఆయుః క్షీణం దినేదినే। రాత్రికాలమున పెరుగన్నము దినునెడ నానాటికి నాయువు క్షీణించునని వచించుచున్నారు. రాత్రికాలమున జలపానమునుగూర్చి భోజుండు చారుచర్యయందు,

శ్లో॥ పిబే ద్ఘటసహస్రాణి యావ దస్తంగతే రవౌ।
అస్తంగతే దివానాథే ఏకంబిందు ర్ఘటోపమః॥
నిశ్యభోజనవేళాయాం స్వల్పమ ప్యుదకం విషం।
గండూష మాచరే ద్రాత్రౌ తృష్ణావాన్ శీతలై ర్జలైః॥
రాత్రౌ వ్యవాయశ్రాంతానాం సంభోగవ్యవసాయినాం।
తత్తు సంతర్పణం సద్యో ధాత్వింద్రియబలప్రదం॥

తృప్తిస్తు విదగ్ధేన్నే యః పిబేద్వారి శీతలం।
విదాహం ప్రశమం యాతి శేషమన్నం చ జీర్యతి॥
అజీర్ణే భేషజం వారి జీర్ణే వారి బలప్రదం।
అమృతం భోజనే వారి భుక్తస్యోపరి తద్విషం॥

సూర్యాస్తమింపక పూర్వము పెక్కుకడవల నీరుద్రావినను బాధ కలుగదుగాని సూర్యాస్తమించినపిదప ద్రావినయొకకన్నీటిబొట్టైనను కడవెడునీటితో సమానమై బాధ కలిగించును. రాత్రిపూట భుజించునప్పుడు ద్రావిననీరు బాధింపదుగాని భుజింపనప్పుడు కొంచెమునీరు ద్రావినను నది విషప్రాయ మగును. కావున నప్పుడు చన్నీరు పుక్కిలించివిడువవలయు. రాత్రికాలమున సంభోగాదులచే శ్రమ మొందినవారికి జలపానము బలప్రదమే యగును. అన్నము కొంత జీర్ణమైనవెనుక నీరుద్రావునెడ విదాహము శమించుటయేగాక మిగిలినయన్నంబును జీర్ణమగును. అన్నము జీర్ణముగాని యప్పుడు జలపానమౌషధప్రాయమై జీర్ణశక్తి నొసగును. అన్నము జీర్ణమైనపిమ్మట జలపానము సేయునెడ బలము నొసంగును. భుజించునప్పుడైననో జలపానము అమృతముతో తుల్యమైనది. కాని భుజింపగనె నీరు ద్రావునెడ నది విషమే యగునని వచించెను.

ఇట్లు పూర్వరాత్రకార్యమును నెరవేర్చుకొని యప్పుడు వేరొకకార్యము లేకున్నను వెంటనె నిద్రింపఁగూడదు. భుజించి, సుఖముగాఁ గూర్చుండి, తాంబూలము గ్రహించి, పురాణే

తిహాసాదులచేగాని, చిత్తోల్లాసకరము లగుకృత్యములందోగాని యొకయర్థయామము గడపవలయును.

ఇది

పూర్వనిశాప్రకరణము.

మధ్యనిశాప్రకరణము.

ఇఁక, మధ్యనిశాప్రకరణము ప్రకృతము. ఈకాలమున సుఖనిద్ర నొందుట, లేక, ధర్మపత్నీసమాగమము వీనిని తగునటు లనుభవింపవలయును.

ఈకాలమున సుఖనిద్రకై స్మృతికర్తలు పెక్కునియమములఁ జెప్పిరి. ఎట్లనిన,

సూ॥ నిద్రాస్థానం గచ్ఛన్ పాణిపాదం ప్రక్షాళయేత్। నాన్యచింత స్స్వపేత్। నావాతే నాతివాతే వా నాత్యంతావృతే థవా॥ నదంశమశకాక్రాంతే నచ భూయిష్ఠమత్కుణే నాన్యదీయేచ శయనే నసంమర్దే నవాపరైః। కటాదౌ వామదేవ్యాపి క్షౌమాదౌ ప్రాణిజే థవా। స్వపేత్ సర్వాంగసిద్ధ్యర్థం వామభాగ మథోదధత్। సోపధానః స్వపేత్ త్రాసుజ్ఞః మంచాదౌ భూతలేనహి॥ మూకకీటాదిమైః కీటైః యథా భూతలసర్పిభిః। నోపహన్యేః యథా పక్షికీటాద్యైవా స్వకాం తనూం। యథాకా

లం కంబళాదిప్రావృతిరపి వాంచయేత్॥

కాలుసేతులు కడిగికొని నిద్రాస్థానమున కేగి యితర చింత విడిచి నిద్రింపవలయు. గాలి బొత్తిగ లేనిచోటగాని, ఆరుబైటనుగాని, ఈగలు, దోమలు, నల్లులు, గలచోటగాని, ఒరునిపక్కమీఁదగాని, సమ్మార్గమునందుగాని, పండుకొనఁగూడదు. చాపమీఁదగాని, ఓషధినిర్మితము, పట్టువస్త్రము, మొదలగు ప్రాణిజమునందుగాని, మంచము మొదలగువానియందుగాని తలగడతో గూడినదానియందు ఎడమపార్శ్వమున పండుకొనవలయు. నేలమీఁద పండుకొనఁగూడదు. నేలమీఁద తిరుగు పురుగులు కుట్టకుండునట్లు, ఆకసమునఁదిరుగు పక్షులు మొదలగునవి బాధింపకుండునట్లును నాచ్ఛాదనముగలచోట మంచము మొదలగువానిమీఁద పండుకొనవలయు, అవసరమగునేని కంబళము మొదలగువానిఁ గప్పుకొనవలయు నని మొదలుగాఁ జూడనగును.

వైద్యకమున ప్రాణిజము, ఔషధము, నైసర్గికము నని శయనము గృహస్థులకు మూఁడువిధములుగాఁ జెప్పఁబడినది. యతులకు ప్రాణిజముగాని నైసర్గికముగాని యుపయోగించును. ఇందు, పట్టుచర్మము మొదలగునది ప్రాణిజము. పొదరిండ్లు, శిల, స్థండిలము మొదలైనది నైసర్గికము. ఔషధము, సశిల్పము, నశిల్పము నని రెండువిధములు. ఇందు చిగురుటాకులు, పూవులు మొదలైనవి యశిల్పములు. చాప మొదలగునవి సశిల్పములు.

వీనిలో ప్రాశిజంబులును కాలానుసారముగా గృహస్థునకు నియతములే యగుచున్నవి. శుక్రమును శోధించుస్వభావముగలవియు రక్తమును వృద్ధి నొందించునవియు, అతిశీతోష్ణములు కానివియు దోషసామ్యము గలిగించునవియు, నగుశయనములు గృహస్థునకు నియతములు లైనవి.

ఉష్ణవీర్యములు, వాతహరములు, పిత్తశోధకములు, లాఘవప్రదములు మదహరములు నగుశయనము లితరాశ్రమస్థులకు నియతములు. కావున, స్థండిలాదులు యతులకును మంచము మొదలగునవి గృహస్థులకును విధింపఁబడియెను.

ఒరునిశయ్యయం దాపురుషుని స్వేదాదిసంబంధ ముండుటను, అది యితరునకు రోగజనకం బగుటను వేరొకనిశయ్య యందు పండుకొనఁగూడదు.

కావుననే స్తన్యమిచ్చుసమయమునందు గాక తక్కుసమయమున తల్లిపిల్లలకును, సమాగమసమయమునందుగాక తక్కుసమయమున దంపతులకును పృథక్శయ్య విధింపఁబడియెను. కొందఱు కొంతసేపునిలుచుండి పోయినపదంపడియు వారు నిలుచున్నచోట నైదాఱునిమిషములదాఁక తాపము కలిగియుంట యనుభవసిద్ధమై యున్నది. కావున నితరునిశయ్య కూడదనుట నిర్వివాదము.

మఱియు, మలభూయిష్ఠ మైనది, సూతిక కుపయోగించినది, రజస్వల కుపయోగించినది, శవమునకు వేసినది, నీచో

పయుక్తమైనది. గోగృహీతమైనది, బొత్తుగా కూడదు. ఆచారసారమునందు.

శ్లో॥ శుచిం దేశం వివిక్తంతు గోమయే నోపలేపయేత్।
ప్రాగుదక్ప్రవణే చైవ సంవిశేత్తు తథా బుధః॥
ప్రాక్శిరాస్తు స్వపే న్నిత్యం తథా వై దక్షిణాశిరాః।
ఉదక్శిరా నస్వపేత్తు తథా ప్రత్యక్శిరాశ్చ।
మహాదేవగృహేవాపి మాతృవేశ్మని నస్వపేత్॥
నయక్షనాగాయతనే స్కందస్యాయతనే తథా।
తరుచ్ఛాయాసు చ తథా శర్కరాస్థిషు పాంసుషు॥
నస్వపేచ్చ తథాదర్శే వినాదీపం కథంచన।
ధాన్యగోదేవవిప్రాణాం గురూణాంచ తథోపరి॥
నచాపిభిన్నశయనే నాశుచౌ నాశుచిస్తథా।
నార్ద్రవాసా ననగ్నశ్చ నోత్తరాశ్రితమస్తకః॥
నాకాశే పర్వతే శూన్యే నచచైత్యద్రుమే తథా॥

గృహంబున తూర్పుదెసనుగాని, ఉత్తరపుదెసనుగాని పవిత్రమగువిజనప్రదేశంబును గోమయముతో నలికించి యచట శయ్యనేర్పరుచుకొని, తూర్పుతలగాగాని, దక్షిణపుతలగాగాని పండుకొనవలయు. పడమరతలగాఁగాని, ఉత్తరపుతలగాఁగాని పండుకొనఁగూడదు. ఈశ్వరాలయమునందును, మాతృకాలయమునందు, యక్షాలయమునందును, నాగాలయమునందును, స్కందాలయమునందును, చెట్లనీడలయందును, రాళ్లు, నస్థులు,

దుమ్ము మొదలగువానియందును పండుకొనఁగూడదు. దీక్షా సమయమునఁగాక దర్భయందు పండుకొనఁగూడదు. ధాన్యము మీఁదను, గోవులమీఁదను, విప్రులు, గురువులు మొదలగువారి కంటె నెత్తుప్రదేశమందును, పగిలినదానియందును, అపవిత్రమగు శయనమందును పండుకొనఁగూడదు. అపవిత్రుఁడును, తడిగుడ్డ గట్టుకొనియు, దిగంబరుఁడయ్యు పండుకొనఁ గూడదు, ఆచ్ఛాదనములేనిచోటను, పర్వతమునందును, చైత్యవృక్షము క్రిందను పండుకొనఁ గూడదు.

విషవాయువు, విషక్రిములు మొదలగువానిదోషము హరించుటకై శయనగృహము గోమయముచే శుద్ధి గావింపవలయునని చెప్పఁబడియెను. వృక్షములమీఁద గూబలు మొదలగుపక్షు లుండుగాన వానిమలములు పైఁబడునని యెంచి చెట్లక్రింద శయనము నిషేధింపఁ బడియెను. కాల్పబడుశవముల పొగ చైత్యవృక్షముపై పారుచుండుటంజేసి ఆపొగపారిన ప్రదేశము రాత్రికాలమున మంచునీరితోఁగూడ మలరేణువులను గ్రక్కుచుండుగాన చైత్యవృక్షముక్రిందఁ బండుకొనఁగూడదని వచింపఁబడియె. గురువిప్రాదులకంటె నున్నతస్థలమున శయనించుట పాపహేతు వగుటంజేసి యది నిషేధింపఁబడియెను.

దేవాలయములయందుఁ బండుకొనునెడ నిద్రాసమయమున మనుజునిశరీరమునుండి చెమట మొదలగుమలములు స్రవించుచుండుగాన దానివలన దేవతాకోపము సంభావితము

గాపున నచట శయనము నిషేధింపఁబడియెను. ఇట్టి కష్టమ నియమములకును ఫల మూహించుకొనునది.

పండుకొనునప్పుడు దేవతాస్మరణము, మంత్రరక్ష మొదలగునవి యాస్తికచిహ్నములుగాన ఆర్యులకు నియతము లగుచున్నవి.

గృహస్థులకు కర్మాధిక్యంబుచే నింద్రియక్లేశ మధికముగాన నిద్రాకాలంబు నధికమే యగు. బ్రహ్మచారికి, గురుశుశ్రూషకంటె నింద్రియక్లేశ మెక్కువగా లేదుగాన, సూ॥ పూర్వోత్థాయీ జఘన్యసంవేశీ॥ అనుసూత్రమున గృహస్థునికంటెనిద్రతక్కువగనె విధింపఁబడియె. అట్లె స్త్రీలకునుభర్తృశుశ్రూషకంటెనింద్రియగ్లాని యధికముగా లేనందున భర్తకంటె ముందు మేల్కొంచుట, భర్త నిద్రించినపిదప నిద్రించుట నియమింపఁబడియెను.

ఇట్టి నియమము లన్నియు కేవలము నాముష్మికసుఖమునకేగాక శరీరారోగ్యరూప మగునైహికసుఖమునకు నుపయోగించునట్లు శోధకులచే నియమింపఁబడియెను. అయినను అశోధకులకుఁ బథ్యభోజనంబుంబలె నివి కష్టజనకములుగాఁ దోఁచెడిని.

స్త్రీసంపర్కము.

ఇందు, గమ్యయగు స్త్రీలక్షణ మిట్లు చెప్పఁబడియె.

వ్యాసుఁడు,

శ్లో॥ నాస్నాతాంతు స్త్రియం గచ్ఛేత్ నాతురాం నరజస్వలాం

నోపేయా ద్గర్భిణీం నారీం దీర్ఘ మాయు ర్జిజీవిషుః॥
నానిష్టాం నప్రకుపితాం నాప్రశస్తాం నరోగిణీం।
నాదక్షిణాం నాన్యకామాం నాకామాం నాన్యయోషితం॥
క్షుత్ క్షామాం నాతిభుక్తాంచ స్వయంచైతై ర్గుణై ర్యుతః।
స్నాతః స్రగ్గంధధృక్ప్రీతః వ్యవాయం పురుషో వ్రజేత్॥

దీర్ఘ మగునాయువు నపేక్షించువాఁడు స్నానముచేయనిదానిని, రోగవతిని, రజస్వలను, గర్భవతిని, పొందఁగూడదు. అట్లు, ఇష్టము లేనిదానిని, కోపించినదానిని, అపవిత్రురాలిని అసమర్థురాలిని, ఇతరునియందు కామముకలదానిని, కామము లేనిదానిని, పరనారిని, ఆకలిగొన్నదానిని, భుక్తాయాసము గలదానిని, తాను నిట్టిగుణములు గలవాఁడయ్యును పొందఁగూడదు. స్నానముచేసి, స్రగ్గంధాదుల ధరించి భోగింపవలయు.

చారుచర్యయందు భోజుఁడును,

శ్లో॥ రతికాలైక శయన మన్యకాలే పృథక్శ్రయా।
స్త్రీణాం శ్వాసానిలైః పుంసాం దుర్భగత్వం ప్రజాయతే।
శ్లో॥ ఏకశాయీ ద్విభోజీచ షణ్మూత్రద్విపురీషకః।
స్వల్పసంగమకారీచ శతవర్షాణి జీవతి॥

స్త్రీల నిట్టూర్పులు సోకునెడ పురుషులకు దౌర్భాగ్యము సంభవించును. కావున రతికాలమునఁగాక తక్కుకాలమున వేరుగా పండుకొనవలయు. ఒక్కఁడే పండుకొనువాఁడును, రెండుమార్లు భుజించువాఁడును, ఆఱుమార్లు మూత్ర

మును, రెండుమాఱ్లు మలమును విడుచువాఁడును, మితముగ స్త్రీసంపర్కము నొందువాఁడును నూరువర్షములు జీవించునని వచించెను.

శ్లో॥ ధాతుక్షయో రోగవృద్ధి రశ్రీ స్సత్కర్మవిప్లవః।
సౌభాగ్యా యుర్యశో నాశః పుంసాం స్త్రీ ష్వతిసంగినాం॥

స్త్రీలయం దత్యాసంగముగలపురుషులకు ధాతుక్షయము, రోగవృద్ధియు, నైవర్ణ్యము, సత్కర్మనాశము, సౌభాగ్యము, కీర్తి నశించుటయు సంభవించును. అని చెప్పఁబడియెను. ఇందు పూర్వపూర్వము, ఉత్తరోత్తరమునకు హేతు వగును. ఎట్లనిన,

దేశకాలవ్యవస్థలేక స్త్రీసంపర్కము నొందుటచే శుక్రము క్షయ మొందును. శుక్రము క్షయింప దౌర్బల్యమువలన ననేకరోగములు వచ్చును. వానివలన శరీరకాంతి తరుగును. ఇట్టియశక్తిచే స్నానాది సత్కర్మములు విడువంబడును. దానం జేసి యిహపరసుఖములకు దూర మగునని యాశయము.

ఆర్యులకు స్త్రీసమాగమము కేవలము కామపూర్తికి నుపయోగించునది కాదు. ఇంకేమనిన, సత్సంతానావాప్తియే ఫలముగాఁగలది. కాఁబట్టి, నిషిద్ధదినములలోఁ జేరని ఋతుకాలమున సమాగమము విహితము.

ఇది
మధ్యనిశాప్రకరణము.

మ॥ వసుధామండల మండనాయిత భరద్వాజాన్వవా యంబునం
దసమాస్త్రారి పరాయణోద్భట కులీనాఘోర సూనుండ సూ
రిసమాజస్తుత కుంభఘోణనిలయ శ్రీశ్రీనివాసాధ్వరిం
ద్రసమంచత్కరుణా సమార్జితకలుండన్ నాగలింగాఖ్యుఁడన్
రస నిఃశ్రేయదితధర్మబోధిని సమగ్రస్ఫూర్తిఁ గావించితిన్॥

ప ము.

తెనాలి శ్రీవిద్యాగణపతి ముద్రాక్షరశాలయందు,
పోలేపెద్ది వెంకటనరసింహ్వాముచే ముద్రింపబడియె.

ప్రకటన.

జ్ఞానవాశిష్ఠము. ఆంధ్రతాత్పర్యవిశేషార్థసహితము. కొద్దిప్రతులు మాత్రమె మిగిలియున్నవి. రు 8—0—0

సర్వవేదాన్తసిద్ధాన్తసంగ్రహము. శ్రీశంకరాచార్యవిరచితము. ప్రతిపదటీకాతాత్పర్యసహితము. 2—8—0

సుభాషితమణికంఠహారము. ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము 1—0—0

కలివిడంబనము, మహాకవి నీలకంఠప్రణీతము. ప్రతిపదటీకా సహితము. 0—4—0

సౌభాగ్యలక్ష్మి. ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము. ఇందు లక్ష్మిప్రాప్త్యుపాయము, శ్రీస్తుతి, శ్రీసూక్తము, లక్ష్మీకవచము, త్రైలోక్యమంగళమను లక్ష్మీస్తోత్రము. మొదలగునవికలవు 0—8—0

విదురమహానీతి, తెలుఁగువచనము. మొదటిభాగము. 0—2—0

చతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహము. శ్రీహరదత్తాచార్యవిరచితము. 1—0—0

శ్రీమదప్పయదీక్షిత విరచితములు. బ్రహ్మతర్కస్తవము. సవ్యాఖ్యానము. 1—0—0

శివకర్ణామృతము. 0—8—0

రామాయణతాత్పర్యసంగ్రహము సవ్యాఖ్యానము. 0—4—0

భారతతాత్పర్యసంగ్రహము. సవ్యాఖ్యానము. 0—4—0

శైవరహస్యబోధిని

అను

ద్వైమాసపత్రిక.

ఇందు శైవసిద్ధాంత ప్రతిపాదకములగు నుపన్యాసములు, పౌరుషేయగ్రంథములు, శివాగమములును ప్రకటింపబడును.

ఈపత్రికకు చందా సం ౧ కి రు ౨-0-0

పైగ్రంథములు వలయువారు ఈదిగువ చిరునామావారికి వ్రాసి గ్రహింపవలయును.

ముదిగొండ నాగలింగశాస్త్రి,
రామలింగేశ్వరపేట
తెనాలి.
గుంటూరు- డి॥

0883 - 246 2565
903 246 2565

MOHAN PUBLICATIONS

మోహన్ పబ్లికేషన్స్

అజంతా హోటల్ ఎదుట, కోటగుమ్మం, రాజమహేంద్రవరం - 533101.

WWW.MOHANPUBLICATIONS.COM

మావద్ద లభించు గ్రంథములు

1. వ్రతకథలు - పూజలు

1.	శ్రీ వినాయక వ్రతం	వెల రూ.10-00
2.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజా-పుణ్యాహవాచనం	30-00
3.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజ (కాణిపాకక్షేత్రమాహాత్మ్యంతో)	10-00
4.	సంకష్టహరచతుర్థి శ్రీమహాగణపతి వ్రతం	30-00
5.	వరలక్ష్మీ వ్రతం	10-00
6.	కేదారేశ్వర వ్రతం	10-00
7.	త్రినాధ వ్రతం(కలర్)	10-00
8.	త్రినాధవ్రతం(సాదా)	5-00
9.	క్షీరాబ్ధి వ్రతం	12-00
10.	మంగళ గౌరీవ్రతం	10-00
11.	వైభవలక్ష్మీ వ్రతం ఫోటో యంత్రంతో	25-00
12.	శ్రీలక్ష్మీ కుబేర వ్రతం (ఫోటో యంత్రంతో)	25-00
13.	కనకమహాలక్ష్మీ వ్రతం (కామేశ్వరీపాటతో)	25-00
14.	సంతోషీమాతా వ్రతం	25-00
15.	ఏడు శనివారాల వ్రతం	25-00
16.	సత్యనారాయణవ్రతం	25-00
17.	శ్రీ సువర్చలాహనుమద్దీక్ష	30-00
18.	శివదీక్ష	10-00
19.	కాత్యాయనీ వ్రతం	20-00
20.	సౌభాగ్య గౌరీవ్రతం	20-00
21.	తిరుప్పావై (ధనుర్మాసవ్రతం)	36-00
22.	స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
23.	స్త్రీలవ్రతకథలుస్థూలాక్షరి (నేదునూరిగంగాధరరావుగారి)	54-00
24.	పెళ్ళి పాటలు - స్త్రీలపాటలు (కామేశ్వరిపాటతో)	36-00
25.	సర్వదేవతా పూజావిధానం	25-00
26.	ఆరువ్రతాలు	30-00
27.	రాహుకాలంలోదుర్గాదేవీపూజా	10-00

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

28.	తులసి నిత్యపూజ, తులసీఉపయోగాలు	10-00
29.	శ్రీ చక్ర రహస్య విజ్ఞానమ్	36-00
30.	శ్రీచక్ర పూజావిధానం(పెద్దది)	36-00
31.	లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	10-00
32.	శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	10-00
33.	శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	10-00
34.	కాలభైరవ నిత్యపూజ	10-00
35.	శివపూజ	10-00
36.	వీరభద్ర పూజ	10-00
37.	ఆంజనేయ నిత్యపూజ	10-00
38.	నాగేంద్ర స్వామి పూజ	10-00
39.	సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	10-00
40.	రామదేవుని కథ	10-00
41.	శివదేవుని కథ	10-00
42.	లక్ష్మీనరసింహపూజ	10-00
43.	వేంకటేశ్వరపూజ	10-00
44.	బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	10-00
45.	సూర్య నిత్యపూజ	10-00
46.	నవగ్రహ నిత్యపూజ	10-00
47.	రుక్మిణీ కల్యాణం	25-00
48.	ఉమామహేశ్వర వ్రతం	36-00
49.	శ్రీ కామేశ్వరీ వ్రతం	36-00
50.	16 సోమవారముల వ్రతము	25-00
51.	పార్వతీకల్యాణం	25-00
52.	సహస్రకమలవర్తి వ్రతము	25-00
53.	పంచముఖ ఆంజనేయ పూజావిధానము	36-00
54.	అష్టనాగపూజ	36-00
55.	పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	36-00
56.	ఏ దేవునికి ఏపుష్పాలతో పూజించాలి?	36-00
57.	ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	36-00
58.	ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	36-00
59.	ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	36-00
60.	హనుమద్ వ్రతం	36-00
61.	పంచాయతన పూజ	63-00
62.	28 వ్రతములు	120-00

63.	కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150-00
64.	కలశపూజలు (విడివిడిగా) (ప్రింటులో)	....
65.	హ్రీంకార మహాయజ్ఞం (ప్రింటులో)	....
66.	గోమాత	40-00

2. స్తోత్రాలు-సుప్రభాతములు సహస్రనామములు

1.	శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	45-00
2.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ) ,,	50-00
3.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు) ,,	50-00
4.	స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు(పత్రికసైజ్)	99-00
5.	లలితావిష్ణు (కేస్ బైండ్) 1/8 డెమ్మి	63-00
6.	స్థూలాక్షరీ లలితావిష్ణు (క్రౌన్‌సైజు)కేస్‌బైండ్	108-00
7.	సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	120-00
8.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళిః (63)	24-00
9.	విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	25-00
10.	లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	36-00
11.	లలితా సహస్రనామములు	24-00
12.	లక్ష్మీ సహస్రనామములు	24-00
13.	దుర్గా సహస్రనామములు	24-00
14.	ఆంజనేయ సహస్రనామములు	24-00
15.	శివ సహస్రనామములు	24-00
16.	విష్ణు సహస్రనామములు	24-00
17.	గణపతి సహస్రనామములు	24-00
18.	సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	24-00
19.	గాయత్రి సహస్రనామములు	24-00
20.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	24-00
21.	శ్రీరామా సహస్రనామములు	24-00
22.	సరస్వతి సహస్రనామములు	24-00
23.	సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	24-00
24.	శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	24-00
25.	మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	24-00
26.	సంధ్యావందనం	24-00
27.	మంత్రపుష్పమ్	....
28.	త్రిభాషా హనుమాన్‌చాలీసా	15-00
29.	హనుమాన్ చాలీసా	10-00

30.	మణిద్వీపవర్ణన (పాకెట్)	10-00
31.	ఆరు చాలీసాలు	10-00
32.	శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	10-00
33.	వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	10-00
34.	ఆరుదండకాలు	5-00
35.	వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	5-00
36.	అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	10-00
37.	దేవీఖడ్గమాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్దనీస్తోత్రంతో)	10-00
38.	సుందరకాండ (పాకెట్)	10-00
39.	భగవద్గీత మూలం	27-00
40.	రామరక్షాస్తోత్రమ్	15-00
41.	స్తోత్ర రత్నావళి	36-00
42.	పురాణపండ లలితా-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
43.	పురాణపండ లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
44.	పురాణపండ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	10-00
45.	పురాణపండ ఆదిత్య హృదయం	10-00
46.	మంత్రపుష్పం (మినీ)	10-00
47.	శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	36-00
48.	కుజదోషం	10-00
49.	కాలసర్ప దోషం	10-00
50.	మీ అప్పులు తీరాలా?	10-00
51.	దృష్టిదోషాలు నివారణ	10-00
52.	పంచసూక్తములు	10-00
53.	సంధ్యావందనం	10-00
54.	రుద్రనమకమ్-చమకమ్	10-00
55.	గాయత్రీమంత్రాలు	10-00
56.	హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	10-00
57.	దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	10-00
58.	ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు - పంచారామాలతో	10-00
59.	శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	10-00
60.	నవగ్రహస్తోత్రమాల	36-00
61.	మహాన్యాసమ్	36-00
62.	సుందరకాండ గానామృతం	36-00
63.	గోమాతపూజావిధానము	10-00
64.	ఆనందసిద్ధి - 1 శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108-00

65.	ఆనందసిద్ధి - 2 ఏ సమస్యకు ఏ స్తోత్రమ్ పారాయణచేయాలి	108-00
66.	ఆనందసిద్ధి-3 మానసదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
67.	శ్రీ కాలభైరవ రక్షా కవచమ్	63-00
68.	అర్చన	40-00
69.	నిత్యదేవతార్చన	40-00
70.	సర్వదేవతా స్తోత్ర నిధి	99-00
71.	శ్రీచక్ర నవవరణార్చన	63-00
72.	చండీ సప్తశతి పారాయణ క్రమం	99-00
73.	శ్రీదేవి స్తోత్ర రత్నావళి 32 దేవి స్తోత్రాలకు తాత్పర్యంతో	99-00
74.	వనదుర్గా మంత్రానుష్ఠాన క్రమమ్	63-00
75.	శ్రీ కాలభైరవ వ్రతము	63-00

3. శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు

1.	శ్రీ సాయిబాబా సచ్ఛరిత్ర	120-00
2.	సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	120-00
3.	శ్రీ సాయిఆరాధన-షిర్డివైభవం	120-00
4.	శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
5.	శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
6.	నవనాథ చరిత్ర	99-00
7.	శ్రీసాయిచరిత్ర (భైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
8.	శ్రీగురుచరిత్ర (భైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
9.	సత్యదత్తవ్రతం దత్తాత్రేయపూజాకల్పం,సహస్రంతో	30-00
10.	అనఘాదేవీ వ్రతం	30-00
11.	భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	30-00
12.	శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	25-00
13.	శ్రీ సాయిభజనమాల	20-00
14.	శ్రీ సాయి భజన్స్	20-00
15.	శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	20-00
16.	శిరిడిహారతులు (భావంతో)	20-00
17.	"శ్రీసాయి"కోటి	27-00
18.	"శ్రీసాయిరామ్"కోటి	20-00
19.	శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	10-00
20.	శ్రీ సాయివేయినామాలు	8-00
21.	శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	15-00
22.	శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి	10-00
23.	హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	15-00

24. శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	63-00
25. ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	15-00
26. షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	99-00
27. సాయిసత్యవ్రతం	30-00
28. సాయి అనుగ్రహమ్	120-00
29. నవగురువారాల వ్రతకల్పము	15-00
30. శ్రీదత్తలీలామృతము	99-00
31. హృదయంలో సాయి	15-00
32. శ్రీషిరిడీసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్ఛరిత్ర)	120-00
33. గజాననమహరాజ్ చరిత్ర	99-00

4. జ్యోతిషాలు

1. 'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	72-00
2. గ్రహభూమి పంచాంగము (గార్గేయ)	108.00
3. ఆనందసిద్ధి పంచాంగం (వై.వి.శాస్త్రి)	63.00
4. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు (12రాశులువారికి)	50.00
5. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు విడివిడిగాఒక్కొక్కటి	12.00
6. కాలచక్రంజ్యోతిషక్యాలండర్	25.00
7. గ్రహబలం క్యాలండర్ (శ్రీనివాసగార్గేయ-భక్తిటివి)	25.00
8. శుభమస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్	25.00
9. సాదా క్యాలండర్	5.00
10. పాకెట్ క్యాలండర్	15.00
11. తాజకనీలకంఠీయమ్	100-00
12. కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	180-00
13. జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	180-00
14. మానసాగరి జాతకపద్ధతి	180-00
15. వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	180-00
16. వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	99-00
17. సింపుల్ రెమిడీస్	180-00
18. శంభు హోరప్రకాశిక	250-00
19. పూర్వ పరాశరి	100-00
20. పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200-00
21. ప్రశ్న సింధు	99-00
22. నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	63-00
23. సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	180-00
24. దృక్సిద్ధాంతపంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	180-00

25.	ఆయుర్దాయ నిర్ణయం	63-00
26.	జాతక గణిత ప్రవేశిక	63-00
27.	జ్యోతిషమర్మబోధిని	63-00
28.	జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	63-00
29.	ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	63-00
30.	జాతక మకరందం	63-00
31.	జ్యోతిష సరస్వతి	63-00
32.	మీజననకాల విశేషాలు	63-00
33.	ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	63-00
34.	జ్యోతిష స్వయంబోధిని	63-00
35.	శుభముహూర్త శిరోమణి	63-00
36.	నక్షత్ర ఫలమంజరి	36-00
37.	పంచాంగం చూసే విధానం	36-00
38.	సర్వార్థ జ్యోతిషం	36-00
39.	ప్రాథమిక జ్యోతిషం	36-00
40.	నవరత్నములు శుభయోగములు	36-00
41.	శుభశకునాలు	30-00
42.	హస్తరేఖాఫలితాలు	36-00
43.	సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	36-00
44.	ముహూర్త దీపిక	99-00
45.	పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	30-00
46.	కలలు ఫలితాలు	30-00
47.	జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	36-00
48.	మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం) -పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250-00
49.	జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	120-00
50.	గుప్తా శతాబ్ది పంచాంగం (1940-2050)	999-00
51.	ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	63-00
52.	ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250-00
53.	జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి (నూరుయోగాలఫలితాలు)	120-00
54.	అంగసాముద్రికం	36-00
55.	హస్త సాముద్రికం	63-00
56.	లాల్ కితాబ్	99-00
57.	శకునశాస్త్రం	63-00
58.	ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	120-00
59.	పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	180-00

60. అష్టకవర్గు (కొండపల్లి)	63-00
61. బృహత్‌జాతకం (ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ)	250-00
62. లగ్నరత్నాకరం	63-00
63. షట్పంచాశిక	120-00
64. 40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి	270-00
65. 40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి	180-00
66. 40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం	180-00
67. 40 రోజుల్లో నక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు	270-00
68. 40 రోజుల్లో వైద్యజ్యోతిషం నేర్చుకోండి	250-00
69. మీ పుట్టినతేదీ అద్భుతరహస్యాలు (సాయిగణపతిరెడ్డి)	270-00
70. కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం)	63-00
71. ముహూర్తచింతామణి	99-00
72. సూర్యచంద్ర గ్రహణములు	63-00
73. ప్రసిద్ధవ్యక్తుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప)	180-00
74. అదృష్టరెమెడీస్	144-00
75. గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక	63-00
76. జ్యోతిష రెమిడీస్	300-00
77. జాతకమార్తాండం పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
78. జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
79. నాడీజ్యోతిషం	63-00
80. నక్షత్రపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
81. లగ్నపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
82. గౌతమసంహిత	63-00
83. హోరరత్నమాల	63-00
84. జాతకఫల మణిమంజరి	200-00
85. పుష్కర పంచాంగం (2013-14నుండి 2024-25)	560-00
86. దశాభుక్తిఫల నిర్ణయం	250-00
87. వింత జోష్యములు	63-00
88. షోడశవర్గులు	200-00
89. రవిగ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
90. చంద్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
91. కుజ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
92. బుధ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
93. గురు గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
94. శుక్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00

95. శని గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
96. రాహు & కేతు గ్రహముల సమస్త ప్రభావములు	99-00
97. ఆధునిక గ్రహములు-ఉపగ్రహములు సమస్త ప్రభావములు	99-00
98. ముహూర్తమార్తాండం	63-00
99. లఘుజాతకం	63-00
100. జాతకాలంకారము	63-00
101. మేషలగ్న ఫలితములు	99-00
102. వృషభ లగ్న ఫలితములు	99-00
103. మిధున లగ్న ఫలితములు	99-00
104. కర్కాటక లగ్న ఫలితములు	99-00
105. సింహలగ్న ఫలితములు	99-00
106. కన్యలగ్న ఫలితములు	99-00
107. తుల లగ్న ఫలితములు	99-00
108. వృశ్చిక లగ్న ఫలితములు	99-00
109. ధనుస్సు లగ్న ఫలితములు	99-00
110. మకర లగ్న ఫలితములు	99-00
111. కుంభ లగ్న ఫలితములు	99-00
112. మీన లగ్న ఫలితములు	99-00
113. నారద సంహిత	200-00
114. పంచాంగపీఠికలేఖికాగణితం	250-00
115. తారాబలం - చంద్రబలం (వేరే కొండప్ప)	99-00
116. సులభలగ్న సాధన (చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	200-00
117. రాహు కేతువుల యోగము	99-00
118. ఛాయాగ్రహములు	99-00
119. జ్యోతిషవిజ్ఞాన దీపిక	63-00

బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు

120. జ్యోతిష విద్యారంభం	50-00
121 గ్రహభావ బలములు	50-00
122. కాలచక్రదశ	50-00
123. అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50-00
124. జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50-00
125. పురోగామి జాతకం	50-00
126. భావార్థరత్నాకరం	75-00
127. భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75-00
128. అష్టకవర్గ పద్ధతిః	75-00

129. జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు,సమాధానాలు	75-00
130. ప్రశ్నతంత్ర	75-00
131. ముహూర్తం	75-00
132. విశిష్ట జాతకములు	125-00
133. భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125-00
134. 300 ముఖ్యమైన యోగములు	125-00
135. జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	300-00

రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు

136. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	200-00
137. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200-00
138. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200-00
139. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200-00
140. భావార్థరత్నాకరము	100-00
141. ముహూర్త చింతామణి	100-00
142. ముహుర్త చింతామణి-పార్టు2	200-00
143. స్వప్న శాస్త్రము	36-00
144. శతయోగమంజరి	50-00
145. వ్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	250-00
146. దైవజ్ఞవల్లభం	75-00
147. వసంతరాజశకునమ్ (బృహత్శకునశాస్త్రం)	250-00
148. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	100-00
149. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	200-00
150. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	100-00
151. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	200-00
152. అనుభవసులభవాస్తు - 1	50-00
153. అనుభవసులభవాస్తు - 2	100-00
154. పంచాంగ వివేకము	99-00
155. వశిష్ఠ సంహిత	360-00
156. పంచపక్షి శాస్త్రం (కేస్బైండ్)	200-00

5. వాస్తులు

1. 40 రోజుల్లో "వాస్తువిద్య" నేర్చుకొనండి	180-00
2. వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు	200-00
3. వాస్తునుబట్టి మీ ఇల్లు	63-00
4. మీరూ మీ వాస్తు	63-00

5.	గృహవాస్తు చిట్కాలు	63-00
6.	వాస్తు పూజ	63-00
7.	వాస్తు సూత్రములు	63-00
8.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	63-00
9.	గృహవాస్తు వర్గులు	99-00
10.	విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	63-00
11.	విశ్వకర్మ వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మీఇండ్లఆయములు	99-00
12.	విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	180-00
13.	ఆధునిక గృహవాస్తు	99-00
14.	శుభవాస్తు	270-00
15.	వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	120-00
16.	వాస్తుశాస్త్రం	120-00
17.	హౌస్ ప్లాన్స్	63-00
18.	గృహనిర్మాణ వాస్తు	63-00
19.	వాస్తు రెమెడీస్	63-00
20.	గృహవాస్తు దర్పణం	63-00
21.	జ్యోతిష-గృహవాస్తుచంద్రిక	200-00
22.	వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	63-00
23.	వాస్తుశిరోమణి ,,	120-00
24.	వాస్తుసంగ్రహమ్ ,,	63-00
25.	పంచవాస్తు పారిజాతం ,,	120-00
26.	వాస్తుడిండిమమ్ ,,	63-00
27.	వాస్తుదుందిభి ,,	120-00
28.	విశ్వకర్మవాస్తుప్రకాశిక (కేస్‌బైండ్)	250-00
29.	కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	63-00
30.	జలవాస్తు,శల్యవాస్తు (దంతూరిపండలీనాథ్)	99-00
31.	మయవాస్తు (గోరసవీరభద్రాచార్య)	120-00
32.	వాస్తు జ్యోతి	63-00
33.	మన ఇల్లు-మనవాస్తు	99-00
34.	వాస్తవ వాస్తుపూజావిధానము	108-00
35.	వాస్తు దర్పణం	120-00

6. మంత్రశాస్త్రాలు

1.	మంత్రసాధన	63-00
2.	తంత్రజాలం	63-00
3.	మంత్రశక్తి	63-00

4.	దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	63-00
5.	దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	63-00
6.	తాంత్రిక పంచాంగం	63-00
7.	యక్షిణీ తంత్రం	63-00
8.	మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	63-00
9.	సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	63-00
10.	మంత్రాక్షరాలరహస్యం (బీజాక్షరనిఘంటువు)	63-00
11.	సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	63-00
12.	సదాచార దీపిక	63-00
13.	యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	63-00
14.	ప్రపంచసారతంత్రం	63-00
15.	బదనిక తంత్రమ్	63-00
16.	ఉచ్ఛిష్ట గణపతి తంత్రమ్	63-00
17.	గుప్త సాధన తంత్రం	63-00
18.	గంధర్వ తంత్రమ్	63-00
19.	సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	63-00
20.	యంత్ర మంత్ర తంత్ర	63-00
21.	పాశుపత తంత్రం	99-00
22.	పంచదశ మహాఖడ్గ తంత్రం	99-00
23.	రుద్రాష్టాధ్యాయః	99-00
24.	మంత్రసిద్ధి	120-00
25.	పరశురామతంత్రమ్	108-00
26.	శ్రీలలితావిలోమ పంచదశీ	108-00
27.	శ్రీ గురు తంత్రం	108-00
28.	గాయత్రీ తంత్రమ్	108-00
29.	మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150-00
30.	శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200-00
31.	మహామృత్యుంజయఅమృతపాశుపతమ్	200-00
32.	సర్ప (నాగ)తంత్రం	250-00
33.	హవన తంత్రం	250-00
34.	షోడశనిత్యతంత్రం	250-00
35.	శాక్తేయతంత్రం	250-00
36.	రుద్రయామళతంత్రం	250-00
37.	లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
38.	హిరణ్యశూలినీ తంత్రమ్	250-00

39.	మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
40.	శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
41.	స్వర్ణాకర్షణభైరవతంత్రం	250-00
42.	కాశీవిశాలాక్షి తంత్రం	250-00
43.	శాంతితంత్రమ్	250-00
44.	యంత్రసిద్ధి	360-00
45.	శ్రీ లక్ష్మీతంత్రమ్	360-00
46.	మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
47.	మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
48.	మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	360-00
49.	ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360-00
50.	కామధేనువు తంత్రం	360-00
51.	శూలినీదుర్గాతంత్రం	360-00
52.	శ్రీవిద్య రహస్యం	290-00
53.	కులార్ణవ తంత్రమ్	150-00
54.	ఆచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం (ఒరిజనల్)	390-00
55.	సిద్ధమూలిక రహస్యం (మంత్ర,యంత్రసహితం)	63-00

7. గ్రంథాలు - ఆరాధనలు

1.	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	54-00
2.	భగవద్గీత (వచనం)	99-00
3.	భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యం-కేసుబైండింగ్	72-00
2.	గణేశ ఆరాధన 1	99-00
3.	గణేశోపాసన 2	99-00
4.	నవగ్రహవైభవం	99-00
5.	నవగ్రహ రెమెడీస్	99-00
6.	నవగ్రహ వేదం	99-00
7.	శనిగ్రహారాధన	99-00
8.	ఆదిత్యారాధన	99-00
9.	సుబ్రహ్మణ్యారాధన	99-00
10.	శ్రీ శివ ఆరాధన	99-00
11.	లక్ష్మీ ఆరాధన	99-00
12.	హనుమదారాధన	99-00
13.	లలితారాధన	99-00
14.	శ్రీ చక్రారాధన	99-00
15.	గాయత్రీ ఆరాధన	99-00

16.	వీరభద్రారాధన	99-00
17.	కుజగ్రహారాధన	99-00
18.	భైరవారాధన	99-00
19.	దైవారాధన	99-00
20.	గీతారాధన (భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యసహిత)	99-00
21.	శ్రీవేంకటేశ్వరాధన	99-00
22.	హయగ్రీవారాధన	99-00
23.	లక్ష్మీనరసింహారాధన	99-00
24.	శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ స్తోత్ర కదంబం	99-00
25.	దేవీ లీలామృతం	99-00
26.	పురాణపండ సుందరకాండ వచనం	99-00
27.	పురాణపండ రామాయణం	99-00
28.	పురాణపండ భారతం	99-00
29.	పురాణపండ భాగవతం	99-00
30.	(సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	99-00
31.	కాలసర్ప యోగం	99-00
32.	నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	99-00
33.	నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	99-00
34.	వేదసూక్తములు	99-00
35.	వేమన పద్యసారామృతం	99-00
36.	పండగలు పర్వదినాలు	99-00
37.	సూక్తిరత్నాలు	99-00
38.	హనుమచ్చరిత్ర	99-00
39.	నవగ్రహ దర్శనమ్	99-00
40.	నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	99-00
41.	సాలగ్రామములు	99-00
42.	గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాడీ	99-00
43.	శనిగ్రహరెమిడీస్	99-00
44.	జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	99-00
45.	వివాహజ్యోతిషమంజరి-మ్యారేజ్‌మ్యాచింగ్‌గైడ్ (సాయిగణపతిరెడ్డి)	99-00
46.	మీపుట్టినతేదీనిబట్టి మీజీవితరహస్యాలు (న్యూమరాలజీ లైఫ్‌గైడ్) ,,	99-00
47.	మీఅదృష్టానికి (పేరు) నేమ్‌కరక్షన్ ,,	99-00
48.	న్యూమరాలజీ రెమిడీస్	99-00
49.	మూకపంచశతీ	99-00
50.	శ్రీరామకర్ణామృతం	99-00

51.	రహస్యకుక్కుటశాస్త్రం	300-00
52.	ఉపాసన విధానం	99-00
53.	పంచమవేదం మహాభారతం	99-00
54.	దేవుళ్ళ డాట్ కామ్	99-00
55.	గణపతిభాష్యం	99-00
56.	యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	99-00
57.	నవయోగులు	99-00
58.	ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనిదర్శించవలసిన ప్రముఖదర్గాలు	99-00
59.	సకలదేవతాఅష్టోత్తరాలు(పెద్దది)-(180అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	99-00
60.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళులు (కేస్‌బైండింగ్)	216-00
61.	సకలదేవతా సహస్రనామములు	99-00
62.	ఆధ్యాత్మిక సూక్తి నిధి	99-00
63.	బ్రాహ్మణులు గోత్రాలు,ప్రవరలు	99-00
64.	సర్వదేవతాస్వరూపుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు	99-00
65.	శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	99-00
66.	శ్రీలక్ష్మీగణపతి హోమకల్పం	99-00
67.	మార్షల్‌ఆర్ట్ ్స (కరాటే,కుంగ్‌ఫూనేర్చుకోండి)	99-00
68.	మ్యాజిక్‌గైడ్	99-00
69.	చదరంగం	99-00
70.	పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	63-00
71.	గరుడపురాణం	40-00
72.	మాఘపురాణం	36-00
73.	శివపురాణం	36-00
74.	వైశాఖపురాణం	36-00
75.	కార్తీక పురాణం	36-00
76.	కార్తీక పురాణం (చిన్నది)	25-00
77.	సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	63-00
78.	పెద్దబాలశిక్ష	50-00
79.	గాయత్రీ మహిమ	36-00
80.	వృక్షదేవతలు	63-00
81.	యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	200-00
82.	సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150-00
83.	చతుర్వేదములు	120-00
84.	నవగ్రహారాధన	120-00
85.	తాళపత్ర సమాహార గోపురం	120-00
86.	మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...) (కేస్‌బైండు)	250-00

87.	మానవధర్మములు		120-00
88.	వేదమంత్ర సంహిత		120-00
89.	సహస్రలింగార్చన		120-00
90.	శ్రీ శివగీత		120-00
91.	ద్వాదశఉపనిషత్తులు		120-00
92.	పురాణపండవారి సౌందర్యలహరి	(కేస్‌బైండ్)	250-00
	(శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో)	సాదా	120-00
93.	బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము		200-00
94.	బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
95.	బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
96.	కేదారనాథ్ బదరీనాథ్ యాత్రాగైడు		63-00
97.	దక్షిణావృత శంఖములు		63-00
98.	108 దివ్యదేశాల విష్ణుక్షేత్రదర్శని		36-00
99.	ధర్మసింధువు(కేస్‌బైండింగ్)		270-00
100.	భారతీయ శైవక్షేత్రయాత్రాదర్శిని		99-00
101.	చిలుకూరి బాలాజీచరిత్ర		36-00
102.	భగవత్‌స్తుతి		63-00
103.	సూర్యోపాసన		36-00
104.	కాశీఖండం		250-00
105.	దేవీభాగవతం		360-00
106.	శ్రీ ఆంజనేయం		216-00
107.	ధర్మసందేహాలు		216-00
108.	ఆధ్యాత్మిక దైవిక వస్తువులు		250-00
109.	రామాయణం		600-00
110.	పోతన భాగవతం		900-00
111.	శివమంత్రములు		63-00

8. వైద్య గ్రంథాలు

1.	ఆహారం ఆరోగ్యం	36-00
2.	మూలికావైద్య చిట్కాలు	36-00
3.	ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	30-00
4.	గృహవైద్య రహస్యాలు	36-00
5.	గృహవైద్యసారం	36-00
6.	హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	63-00
7.	ప్రకృతివైద్యం	36-00
8.	ఆహారం-వైద్యం	99-00

9.	సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం	99-00
10.	ఆయుర్వేదమ్	36-00
11.	ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	99-00
12.	దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు (వాడకం - ఉపయోగాలు)	99-00
13.	ఏకమూలికావైద్యం	99-00
14.	అష్టాంగ హృదయం (4భాగాలు)	1200-00
15.	రహస్యసిద్ధయోగవైద్యసారమ్	99-00
16.	ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	99-00
17.	ఒబెసిటి	99-00
18.	హెల్త్‌గైడ్	99-00
19.	ఆయుర్వేదం-జీవనవేదం	99-00
20.	ఫుడ్‌థెరపి	63-00
21.	న్యాచురల్‌థెరపి	99-00
22.	సంపూర్ణఆరోగ్యానికి 20ని॥	63-00
23.	కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	99-00
24.	యోగామంత్ర	63-00
25.	యోగా మండే టు సండే	63-00
26.	హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్‌టుడే	99-00
27.	హెల్త్‌ఫైల్	108-00
28.	వస్తుగుణపాఠం	250-00
29.	రసాయన వాజీకరణ తంత్రం	150-00
30.	వస్తుగుణ మకరందం	400-00
31.	నాటువైద్యం -(కేస్‌బైండ్)	360-00
32.	నాటువైద్యం (చిన్నది)	99-00
33.	ప్రాణాయామము-యోగ	63-00

9. అయ్యప్ప - భవానీ రకాలు

1.	శ్రీ అయ్యప్ప లీలామృతం	30-00
2.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనపాటలు	63-00
3.	శ్రీ అయ్యప్ప పూజాకల్పం	20-00
4.	శ్రీ అయ్యప్ప భక్తి గీతాలు	20-00
5.	హారతిగైకొనుమా	40-00
6.	శ్రీ అయ్యప్ప దీక్ష F	10-00
7.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనమాల F	10-00
8.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యపూజ P	10-00

9.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యనియమావళి P	10-00
10.	భవానీదీక్ష (శ్రీ భవానీ లీలామృతం)	36-00
11.	దేవీలీలామృతం	99-00
12.	శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	20-00
13.	దేవీ భక్తిగీతాలు	20-00
14.	భవానీదీక్ష P	10-00
15.	దేవీ భక్తిమాల F	10-00
16.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనావళి	120-00
17.	అయ్యప్పపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్‌తో)	24-00

10. భజనలు - కీర్తనలు

1.	అన్నమయ్య కీర్తనలు	20-00
2.	శ్రీరామదాసు కీర్తనలు	20-00
3.	సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20-00
4.	వసుంధర మంగళ హారతులు	25-00
5.	సౌభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	36-00
6.	సర్వదేవతా భజనలు	36-00
7.	చిట్టి పొట్టి పాటలు	10-00
8.	జాతీయ గీతాలు	10-00
9.	దేశభక్తి గీతాలు	36-00
10.	పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	36-00
11.	గొబ్బిళ్ళపాటలు,లాలిపాటలు,కోలాటపాటలు	36-00
12.	అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	99-00
13.	పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	36-00
14.	భక్తానంద భజనకీర్తనలు(ఓల్డ్‌సినీస్టైల్)	36-00
15.	సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	36-00
16.	బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు	36-00
17.	అన్నమయ్య సంకీర్తనానిధి(1000కీర్తనలు)	270-00

11. హిట్స్ సాంగ్స్

1.	ఘంటసాల భక్తిగీతాలు-భగవద్గీత	36-00
2.	ఎస్.పి.బాలు భక్తిగీతాలు	36-00
3.	ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	99-00
4.	పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	99-00

5.	ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	99-00
6.	ఎస్.జానకి సుమధురగీతాలు	99-00
7.	వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	99-00
8.	సర్వదేవతా సినీభక్తిగీతాలు	99-00

12. స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు

1.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	63-00
2.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్‌వెజ్)	63-00
3.	శాకాహార వంటలు	30-00
4.	మాంసాహారవంటలు	30-00
5.	చిట్టిచిట్కాలు	30-00
6.	అందానికి చిట్కాలు	30-00
7.	పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	30-00
8.	పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	10-00
9.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శాలీబోర్డర్స్	36-00
10.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	36-00
11.	చిన్నారులకు చిరుతిళ్ళు	30-00
12.	పసందైన ఫాస్ట్‌ఫుడ్ వంటలు	30-00
13.	పలావ్‌లు, ఫ్రైడ్ రైస్‌లు, వెరైటీరైస్‌లు	30-00
14.	వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	30-00
15.	బ్రేక్‌ఫాస్ట్ వంటలు	30-00
16.	పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	30-00
17.	మైక్రోవోవెన్ వంటలు	99-00
18.	సర్వదేవతాభక్తిమాల	36-00
19.	పిల్లలపేర్లు (బాబు)	36-00
20.	పిల్లలపేర్లు (పాప)	36-00
21.	మోడ్రన్ మెహంది (గోరింటాకు డిజైన్స్)	36-00
22.	మోడ్రన్ పిల్లలపేర్లు	99-00
23.	నోరూరించే నాన్‌వెజ్‌వంటలు	99-00
24.	మోడ్రన్ టైలరింగ్ (లేడీస్ & జంట్స్)	99-00

వివిధ రకాలు

ఎందరోమహానుభావులు	270-00
యోగాసనాలు	36-00
సూర్యనమస్కారములు	36-00
పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	10-00

హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
జనరల్ నాలెడ్జ్	20-00
నూరు ఎక్కాలు	10-00
1-100 టేబుల్ బుక్	10-00
1-100 టేబుల్‌బుక్ (క్రౌన్‌సైజు)	4-50
శ్రీరామకోటి	27-00
శ్రీశివకోటి	27-00
మేజిక్	30-00
అంకెలతో గారడీ	30-00
హృదయస్పందన (కవితలు)	30-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	36-00
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	36-00
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	99-00
క్రియాయోగం	36-00
ఆనందంగా జీవిద్దాం	99-00
హరిశ్చంద్ర నాటకం	50-00
వాత్సాయనకామసూత్రాలు	99-00
పంచసాయకం	99-00
రతిరహస్యాలు	99-00
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	99-00
చింతామణి (నాటకం)	50-00
బాలనాగమ్మ	50-00
కాళహస్తి స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
కాళహస్తి రామాంజనేయ యుద్ధం(బదిరెడ్డి)	50-00
కాళహస్తి గోవింద నామాల భగవద్గీత	36-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	99-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (బైండు)	63-00
రామరాయవాస్తుశాస్త్రం(ముద్రగడరామారావు)	90-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్‌చాలీసా	10-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	80-00
బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	125-00
శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	40-00

కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు		63-00
శ్రీలలితాసహస్రనామము(భాస్కరభాష్యం)		600-00
ప్రకృతిసిద్ధాంతములు-వేదవిజ్ఞానము-ఫలితజాతక సూత్రములు		595-00
ముదుండి విశ్వనాథరాజుగారి గ్రంథములు		
విశ్వకర్మ ప్రకాశము		80-00
ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు-ఆధునికవాస్తుపరిశీలన	,,	250-00
నారద సంహిత	,,	150-00
వాస్తురాజవల్లభము-మూలానువాదము	,,	60-00
మయమతము - వచనము	,,	80-00
బృహత్సంహిత - వచనము	,,	160-00
వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి		......
పురోహిత దర్పణి (గోరసవీరభద్రాచార్య)		....
విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు	,,	....
వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక	,,	....
మహాదశా పారిజాతం	,,	....
వాస్తు నారాయణీయం	,,	120-00
యోగావళీఖండం	,,	120-00
ముహూర్తసింధువు		150-00
సర్వార్థచంద్రిక (4భాగాలు)		1208-00
మీరే న్యూమరాలజిస్ట్ (దావూద్)		370-00
నిర్ణయసింధు (2భాగాలు)		590-00
సాయి...	,,	45-00
శ్రీ దుర్గానందలహరి	,,	200-00
ఆరతిసాయిబాబా	,,	11-00
ప్రతిష్ఠకల్పః(సాగి నరసింహమూర్తి)		500-00
తాజుద్దీన్‌బాబా సచ్చరిత్ర		100-00

సుమారు 100 సం॥రాలునాటి ప్రాచీన ప్రతులు తిరిగి
ఈ క్రింది గ్రంథములు ప్రచురించబడినవి.

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	300-00
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః	300-00
సీతారామ కథా సుధ అయోధ్యకాండ	200-00
సీతారామ కథా సుధ బాలకాండ	150-00
అరణ్యకాండ	100-00
శ్రాద్ధము ఎందుకు పెట్టాలి ? షోడశ సంస్కారములు	200-00
స్మార్త కాపర్ది కారికలు	200-00
నపుంసక సంజీవనము, వైద్య శిరోమణి	200-00
విషవైద్య చింతామణి	200-00

హేమాద్రి సూరిణా ప్రాయశ్చిత్తాధ్యాయః	300-00
సర్వమూలికా గుణరత్నాకరం	300-00
ఆపస్తంబీయ ధర్మసూత్రాలు	300-00
సర్వశాంతి దర్పణం - అపర ప్రయోగ దర్పణం	200-00
గణకరంజని	200-00
సంతాన దీపిక	200-00
తిధినిర్ణయ కాణ్డః	250-00
ముహూర్త దర్పణం	200-00
జ్యోతిష శాస్త్ర రత్నము (శ్రీపతిజాతక పద్ధతి)	250-00
లఘుతాచకము	200-00
శ్రీ వైఖనస పైతృమేదిక ప్రయోగః	300-00
స్మృతి రత్నాకరము (ధర్మశాస్త్రం)	400-00
జాతకామృతతసారం	300-00
జాతక బోధిని	300-00
సంగీత విద్యాదర్పణం	300-00
సంగీత సర్వార్థసారసంగ్రహం	300-00
ముహూర్త మార్తాండం(టీకతాత్పర్యం)	450-00
జాతకరహస్యం	200-00
రాజమార్తాండం	200-00
ఆయుర్దాయదీపిక	200-00
వైద్యామృతం	200-00
అనుపానమంజరీ	200-00
నవగ్రహశాంతి విధానం-ఉదకశాంతి విధిః	200-00
చికిత్సరత్నము	200-00
స్వరచింతామణి	200-00
ద్వాదశలోహ భస్మవిధానం	200-00
దైవజ్ఞయశో విభూషణం	200-00
అనుపాన రత్నకరము	200-00
కాలామృతము	250-00
దైవజ్ఞకర్ణామృతము	300-00
రసేంద్ర చింతామణి	300-00
రసరత్న సముచ్ఛయం	300-00
వస్తుగుణరత్నాకరము	300-00
హోరానుభవదర్పణము	360-00
విశ్వకర్మ ప్రకాశిక వాస్తుశాస్త్రము	250-00
స్త్రీజన కల్పవల్లి	450-00
సంగీత సర్వార్థ సంగ్రహం	300-00
సంగీత సుధాసంగ్రహము	250-00
అర్క ప్రకాశము	200-00
సంగీత మార్తాండము	200-00
సంగీత ప్రథమబోధిని	200-00

వైద్యకల్పతరువు	200-00
రసప్రదీపిక	250-00
గణకానందము	250-00
శ్రీ లలితాసహస్రనామావళిః-వివరణాత్మక భావంతో	200-00
నవచండీ వేదోక్త శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	200-00
శ్రీ గాయత్రీ అనుష్ఠాన తత్త్వప్రకాశిక	360-00
సంగీతమార్తాండము	250-00
సారావళి	360-00
భేషజకల్పము	200-00
గురుశిష్య ఆయుర్వేద వైద్యచింతామణి	360-00
జాతకమణి	200-00
సర్వశకున ప్రకాశిక	200-00
యాజుష ప్రయోగ చంద్రిక	250-00
శిక్షావల్లీ-ఆనందవల్లీ-భృగువల్లీ	300-00
వసంతరాజ శకునము	250-00
తొట్టి వైద్యం	450-00
జ్యోతిష సిద్ధాంత సంగ్రహము (పంచాంగ గణితం)	300-00
సహస్ర యోగప్రకాశిక	300-00
శ్రీవిద్యారహస్యం	290-00
మహర్షుల చరిత్ర 1,3 300+300	
వేంకట సోమయాజీయం అను ధర్మశాస్త్రకాండము	250-00
శ్రీఆంజనేయం	216-00
రాశితుల్యవత్సర ఫలితం	200-00
నాడి జ్యోతిష విశ్లేషణ	400-00
రహస్యకుక్కుటశస్త్రం	300-00
స్త్రీ ధర్మరత్న బాండాగారము	200-00
శైవోత్సవరత్నాకరం	300-00
యాజుషప్రయోగ చిన్తామణి	300-00
సుస్వర ఋగ్వేద ప్రయోగదర్శిని	300-00
ఆయుర్వేద వైద్య సంగ్రహం	300-00
వశిష్ఠ సంహిత	360-00
హోమియోపతి గృహవైద్యం	200-00
వ్రతచూడామణి	300-00
వైశ్యధర్మప్రకాశిక	300-00
ఆలయ నిత్యార్చన పద్ధతి	200-00
స్మృతిముక్తాఫలం	300-00
ఆపస్థంబయల్లాజీయమ్	300-00
జ్యోతిషశాస్త్రసంగ్రహము	200-00
కర్మవిపాకాఖ్యయం	360-00
ముహుర్త రత్నావళి	250-00
సుదివిలోచనం	300-00
ఉత్తర కాలామృతం	200-00
సర్వవిషయ సర్వస్వసంగ్రహం	200-00